

For og med barn og unge?

Evaluering av statlige tilskuddsordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Hovedrapport 2004

For og med barn og unge?

Evaluering av statlige tilskuddsordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Agenda Utredning & Utvikling AS
Malmskrivervn 35 • Postboks 542 • 1302 Sandvika
Tlf 67 57 57 00 • Fax 67 57 57 01
Ref: R4333.3

Forord

På oppdrag fra Barne- og familiedepartementet har vi gjennomført en evaluering av de statlige tilskuddsordningene for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

Evalueringen er utført av:

- Mag art Otto Hauglin, prosjektleder
- Siv øk Annemarie Bechmann Hansen
- Siv øk Odd Helgesen

Vi takker alle som har bidratt med informasjoner og vurderinger og for godt samarbeid med departementet i gjennomføring av evalueringen.

Og vi takker for muligheten til å få vurdere om tilskuddsordningene for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner virker slik de bør – for og med barn og unge!

Sandvika, 27 august 2004

Agenda Utredning & Utvikling AS

Innhold

1	MANDAT OG MODELL FOR EVALUERINGEN	9
1.1	Mandat for evalueringen	9
1.2	Modell for evalueringen	10
1.3	Metodisk tilnærming	10
1.4	Organisering av evalueringen	10
2	DE GRUNNLEGGENDE IDÉENE OM FRIVILLIGE ORGANISASJONER, OG OM PRINSIPPENE FOR OFFENTLIG STØTTE	10
2.1	Verdien av frivillige organisasjoner	10
2.2	Prinsipper for offentlig støtte til frivillige organisasjoner	10
3	DE FRIVILLIGE BARNE- OG UNGDOMSORGANISASJONENE – HOVEDKJENNETEGN VED VIRKSOMHETEN	10
3.1	Organisasjoner som omfattes av evalueringen	10
3.2	Organisasjonenes alder	10
3.3	Organisasjonenes struktur og spredning	10
3.4	Utvikling i antall lag og foreninger – lokalt	10
3.5	Utvikling i antall medlemmer	10
3.6	Aktivitetsprofil	10
3.7	Virkemidler	10
3.8	Planlegging og gjennomføring av aktiviteter i lokallagene	10
3.9	Oppsummering	10
4	TILSKUDDSORDNINGENE OVER BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTETS BUDSJETT	10
4.1	Grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner	10

4.2	Tilskudd til frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt – Frifond	10
4.3	Idébanken	10
5	TILSKUDD FRA ANDRE DEPARTEMENTER	10
5.1	Tilskudd fra Kultur- og kirke departementet	10
5.2	Tilskudd fra Miljøverndepartementet	10
5.3	Tilskudd fra Landbruksdepartementet	10
5.4	Tilskudd fra Sosialdepartementet og Helse departementet	10
5.5	Tilskudd under Utdannings- og forskningsdepartementet	10
5.6	Tilskudd under Arbeids- og administrasjonsdepartementet	10
5.7	Tilskudd under Kommunal- og regionaldepartementet	10
5.8	Tilskudd under Nærings- og handelsdepartementet	10
5.9	Annen statlig støtte	10
5.10	Oppsummering	10
6	SAMLET STATLIG STØTTE	10
6.1	Statlig støtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner	10
6.2	Midler til idrett og fysisk aktivitet for barn og unge	10
6.3	Samlet oversikt	10
6.4	Sammenheng og helhet i forvaltningen av de statlige tilskuddsordningene	10
7	DE KOMMUNALE STØTTEORDNINGENE	10
7.1	Hvilke typer lag og foreninger mottar støtte?	10
7.2	Størrelsen på de kommunale bevilgningene	10
7.3	Betingelser for kommunal støtte	10
7.4	Årsaker til endringer i den kommunale støtten	10
7.5	Oppsummering	10
8	ORGANISASJONENES TOTALØKONOMI	10
8.1	Grunnstøttens betydning	10
8.2	Støtte fra andre departementer	10

8.3	Annen statlig støtte	10
8.4	Annen ekstern støtte	10
8.5	Støtte fra hovedorganisasjonene	10
8.6	Medlemskontingent	10
8.7	Midler fra inntektsgivende virksomhet og lignende	10
8.8	Gaver fra privatpersoner	10
8.9	Oppsummering	10
9	VIRKNINGER FOR BARN OG UNGE, FOR LOKALSAMFUNNENE OG SAMFUNNET GENERELT	10
9.1	Organisasjonenes betydning for barn og unge	10
9.2	Organisasjonenes betydning i lokalsamfunnene og i samfunnet generelt	10
9.3	Organisasjonenes generelle innflytelse i samfunnet	10
9.4	Oppsummering	10
10	ORGANISASJONENES Plass OG ROLLE I LOKALSAMFUNNENE	10
10.1	Vennesla kommune	10
10.2	Porsgrunn kommune	10
10.3	Grorud bydel, Oslo	10
10.4	Årdal kommune	10
10.5	Ringsaker kommune	10
10.6	Fauske kommune	10
10.7	Oppsummering	10
11	SAMLET VURDERING OG FORSLAG TIL ENDRING AV DE STATLIGE TILSKUDDSORDNINGENE	10
11.1	Samlet vurdering av de statlige tilskuddsordningene	10
11.2	Organisasjonenes forslag til endringer i de statlige støtteordningene	10
11.3	Endringsområder og endringsforslag	10
VEDLEGG:	1 Liste over organisasjoner 2 Opplegg for evalueringen 3 Litteraturliste	

1 Mandat og modell for evalueringen

Utgangspunktet for evalueringen er behandlingen av *St. meld. nr 39 (2001-2002) Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge* hvor det under *pkt 8.7 Satsingsområder og tiltak fremover* framgår at det skal gjennomføres en helhetlig evaluering av de statlige tilskuddsordningene rettet mot barne- og ungdomsorganisasjonene.

1.1 Mandat for evalueringen

1.1.1 Departementets grunnlagsdokument

I stortingsmeldingen uttales det at sikringen av en målrettet politikk i forhold til barne- og ungdomsorganisasjonene må bygge på et solid kunnskapsgrunnlag om virkemiddelbruken.

På dette grunnlag har departementet fastlagt at den helhetlige evalueringen skal analysere de statlige støtteordningene for å:

- Se om de er egnede virkemidler for å nå målsettingene som ligger til grunn for støttepolitikken, og
- Vurdere om man tar hensyn til organisasjonenes egne målsettinger og egenart

I Barne- og familiedepartementets grunnlagsdokument for evaluering av tilskuddsordningene for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 6. mai 2003 avgrensnes støtteordningene som skal studeres til:

- Alle typer statlig støtte, dvs både støtte til drift, tiltak og prosjekter. Både Frifond og Idèbanken er med selv om en her kan bygge på nylig gjennomførte evalueringer. Støtte til organisasjonenes internasjonale arbeid er imidlertid ikke med.
- Støtte fra alle departementer er med
- Evalueringen skal omfatte frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som er knyttet til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner og/eller organisasjoner som er berettiget til tilskudd iflg *Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner* av 16 desember 2002. Listen over organisasjoner som er med i evalueringen finnes i *Vedlegg 1*.
- Støtte til idrettsorganisasjonene er ikke med.

Departementet peker på følgende evalueringsområder:

- Synliggjøring av sammenhengen mellom de ulike ordningene, og hvordan tilskuddsordningene totalt sett virker inn på det lokale barne- og ungdomsarbeidet i Norge
- Er dagens forvaltning av tilskuddsordningene tilfredsstillende, eller finnes det andre løsninger som er mer hensiktsmessige?
- Bidrar tilskuddsordningene til å styrke sivilsamfunnet og å skape levende lokalsamfunn?
- Gjør tilskuddsordningene organisasjonene avhengig av statlig støtte, og hva skjer med de kommunale bevilgningene når statsstøtten øker?
- Skal vi fortsette med rettighetsbaserte tilskuddsordninger i en tid med store omstillinger i det medlembaserte virke?
- Bidrar de statlige tilskuddsordningene til å styrke barns og ungdoms deltakelse og innflytelse i organisasjonene og i samfunnet for øvrig?

Departementet venter videre at det på bakgrunn av resultatene legges fram forslag til forbedringer av den statlige støttepolitikken.

1.1.2 Kommentarer til mandatet

Evalueringsområdene er samlet svært ambisiøse. I utgangspunktet forutsettes det at en skal kunne dokumentere:

- Sammenhengen og samvirket mellom de ulike tilskuddsordningene
- Effektene av de statlige støtteordningene på organisasjonenes grad av avhengighet/uavhengighet av slik støtte
- Effektene av endringer i tilskuddsordningene på de kommunale bevilgningene
- Virkningene av tilskuddsordninger basert på rettigheter og tildeling etter tellende medlemmer i en situasjon da organisasjonenes virksomhet i minkende grad bygger på slike forutsetninger
- Virkningene av tilskuddsordningene på barns og unges deltakelse og innflytelse i organisasjonene
- Virkningene av tilskuddsordningene på barns og unges deltakelse og innflytelse i samfunnet generelt
- Virkningene av tilskuddsordningene på det sivile samfunn og på lokalsamfunnene

Det er grunn til å presisere at slike sammenhenger eller effekter trolig finnes. Det springende punkt har vært hvorvidt de er mulig å dokumentere og avdekke innen rammene for evalueringen.

Tre forhold underbygger dette siste:

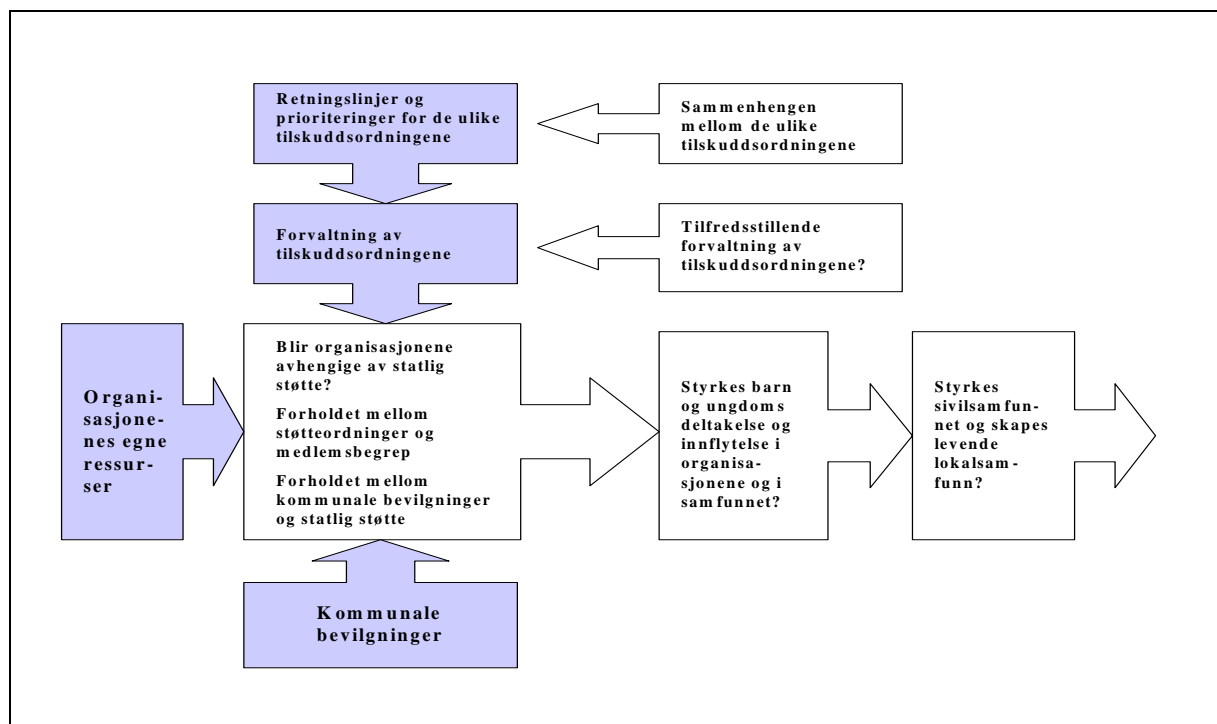
- Det eksisterer ingen "før-situasjon" uten statsstøtte en kan sammenligne med. Det er heller ikke mulig å sammenligne med likeartede organisasjoner uten statsstøtte
- Virkningshorisonten, dvs den tidsperiode en måtte ha for kunne studere virkninger, ville sannsynligvis bli for kort
- Sammenhengene er komplekse, med andre faktorer som virker inn samt at virkningene er indirekte med en effektkjede gjennom flere ledd

Dog tror vi det har vært mulig å si noe på de fleste av evalueringsområdene. Og på de områder hvor det ikke har vært mulig å *synliggjøre* virkninger, kan vi kanskje *sannsynliggjøre* slike. Det vil dessuten alltid være mulig å spille ut usikkerhet og påpeke de forhold som skaper slik usikkerhet.

1.2 Modell for evalueringen

I vår tilnærming til evalueringen har vi lagt nedenstående virkningsmodell til grunn.

Modellen viser sammenhengen mellom de ulike evalueringsområdene og gir grunnlag for å presisere fokus og avgrensninger nærmere, samt velge metodisk tilnærming.

Figur 1.1 Statlige støtteordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner - virkningsmodell

Modellen gir grunnlag for følgende innfallsvinkler:

- Studier av støtteordningene og forvaltningen av disse:
 - Sammenhengen mellom de ulike tilskuddsordningene kan dels studeres ut fra om de svarer til intensjonene i den statlige støttepolitikken, dels ut fra en forståelse av barne- og ungdomsorganisasjonens rolle og dels ut fra sannsynlige samlede virkninger.
 - Forvaltningen av de ulike støtteordningene kan ses på, dels ut fra hvordan forvaltningen er organisert, hvordan rutiner og prosedyrer fungerer og grunnlaget for avgjørelsene, men også ut fra effektivitetskrav mht ressursbruk på forvaltning av ordningene, både hos tildelingsorganene og hos organisasjonene.
- Studier av effekter på organisasjonenes aktivitet og ressurser:
 - Hvor stor andel de statlige støtteordningene utgjør og hvilken rolle de spiller i organisasjonenes liv kan studeres, bl a i hvilken grad støtten virke styrende på hvordan virksomheten utformes.
 - Det kan rettes oppmerksomhet mot det relativt fundamentale spørsmålet om hvorvidt støtteordningene forutsetter et medlemsbegrep som rettighetsbasert kriterium for støtte, mens utviklingen i organisasjonene går i andre retninger mht former for engasjement og organisering.
 - Sammenhengen mellom økning i statlige tilskudd og evt endringer i kommunale bevilgninger kan studeres.
- Studier av effekter for barn, unge og samfunnsliv:
 - Hvorvidt støtteordningene bidrar til å styrke barns og unges deltakelse og innflytelse i organisasjonene og samfunnslivet generelt, kan fokuseres.
 - Den generelle effekten av støtteordningene mht til styrking av det sivile samfunn og lokalsamfunnene kan studeres

1.3 Metodisk tilnærming

For å dekke de ulike evalueringsområdene i virkningsmodellen har vi benyttet følgende metodiske tilnærming:

- Dokumentanalyser basert på gjennomgang av offentlige dokumenter, retningslinjer, relevante utredninger og forskning
 - Informantintervjuer med representanter for sentralledelsen i ti ulike organisasjoner for å fokusere evalueringen, foreta en foreløpig kartlegging av organisasjonenes vurderinger av støtteordningene samt avklare sentrale temaer for spørreundersøkelsen.
 - Spørreundersøkelse blant alle frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som får støtte
-

- Spørreundersøkelse blant et utvalg kommuner
- Studiebesøk i seks kommuner i ulike deler av landet

Det metodiske opplegget er nærmere beskrevet i *Vedlegg 2*.

1.4 Organisering av evalueringen

Barne- og familiedepartementet har initiert og er oppdragsgiver for evalueringen.

Rådgiver Eirik Rostad Ness har vært departementets kontaktperson for evalueringen.

Evalueringen er gjennomført av Agenda Utredning & Utvikling AS med følgende bemanning:

- Mag art Otto Hauglin, prosjektleder
- Siv øk Annemarie Bechmann Hansen
- Siv øk Odd Helgesen

Underveis er det utarbeidet følgende delrapporter som er forelagt oppdragsgiver:

- Underveisrapport 1 som beskriver de ulike statlige støtteordningene, forvaltningen av og sammenhengen mellom dem.
- Underveisrapport 2 som gjengir resultatene fra spørreundersøkelsen blant et utvalg kommuner og fra studiebesøkene i seks kommuner.
- Rapport med resultater fra spørreundersøkelsen blant samtlige organisasjoner som mottar tilskudd via Fordelingsutvalget og/eller via Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Rapporten kan fås ved henvendelse til Agenda Utredning & Utvikling AS, Postboks 542, 1302 Sandvika, telefon 67 57 57 00, eller e-post til: mail@agenda.no.

2 De grunnleggende idéene om frivillige organisasjoner, og om prinsippene for offentlig støtte

I dette kapitlet redegjøres kort for hva som, med basis i bred tverrpolitisk enighet, er de grunnleggende idéene og prinsippene for:

- Synet på frivillige organisasjoner generelt og barne- og ungdomsorganisasjoner spesielt
- Offentlig støtte generelt og statlig støtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner spesielt

2.1 Verdien av frivillige organisasjoner

2.1.1 Generelt

I St.meld.nr. 27 (1996-97) *Om statens forhold til frivillige organisasjoner* og St.meld.nr 44 (1997-98) *Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner* defineres frivillige organisasjoner som:

- Medlemsbaserte sammenslutninger,
- med et allmenntilrettelagt siktemål,
- en demokratisk styringsstruktur, og
- et nasjonalt ledd som binder sammen lokale enheter.

I Tilleggsmeldingen åpnes det for at også lokale organisasjoner uten et nasjonalt sammenbindende ledd skal omfattes av så vel definisjonen som støtteordningene.

De spesielle trekk og kvaliteter ved de frivillige organisasjonene beskrives slik:

- De er viktige samfunnsaktører i kraft av sin virksomhet
- De er viktige demokratiske aktører
- De er bærere av tilhørighet, fellesskap og mening
- De bidrar til å skape tillit blant mennesker
- De er formidlere av kunnskap og læring
- Mangfoldet av organisasjoner muliggjør ulike typer verdi-, kultur- og interessefellesskap

I meldingene skisseres det tre ulike former for frivillig virksomhet:

- Medlemsbasert virksomhet
 - Verdibasert samvirke
-

- Fortjenestefri velferdsproduksjon

De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene vil for samtliges vedkommende høre inn under medlemsbasert virksomhet. Enkelte har også aktiviteter som vil kunne falle inn under verdibasert samvirke.

2.1.2 Barne- og ungdomsorganisasjoner spesielt

Når det gjelder barn og unge vurderes innsatsen fra frivillige krefter; fra barn, unge, foreldre og andre frivillige voksne som viktige forutsetninger for utvikling av et godt oppvekstmiljø.

Det pekes på at frivillige organisasjoner og grupper gjør en betydelig innsats for barn og ungdom på det praktiske og holdningsskapende området¹.

2.2 Prinsipper for offentlig støtte til frivillige organisasjoner

2.2.1 Generelle prinsipper

I de to stortingsmeldingene om statens forhold til de frivillige organisasjonene beskrives tre ulike støttekategorier for de statlige tilskuddsordningene:

- *Grunnstøtte* som gis uten krav om bestemte anvendelsesformer og som skal sikre mottakerorganisasjonen en fri og selvstendig stilling. Denne støttekategorien anses for å være særlig egnet overfor den medlemsbaserte virksomhet.
- *Aktivitetsstøtte* som omfatter midler som er beregnet på aktiviteter og tiltak i organisasjonene og som anses tilpasset det verdibaserte samvirke. Støtten kan enten finansiere tiltaket fullt ut eller inngå som delfinansiering.
- *Prosjektstøtte/driftsstøtte* som rettes inn mot fortjenestefri velferdsproduksjon hvor organisasjonene realiserer offentlige velferdsoppgaver eller tiltak.

2.2.2 Prinsipper for støtte til barne- og ungdomsorganisasjonene

De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene ble gitt en sentral rolle i den samlede ungdomspolitikken allerede i partienes Fellesprogram i 1945.

Ordningen med tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner strekker seg tilbake til 1949. I St.prp. nr. 1 fra 1949 heter det:

¹ St.meld.nr. 39 (2001-2002) *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*, pkt 3.2

Når det gjeld stønaden til organisert ungdomsarbeid og tiltak for fritidskultur, ynsker departementet å koma med desse prinsipielle merknadene: Stat og kommune har til oppgåve å leggja vilkåra til rette for organisasjonane sitt arbeid og for den einskilde. Det offentlege skal her, som i skuleverket, gje ungdommen høve til å utvikle sine evner og bli frie, sjølvstendige menneske. Den demokratiske staten skal på dette område som elles vera ein garanti for åndsfridomen. Det er ei av de viktigaste oppgåvene den demokratiske staten har, og det må vera ei grunnsetning i all kulturpolitikk å ta sikte på å tryggja tankefridom og sjølvstende for det einskilde menneske.

I hele etterkrigstiden har dette grunnsynet ligget til grunn for utforming av støtteordningene, både statlige og kommunale. I den siste storingsmeldingen, St.meld.nr. 39 (2001-2002) *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*, uttaler Regjeringen i pkt 8.3.1 at:

Regjeringen ser det derfor som viktig å stimulere til mangfold og bredde i organisasjonslivet, gode økonomiske rammebetingelser for organisasjonenes arbeid og et enklere regelverk for offentlig støtte.

Fra og med budsjetterminen 1951-52 ble det over Kirke- og undervisningsdepartementets budsjett gitt årlige tilskudd til ungdomsarbeid utenom idretten.

I 1959 ble den første statlige utredningskomitèen oppnevnt, noe som medførte at tilskuddene deretter ble gitt ut fra et fastlagt regelverk.

De konkrete tilskuddsordningene har imidlertid blitt revidert flere ganger. En kortfattet framstilling av utviklingen fra 1950 til 1997 finnes i NOU 1997:1 *Regelverk om tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner* pkt 3.3 og 3.4.

Dagens statlige tilskuddsordninger er beskrevet nærmere i kapitlene 4, 5 og 6 i denne rapporten. En kortfattet oversikt over de kommunale støtteordningene finnes i kapittel 7.

Forvaltningen av den statlige tilskuddsordningen har fra 1950 og fram til i dag vært lagt til ulike departementer:

- Fra 1950 – 1 januar 1982: Kirke- og undervisningsdepartementet gjennom Statens Ungdoms- og Idrettskontor (STUI)
 - 1 januar 1982 – 1 januar 1991: Kultur- og vitenskapsdepartementet
 - 1 januar 1991 – : Barne- og familiedepartementet, Barne- og ungdomsavdelingen
-

I denne sammenheng bør det påpekes at et sentralt prinsipp har vært at kontrollordningene for å sikre at midlene brukes i samsvar med forutsetningene ikke må utformes slik at organisasjonene tvinges til å endre sin struktur eller sin grunnleggende virkemåte.

Se f eks St.meld.nr 44 (1997-98) *Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner*, pkt 3.3.9.

I sin nylig gjennomførte evaluering av norsk ungdomspolitik oppsummerer det internasjonale teamet den norske støttepolitikken, som også omfatter kommunale tiltak for barn og unge, slik:

Non-governmental youth organisations have, since 1960, been considered as the cornerstone of Norwegian youth policy, although the public authorities – through municipal youth programmes – also made provision for ‘unorganised youth’. Thus the ‘twin track’ of youth policy in Norway was through the direct provision of public leisure facilities and through financial support for youth organisations which would provide services for the majority of young people.²

² *Youth Policy in Norway (2004)*. Council of Europe. Strasbourg, p 12

3 De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene – hovedkjennetegn ved virksomheten

3.1 Organisasjoner som omfattes av evalueringen

Organisasjonene som studeres i denne evalueringen er de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene som er knyttet til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, samt organisasjoner som er berettiget til tilskudd etter *Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner* av 16 desember 2002.

En fullstendig liste over organisasjoner som faller innenfor evalueringen er presentert i *Vedlegg 1*.

Fordelingsutvalget, jfr kap 4.1.2, kategoriserer de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene på følgende måte (tallene i parentes er antall organisasjoner):

Partipolitiske	(9)
Politiske	(6)
Kristne	(23)
Bygd	(6)
Barn	(3)
Minoritetsgrupper	(5)
Rusgiftpolitiske	(6)
Sang/musikk	(4)
Elev/student	(11)
Funksjonshemmede	(16)
Speider	(3)
Hobby og friluft	(7)
Andre	(13)

Vi har benyttet samme inndeling når vi har beskrevet og analysert kjennetegn ved organisasjonene både i dette og etterfølgende kapitler.

Beskrivelsen av hovedkjennetegn ved organisasjonene er basert på vår spørreskjemaundersøkelse blant de organisasjonene som er målgruppe for denne evalueringen.

70 av i alt 97 organisasjoner deltok i undersøkelsen. Dette tilsvarer en svarprosent på 72,2 prosent.

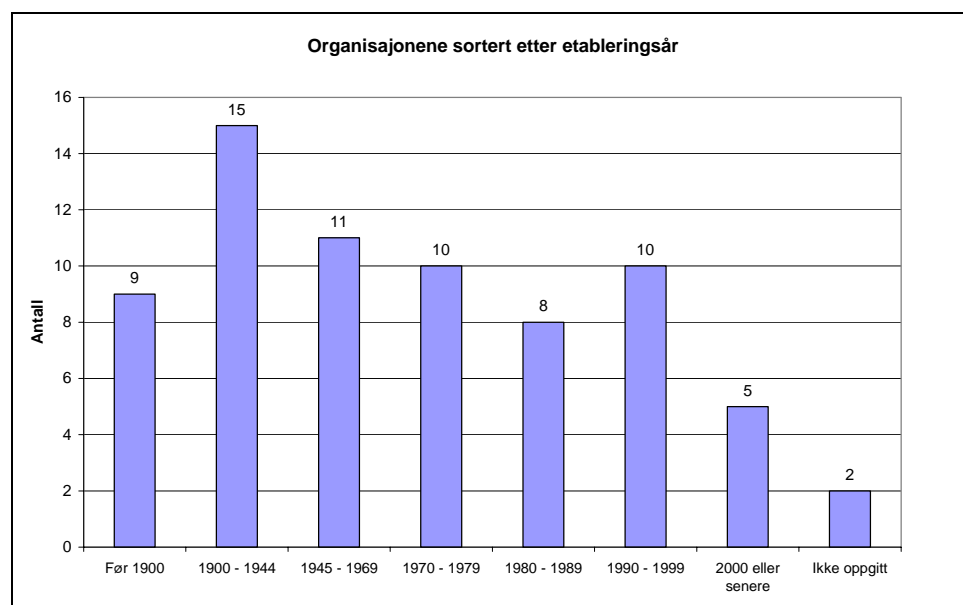
Resultatene av undersøkelsen er i sin helhet gjengitt i egen rapport. I dette og flere av de øvrige kapitlene gjengir vi de viktigste funnene fra undersøkelsen.

3.2 Organisasjonenes alder

Det er stor spredning mht når de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene ble stiftet.

I vårt utvalg fant vi at 24 organisasjoner er stiftet før 1945, 29 organisasjoner er stiftet i perioden 1945 til 1990, mens 15 organisasjoner er stiftet etter 1990. To organisasjoner har ikke oppgitt når de ble stiftet.

Figur 3.1 viser en mer fingradert oppdeling mht når organisasjonene ble stiftet.

Figur 3.1 Organisasjonene sortert etter etableringsår

Dette betyr at ca halvparten av organisasjonene er mer enn 35 år gamle, de øvrige er yngre, noe som betyr at de er etablert etter 1970.

I kap 8, der vi ser nærmere på organisasjonenes totaløkonomi, har vi analysert resultatene bl a etter organisasjonenes alder, noe som viser seg å slå sterkt ut mht forskjeller i ressurser.

3.3 Organisasjonenes struktur og spredning

3.3.1 Tilknytning til hovedorganisasjon

Om lag 3 av 10 barne- og ungdomsorganisasjoner er tilknyttet en hovedorganisasjon.

Denne tilknytningsformen er mest utbredt innenfor gruppen av kristne organisasjoner.

Som vi senere skal se har tilknytning til en hovedorganisasjon stor betydning for enkelte av barne- og ungdomsorganisasjonens økonomi.

3.3.2 Organisasjonsledd på fylkes- eller regionnivå

Over halvparten av organisasjonene har opprettet organisasjonsledd på fylkes- eller regionnivå. Det er relativt stor spredning i hvor mange ledd den enkelte organisasjon har opprettet på dette nivået. Vi har registrert alt fra 1 til 33 organisasjonsledd på dette nivået.

Blant de organisasjonene som gitt opplysninger om hvor mange organisasjonsledd de har på fylkes- eller regionnivå, finnes følgende spredning:

Tabell 3.1 Antall organisasjoner med tilhørende antall organisasjonsledd. N=70

Antall organisasjonsledd	Antall organisasjoner	Prosent
Ingen	13	21
1 – 5 ledd	7	11
6 - 10 ledd	11	18
11 – 15 ledd	10	16
16 – 20 ledd	15	24
Mer enn 20 ledd	6	10

Dette betyr at langt fra alle de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene har egne organisasjonsledd som svarer til en fylkesinndeling, men at andre organisatoriske inndelinger er det vanligste.

Når organisasjonene ikke har opprettet eget organisasjonsledd på fylkes- eller regionnivå, er lokallag og/eller medlemmer knyttet direkte til det sentrale nivået.

Barne- og ungdomsorganisasjonene er imidlertid godt representert i alle fylker, målt etter i hvilke fylker de har medlemmer, noe tabell 3.2 viser.

Tabell 3.2 Antall organisasjoner med medlemmer i fylkene. N=70

Fylke	Antall organisasjoner med medlemmer i fylket
Østfold	65
Akershus	69
Oslo	70
Hedmark	64
Oppland	63
Buskerud	67
Vestfold	64
Telemark	64
Aust-Agder	61
Vest-Agder	63
Rogaland	66
Hordaland	68
Sogn og Fjordane	63
Møre og Romsdal	64
Sør-Trøndelag	67
Nord-Trøndelag	64
Nordland	63
Troms	65
Finnmark	59
Svalbard	16

Dersom en ser bort fra Svalbard er 59 eller flere av organisasjonene representert med medlemmer i alle fylkene.

Tabellen gir et umiddelbart inntrykk av stor grad av lokal representasjon og synlighet. Imidlertid er det viktig å huske på at tabellen bare sier noe om hvorvidt det finnes enkeltmedlemmer i fylkene, ikke nødvendigvis lokallag. For eksempel sier den at av 70 organisasjoner har 67 medlemmer, få eller mange, i Buskerud.

Dernest sier den ikke noe om antall medlemmer eller lokal fordeling av medlemmene innad i fylkene. Den sier heller ikke noe om hvorvidt medlemmene er tilknyttet lokale lag. Det er med andre ord vanskelig å slutte fra denne tabellen hvorvidt organisasjonene er synlige og betydningsfulle i lokalsamfunnene med ulike grader og typer av lagsaktivitet.

Flere forhold tyder på at de landsomfattende organisasjonenes lag og foreningers synlighet lokalt synes å være en god del mindre enn det tabellen ovenfor gir inntrykk av.

I de seks kommunene som er studert i forbindelse med denne evalueringen, se kap 10, har vi bare i begrenset grad kunnet spore opp

aktive og levende lag og foreninger med tilknytning til de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene. En god del av de lokale lag og foreninger i de aktuelle kommunene er dessuten ikke tilknyttet noen landsomfattende organisasjon.

3.3.3 Organisasjonenes sentralledelse

Menn og kvinner er noenlunde likt representert i organisasjonenes valgte sentralledelse, men kun 13 prosent av medlemmene i sentralledelsene er under 21 år.

Det mest typiske er at det er en egen sentralledelse for barne- og ungdomsorganisasjonen og at denne velges på et eget landsmøte i denne organisasjonen.

3.3.4 Antall ansatte i organisasjonene

Det er stor spredning i det totale antall ansatte (årsverk) i de organisasjonene som inngår i undersøkelsen. Det presiseres at dette gjelder både sentralt og regionalt ansatte.

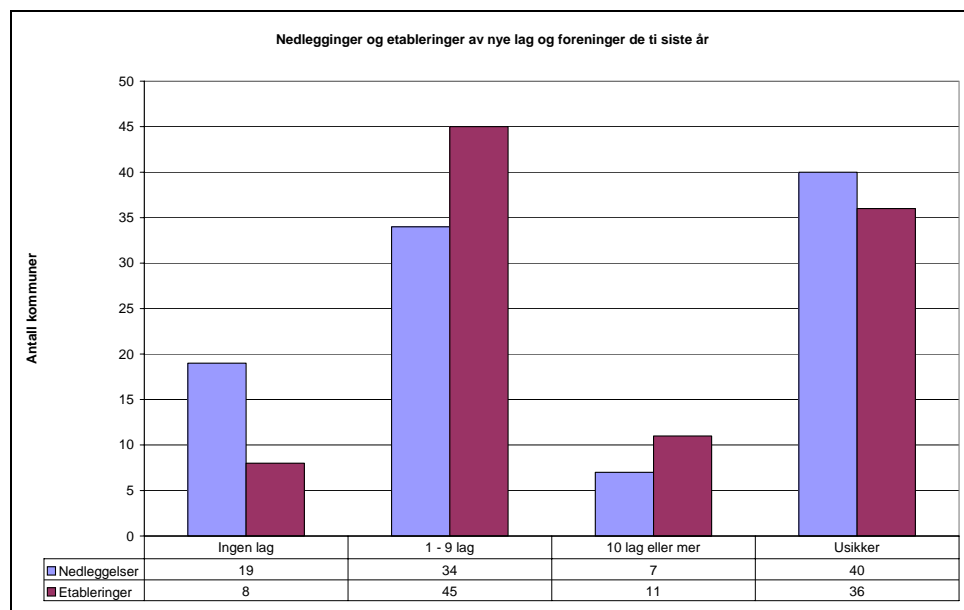
Av de 48 organisasjonene som har gitt opplysninger om det totale antall ansatte i organisasjonen, har 63 prosent 10 eller færre ansatte. 31 prosent, har mellom 11 og 100 ansatte, mens 6 prosent, har mer enn 100 ansatte³.

Undersøkelsen viser videre at antall ansatte i sentralledet i barne- og ungdomsorganisasjonen i mange tilfeller er forholdsvis lavt. 53 prosent oppgir at sentralledet har 5 eller færre ansatte (årsverk), 28 prosent har mellom 5 og 10 ansatte, mens 19 prosent, har mer enn 10 ansatte i sentralledet.

3.4 Utvikling i antall lag og foreninger – lokalt

Vår kommuneundersøkelse viser at det skjer en viss utskifting av lag og foreninger for barn og unge på det lokale planet. Tallene kan tyde på at etablering av nye lag og foreninger de ti siste årene har vært minst like stor som avgangen. Det presiseres at tallet omfatter både lag tilknyttet en landsomfattende organisasjon og lag uten slik tilknytning, samt idrettslag. Jfr for øvrig Figur 3.2.

³ I disse organisasjonene er ikke barne- og ungdomsorganisasjonene atskilt fra hovedorganisasjonen

Figur 3.2 Antall kommuner som oppgir at det har vært lagt ned eller etablert lokale lag og foreninger de ti siste årene. N=100

I denne oppstillingen skiller det heller ikke mellom nystarting av lag og gjenoppstarting av nedlagte lag.

Når det gjelder hvilke typer lag og foreninger som er henholdsvis lagt ned og startet opp er mønsteret beskrevet nærmere i de neste punktene.

3.4.1 Nedleggelse av lag og foreninger

I neste tabell viser vi en oversikt over hvilke typer lag og foreninger som er nedlagt i de siste ti årene ifølge opplysninger innhentet gjennom kommuneundersøkelsen.

Tabell 3.3 Andel kommuner som oppgir at lag og foreninger har blitt lagt ned innenfor de ulike organisasjonskategoriene de siste ti årene. N=100

Kategori	Andel kommuner der lag er nedlagt
Partipolitiske ungdomsorganisasjoner	5
Politiske	7
Kristen eller religiøs	37
Bygd	29
Barn	15
Minoritetsgrupper	-
Rusgiftpolitisk	-
Sang/musikk	32
Elev/student	-
Funksjonshemmede	7

Speider	24
Hobby og friluft	32
Idrettslag	22
Andre	15
Ikke sikker	2

Brutto avgang av lag og foreninger har altså vært størst innenfor kategoriene kristen i det slike lag er nedlagt i 37 prosent av kommunene, hobby og friluft i 32 prosent av kommunene og bygd i 29 prosent av kommunene.

3.4.2 Etablering av lag og foreninger

Undersøkelsen kan tyde på at antall lag og foreninger som har kommet til de siste ti årene er minst like stor som avgangen, jfr tabell 3.4.

Tabell 3.4 Andel kommuner som oppgir at det er startet opp lag eller foreninger de siste ti år. N=100

Oppstart av lag	Andel kommuner
Ingen lag er startet opp	8
1 – 9 lag er startet opp	45
10 lag eller flere er startet opp	11
Usikker	36

De nye lagene og foreningene er fordelt på følgende måte i forhold til de ulike organisasjonskategoriene.

Tabell 3.5 Andel kommuner som oppgir at lag og foreninger har startet opp innenfor de ulike organisasjonskategoriene de siste ti årene. N=100

Kategori	Andel kommuner der lag er startet opp
Partipolitiske ungdomsorganisasjoner	-
Politiske	4
Kristen eller religiøs	21
Bygd	11
Barn	20
Minoritetsgrupper	4
Rusgiftpolitisk	5
Sang/musikk	30
Elev/student	4
Funksjonshemmede	4

Speider	16
Hobby og friluft	45
Idrettslag	48
Andre	16
Ikke sikker	-

Undersøkelsen viser at tilveksten av lag og foreninger har vært størst innenfor kategoriene idrett idet slike lag er startet opp i 48 prosent av kommunene, hobby og friluft i 45 prosent av kommunene og sang/musikk i 30 prosent av kommunene.

Det er for øvrig interessant å merke seg at det har vært en liten vekst av lag og foreninger innenfor gruppene ruspolitisk og minoritetsgrupper uten av det er registrert noen nedgang for disse lagene. Alt i alt dreier dette seg imidlertid om få lag.

3.5 Utvikling i antall medlemmer

3.5.1 Endring av antall medlemmer

Fordelingsutvalget offentliggjør oversikter over utviklingen i antall medlemmer som har vært med i tilskuddsordningen til de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene siden 1977.

Oversikten er basert på opplysninger om antall medlemmer innmeldt i de årlige søknadene, og viser at det samlede medlemstallet har gått ned fra ca 870 000 i 1977 til ca 290 000 medlemmer i 2002.

Noen av årsakene til at det er registrert nedgang i medlemstallet er at de partipolitiske organisasjonene ble tatt ut av ordningen på 90-tallet, og at retningslinjene er strammet inn mht kravene til tellende medlemmer. Dette forklarer imidlertid bare en del av den samlede nedgangen i medlemstallet for de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene.

I NOU 2001:3 *Velger, valgordning, valgte* pekes det på at medlemstallene i politiske ungdomsorganisasjonene har gått tilbake fra ca 44 000 i 1977 til ca 23 000 i 1995.

Noen andre eksempler fra Fordelingsutvalgets oversikt illustrerer den samme tendensen fra 1978 til 2002:

- Frelsesarmeens Barn og Unge fra 24 010 til 4 589 medlemmer
- Framfylkingen fra 10 761 til 1 208 medlemmer
- Norges KFUK-KFUM fra 40 542 til 10 276 medlemmer
- Norske 4H fra 21 775 til 14 920 medlemmer

- Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag fra 8 177 til 2 242 medlemmer
- Norges Speiderforbund fra 47 690 (i 1979) til 13 955 medlemmer
- Norsk Søndagsskoleforbund fra 149 657 til 25 122 medlemmer
- Norges Ungdomslag fra 26 571 til 5 888 medlemmer

Selv om dette indikerer en kraftig tilbakegang i medlemstall kan en ikke uten videre slutte at organisasjonenes aktivitet eller betydning er gått til bake; tallene sier bare at medlemsopplutningen i form av registrerte, tellende medlemmer er i tilbakegang.

Imidlertid ser en tilbakegang også ut til å være en generell tendens over hele Nord- og Vesteuropa. Ungdoms bruk av fritiden omfatter i minkende grad deltakelse i formelle organisasjoner.⁴

3.5.2 Andel barn og unge som er medlemmer i lag og foreninger

Andel barn og unge som er medlemmer i lokale lag og foreninger er størst for barn og unge i aldersgruppen 7 – 15 år. I vår kommuneundersøkelse oppgir 62 prosent av kommunene at 50 prosent eller mer innenfor denne aldersgruppen er medlemmer i lokale lag og foreninger.

Det er viktig å huske på at her er også medlemskap i idrettsorganisasjoner og medlemskap i lokale lag uten tilknytning til landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjoner med.

For aldersgruppen 15 – 26 år er tilsvarende andel stipulert til 35 prosent. Resultatene er gjengitt i tabell 3.6.

Tabell 3.6 Kommunenes antakelse om hvor stor andel av barne- og ungdomsbefolkningen som er medlemmer i lokale lag og foreninger. Andel av kommunene. N=100

Medlemskap i lokale lag og foreninger	Aldersgrupper		
	7 – 26 år	7 – 15 år	15 – 26 år
Under 50 prosent	12	7	31
50 – 74 prosent	30	24	27
75 prosent eller mer	27	38	8
Usikker	31	31	34

Gjennom ungdomsundersøkelsen ”Ung i Norge 2002” blant 12 000 elever i ungdomsskole og videregående skole svarte i underkant av 7

⁴ Se f eks Council of Europe (2002): *Supporting young people in Europe . Principles, policy and practice*. Strasbourg, pp 81 - 85

prosent at de aldri hadde vært medlem i noen organisasjon, forening, klubb eller lag.⁵

Blant elevene i ungdomsskolen svarte 64 prosent at de var medlem i en eller flere organisasjoner, mens det blant elevene på videregående skole var 55 prosent som svarte dette. Det er viktig å huske på at dette omfatter alle slags foreninger, lag og klubber, herunder idretten, og ikke bare lokale lag tilknyttet de landsomfattende, frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene.

På spørsmål om andelen av barn og unge som er medlemmer i lokale lag og foreninger har endret seg de siste ti årene fikk vi følgende svar fra kommunene:

Tabell 3.7 Endringer i medlemskap i lokale lag og foreninger de siste ti årene. N=100

Endringer i andelen av unge som er medlemmer i de lokale lag og foreninger	Andel kommuner
Har økt	21
Omtrent den samme	39
Har blitt lavere	30
Ikke sikker	10

Medlemstallet har altså holdt seg på samme nivå i 39 prosent av de spurte kommunene. I 21 prosent av kommunene har medlemstallet økt, mens det har blitt lavere i 30 prosent av kommunene. Alt i alt kan dette tyde på en liten nedgang i andel av barn og unge som er medlemmer i samtlige typer lokale lag og foreninger.

Hvordan dette skal forstås i forhold til den markerte nedgangen i medlemstall som er dokumentert i tallene fra Fordelingsutvalget er viktig å avklare.

Mulige forklaringer kan være:

- Fordelingsutvalgets tall går tilbake til 1977, kommunene ble bare bedt om å vurdere de siste ti år. Det kan tenkes at den markerte nedgangen kom noe tidligere og at den i den siste tiden har flatet mer ut
- I kommunenes anslag er lag og foreninger som ikke er tilknyttet landsomfattende organisasjoner med

⁵ Ingeborg Rossow (2003): *Ungdommen nå til dags – tall fra "Ung i Norge 2002"*. Tidsskrift for samfunnsforskning 2003. 1: s 89 - 97

- Det er også viktig å huske på at kommunene har regnet med idrettslagene i sine anslag

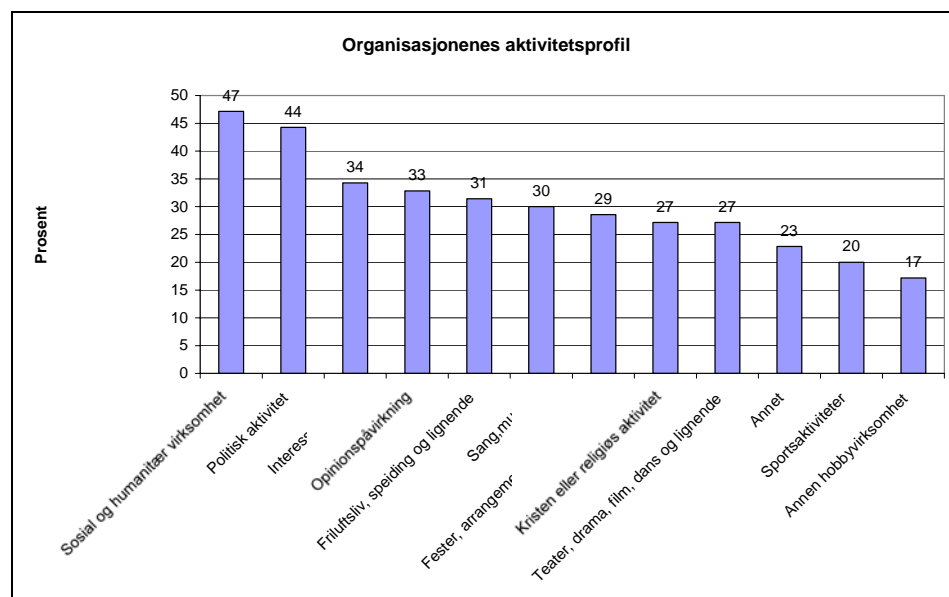
I en sum betyr dette at barns og unges medlemskap i lag og foreninger lokalt omfatter langt flere enn de som er med i lag tilknyttet de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene. Dette får selvsagt betydning for å vurdere virkninger av deltakelsen, men også utforming av støtteordningene.

3.6 Aktivitetsprofil

Ifølge organisasjonsundersøkelsen forekommer sosial og humanitær virksomhet, samt politisk aktivitet hyppigst innenfor de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene, idet henholdsvis 47 prosent og 44 prosent av organisasjonene driver med slike aktiviteter.

Sportsaktiviteter og annen hobbyvirksomhet er de minst utbredte aktivitetene, idet bare henholdsvis 20 prosent og 17 prosent av organisasjonene driver med dette. Vi minner i denne forbindelse om at idrettsorganisasjoner for barn og unge ikke er med i dette bildet.

Jfr for øvrig figur 3.3 som viser fordelingen av aktiviteter på de ulike organisasjonene.

Figur 3.3 Organisasjonenes aktivitetsprofil. Prosentvis fordeling. N=70

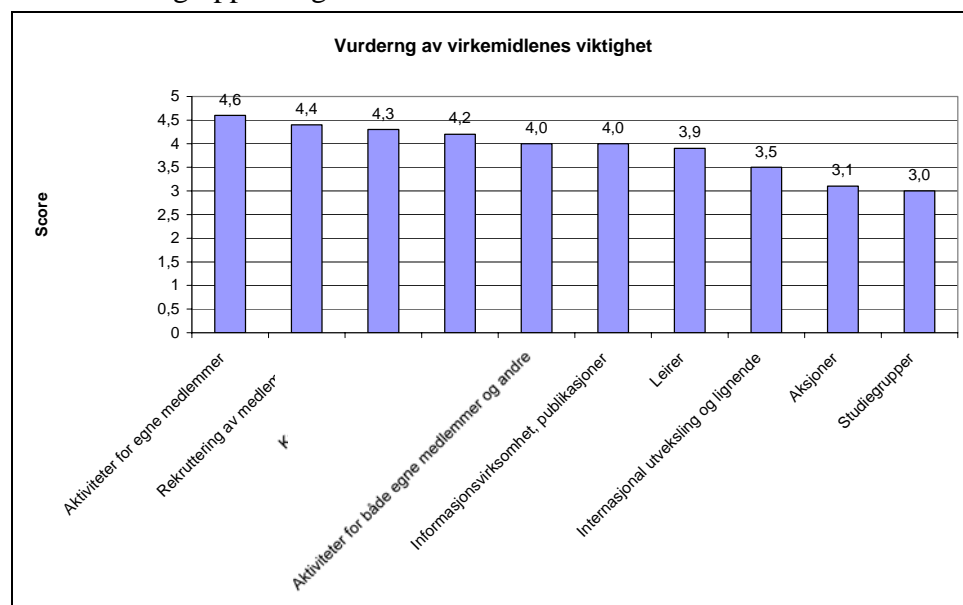
Det mest typiske er at organisasjonen har tre typer aktiviteter. Vi har kun registrert 6 organisasjoner med sju eller flere typer aktiviteter.

Det er for øvrig interessant å merke seg at typisk utadrettede virksomheter som sosial og humanitær virksomhet, politisk aktivitet og interessearbeid rangerer høyest.

3.7 Virkemidler

Organisasjonene spiller på en lang rekke virkemidler for å nå målene. De viktigste virkemidlene er etter organisasjonenes egne vurderinger:

- Aktiviteter for egne medlemmer
- Rekruttering av medlemmer
- Kurs og opplæring.

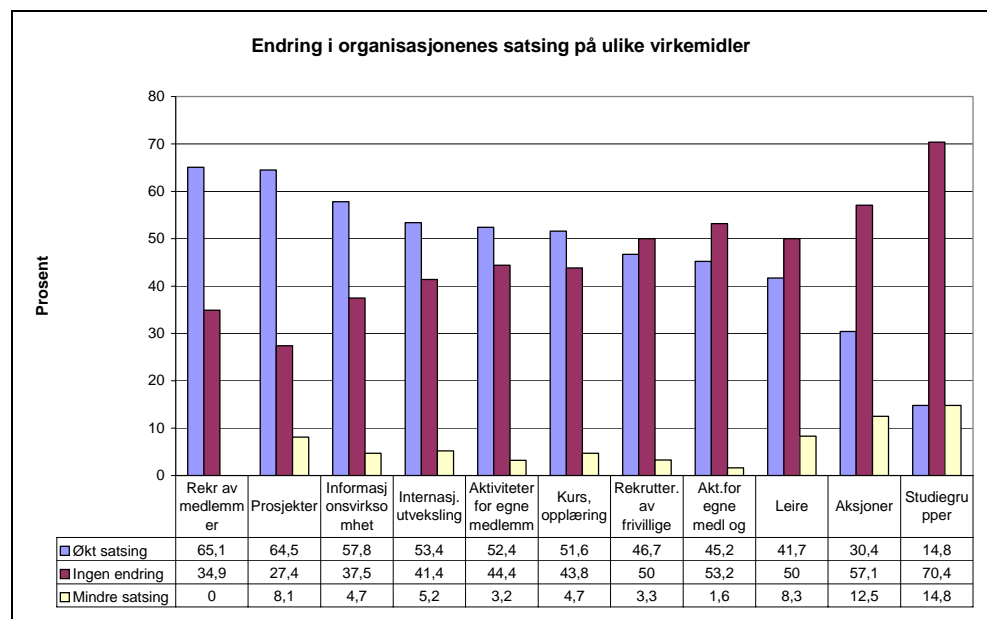
Figur 3.4 Organisasjonenes vurdering av virkemidlenes viktighet, rangert fra 0 til 5. N=70

Aksjoner og studiegrupper er de virkemidlene som alt i alt skårer lavest som virkemidler for de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene.

Organisasjonenes satsing på ulike virkemidler har endret seg en del i løpet av de siste ti årene, jfr figur 3.5.

Organisasjonene oppgir at de har en høyere innsats på nesten alle virkemidler nå, sammenliknet med situasjonen for ti år siden.

Rekruttering av medlemmer og gjennomføring av prosjekter er de to virkemidlene som organisasjonene i særlig grad har økt satsingen på, mens bruk av studiegrupper er det virkemidlet der endringen har vært minst.

Figur 3.5 Endringer i organisasjonenes satsing på ulike virkemidler de ti siste årene. Prosentvis endring. N=70

3.8 Planlegging og gjennomføring av aktiviteter i lokallagene

På spørsmål om hvem som planlegger aktiviteter som skal gjennomføres i lokallagene fikk vi følgende svar, jfr tabell 3.8.

Tabell 3.8 Planlegging av lokallagenes aktiviteter. N=70

Hvem planlegger aktivitetene i lokallagene?	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Voksne ledere over 26 år	16	17,4
Barn og unge med veiledning fra voksne ledere	37	40,2
Barn og unge uten medvirkning fra voksne ledere	33	35,9
Andre	6	6,5

En del organisasjoner har krysset av mer enn ett svaralternativ for å tilkjenne at det ofte er flere parter med i planlegging av lokallagenes aktiviteter. Det er viktig å legge merke til at barn og unge i stor grad er involvert i lokallagenes planlegging, med eller uten medvirkning fra voksne ledere.

Organisasjonene oppgir videre at lokale styrever er med på å bestemme hvilke aktiviteter som skal gjennomføres i om lag 70 prosent av organisasjonene. Jfr tabell 3.9.

Tabell 3.9 Hvem bestemmer hvilke aktiviteter som skal gjennomføres lokalt?
N=70

Hvem bestemmer hvilke aktiviteter som skal gjennomføres?	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Lokale styrer	60	69,8
Voksne ledere	13	15,1
Andre	13	15,1

Ledere under 26 år har i de fleste tilfellene ansvar for gjennomføring av lokallagenes aktiviteter, i noen tilfeller også i samråd med ledere over 26 år. Jfr tabell 3.10.

Tabell 3.10 Ansvar for gjennomføring av aktivitetene. N=70

Ansvar for gjennomføring av aktivitetene lokalt	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Voksne ledere over 26 år	25	29,4
Ledere under 26 år	48	56,5
Andre	12	14,1

3.9 Oppsummering

Følgende hovedtrekk kjennetegner de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene:

- Selv om over halvparten av organisasjonene er mer enn 35 år gamle, dvs ble etablert før 1970, har det skjedd en viss nyetablering også det siste tiåret. Dette tyder på at organisering av barne- og unges deltakelse i formålsrettet virksomhet og fritidsaktiviteter fremdeles også skjer ved etablering av nye landsomfattende organisasjoner
- Ca en tredjedel av organisasjonene er tilknyttet en hovedorganisasjon, noe som er mest utbredt blant de kristne organisasjonene
- Selv om organisasjonene alle har en hierarkisk struktur, varierer den sterkt mht antall ledd på de ulike nivåer og antall nivåer. Alle har imidlertid sentralledd og lokale medlemmer som en gjennomgående struktur
- De aller fleste organisasjonene har medlemmer i alle fylkene. Utbredelse innad i fylkene og samlet oppslutning varierer imidlertid sterkt
- Kun 13 prosent av medlemmene i organisasjonenes sentralledelse er under 21 år. Dette indikerer at, i hvert fall på toppnivå, er organisasjonene i stor grad voksenstyrt
- Organisasjonsundersøkelsen tyder imidlertid på at barn og unge og unge ledere i stor grad er med på både å planlegge og gjennomføre aktivitetene i de lokale lagene.

- Det er stor spredning i hvor mange ansatte det er i organisasjonene. Antall ansatte i sentrallet er imidlertid relativt lavt, over halvparten har fem eller færre ansatte på dette nivået.
- Kommeundersøkelsen indikerer at det har skjedd en viss utskifting av lag og foreninger på det lokale planet med en nyetablering som er minst like stor som nedleggelsene. Her er imidlertid både idrettslag og lag uten tilknytning til noen organisasjon med. Bruttoavgangen er størst innenfor gruppen kristne, hobby og friluft samt bygd. Bruttotilveksten er størst innenfor gruppen idrett, hobby og friluft og sang/musikk.
- Det har vært en omfattende nedgang i antall tellende medlemmer i de landsomfattende organisasjonene som omfattes av undersøkelsen. Opplysninger fra Fordelingsutvalget tyder på en nedgang fra ca 870 000 medlemmer i 1977 til ca 290 000 i 2002. Kommuneundersøkelsen tyder imidlertid på at det samlet bare har vært en liten nedgang i andelen barn og unge som er med i alle typer lokale lag og foreninger de siste ti årene; dette omfatter også lag uten tilknytning til noen organisasjon samt idretten.

Den markerte nedgangen i medlemstall for de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene og dreiningen mer mot idrett og deltakelse i lokale lag uten tilknytning til noen organisasjon er i samsvar med andre undersøkelser og med tilsvarende tendenser i hele Nord- og Vest-Europa.

I St.meld.nr 39 (2001-2002) *Oppvekst og levekår for barn og unge i Norge* pekes det i denne sammenheng på to viktige utviklingstrekk:

- Ungdom legger mindre vekt på organisasjonenes formål og ideologi og mer vekt på aktivitetene som tilbys
- Stadig flere lokale lag ønsker ikke å være tilknyttet en nasjonal organisasjon, samtidig som enkelte nye organisasjoner verken har medlemmer eller lokallag

Oppsummert betyr dette at de tradisjonelle, landsomfattende frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene taper terreng, men uten at barns og unges engasjement og deltakelse i ulike aktiviteter ser ut til å gå ned tilsvarende; de endrer bare karakter og organisasjonsform.

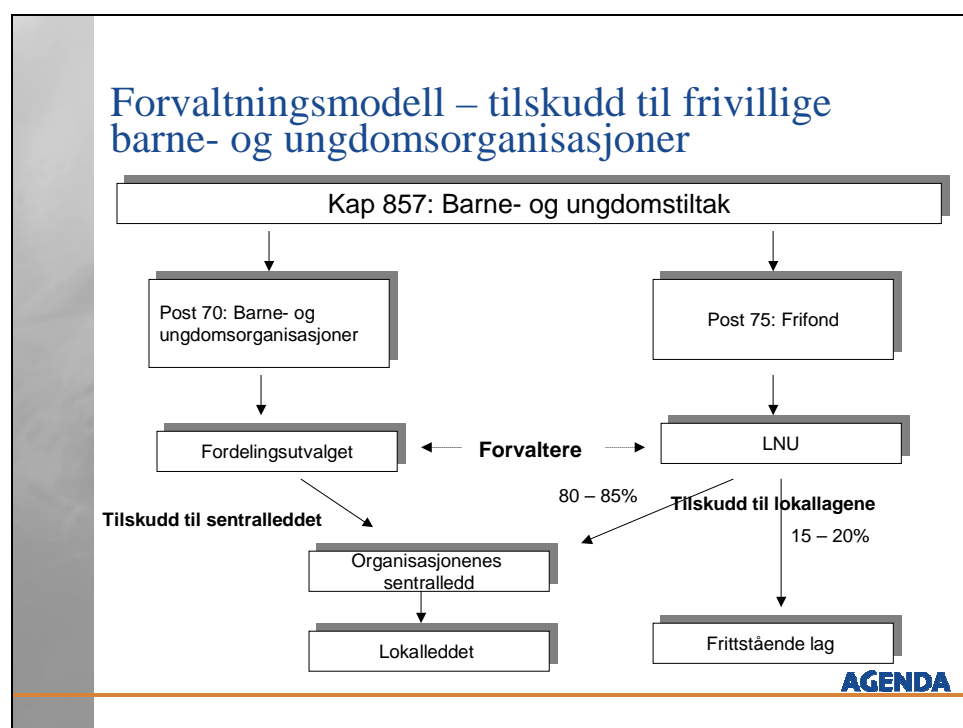
Men det betyr også at realisering av målene for støttepolitikken må fange opp og innrettes etter disse ny utviklingstrekkene.

4 Tilskuddsordningene over Barne- og familiedepartementets budsjett

Tilskuddene fra Barne- og familiedepartementet bevilges over kapittel 857: Barne- og ungdomstiltak:

- Post 70: Barne- og ungdomsorganisasjoner (Grunnstøtte)⁶
- Post 75: Frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt (Frifond)

En skisse av hvordan disse to tilskuddene forvaltes og hvem som er mottakere av tilskuddene, er illustrert i figur 4.1 nedenfor.

Figur 4.1 Skisse av Barne- og familiedepartementets tilskuddsordninger

Tilskuddordningen over post 70 gis til organisasjonenes sentralledd, mens tilskuddet over post 75 (Frifond) skal komme lokale lag og foreninger til gode, både lokallag i organisasjonene og frittstående lokale lag.

Da Frifondordningen ble lansert var intensjonen at 80 – 85 prosent av Frifondmidlene skulle fordeles til lokale lag og foreninger via organisasjoner med sentralledd. De resterende midlene skulle fordeles

⁶ Inklusiv Idébanken, driftsstøtte til LNU, U&F, FFOU og støtte til konferanser og forskning.

direkte til frittstående lag og foreninger som ikke er tilsluttet noen landsdekkende organisasjon, så sant de tilfredstiller visse minimumskrav.

4.1 Grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

4.1.1 Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

Gjeldende forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner ble fastsatt av Barne- og familiedepartementet 16 desember 2002.

Formål

Formålet med tilskuddsordningene er å legge til rette for barns og unges deltakelse i barne- og ungdomsorganisasjonene. Tilskuddsordningene skal stimulere organisasjonene til engasjement og medansvar nasjonalt og/eller internasjonalt, og sikre organisasjonene som arena for medbestemmelse og demokrati⁷.

Avgrensning og tilskuddsformer

Organisasjoner som omfattes av forskriften er frivillige og landsomfattende organisasjoner som arbeider for barn og ungdom med spørsmål som gjelder barn og ungdom.

Selvstendige organisasjoner for barn og ungdom prioriteres.

Det gis ikke tilskudd til:

- Interesseorganisasjoner for barn og ungdom i utdanning
- Idretts- og gymnastikkorganisasjoner
- Organisasjoner med ulovlig eller støtende formål, herunder rasistiske organisasjoner og/eller organisasjoner som diskriminerer mennesker, samt spilleklubber med pengeinnsats

De partipolitiske ungdomsorganisasjonene omfattes heller ikke av forskriften når det gjelder tildeling av nasjonal grunnstøtte, siden tildeling av nasjonal grunnstøtte til disse organisasjonene baseres på moderpartiets stemmetall.

Partipolitiske ungdomsorganisasjoner kan imidlertid motta internasjonal grunnstøtte etter reglene i forskriften.

Forskriften inneholder bestemmelser om følgende former for tilskudd:

- Grunnstøtte til nasjonalt arbeid

⁷ Jfr Forskrift av 16. desember 2002, §1.

- Grunnstøtte til internasjonalt arbeid
- Etablerings- og uttrappingstilskudd

Grunnstøtte til internasjonalt arbeid er ikke omfattet av denne evalueringen.

Ved tildeling av både nasjonal og internasjonal støtte tas det hensyn til hvilken gruppe organisasjonen hører hjemme i.

Det opereres med tre grupper av organisasjoner:

Grunnstøtte til nasjonalt arbeid - Gruppe 1

Organisasjoner i Gruppe 1 må være selvstendige og demokratiske, men kan ha bindinger til en moderorganisasjon.

Organisasjonene/strukturene må ha:

- (1) Egne vedtekter som klargjør formål, selvstendighet, organisasjonsform og oppbygging for sentralledd og lokalledd, eventuelt også regionalledd dersom organisasjonen har det. I sentralletet må det finnes minst én ansatt som har ansvaret for barne- og ungdomsarbeidet, om ikke Fordelingsutvalget finner det forsvarlig å dispensere
- (2) En demokratisk oppbygging som sikrer alle tellende medlemmer som har fylt 15 år lik rett til innflytelse i organisasjonen
- (3) Et landsmøte minst hvert fjerde år, som er øverste organ og som har rett til å fatte vedtak i alle saker. Representanter med rett til å stemme på landsmøter skal være valgt av og blant medlemmene i organisasjonens lokale og/eller regionale ledd. Ved gjensidig representasjon med en moderorganisasjon kan ikke moderorganisasjonens representanter på landsmøtet utgjøre et blokkerende mindretall for vedtektsendringer eller andre vedtak. Den valgte, sittende sentralledelsen og representanter valgt av og blant de ansatte kan også møte med stemmerett på landsmøtet
- (4) En sentralledelse valgt av landsmøtet, som har den daglige og/eller øverste ledelse av organisasjonen mellom landsmøtene. Ved gjensidig representasjon med en moderorganisasjon kan ikke moderorganisasjonens representanter i sentralledelsen utgjøre et blokkerende mindretall for vedtektsendringer eller andre vedtak,
- (5) Sentralt medlemsregister
- (6) Minst 1 000 tellende medlemmer (jfr. § 6 i forskriften) pr 31 desember i grunnlagsåret. De tellende medlemmene må utgjøre minst 60 prosent av det totale antall medlemmer i organisasjonen
- (7) Minst 25 tellende lokallag
- (8) Tellende lokallag i minst 10 fylker
- (9) Eget budsjett, årsregnskap og årsmelding

Grunnstøtte til nasjonalt arbeid - Gruppe 2

Gruppe 2 omfatter organisasjoner og strukturer som faller utenfor Gruppe 1, men som driver et omfattende arbeid blant barn og unge.

Organisasjonen må ha:

- (1) Egne vedtekter som klargjør organisasjonens formål, selvstendighet, organisasjonsform og oppbygging for sentralledd og lokalledd, eventuelt også regionalledd dersom organisasjonen har det. I sentralleddet må det finnes minst én ansatt som har ansvaret for barne- og ungdomsarbeidet, om ikke Fordelingsutvalget finner det forsvarlig å dispensere
- (2) En demokratisk oppbygging som sikrer alle tellende medlemmer som har fylt 15 år lik rett til innflytelse i organisasjonen. Fordelingsutvalget kan etter søknad gjøre unntak fra denne regelen
- (3) Et landsmøte minst hvert fjerde år. Representanter med rett til å stemme på landsmøtet skal være valgt av og blant medlemmene i organisasjonens lokale og/eller regionale ledd
- (4) Den valgte, sittende sentralledelsen og representanter valgt av og blant de ansatte kan også møte med stemmerett på landsmøtet
- (5) En sentralledelse valgt av landsmøtet, som har den daglige og/eller øverste ledelse av organisasjonen mellom landsmøtene
- (6) Eget styre for barne- og ungdomsarbeidet. Dette kravet gjelder ikke dersom en barne- og ungdomsstruktur står som søker
- (7) Sentralt medlemsregister over tellende medlemmer
- (8) Minst 1 000 tellende medlemmer pr 31 desember i grunnlagsåret,
- (9) Tellende lokallag i minst 5 fylker
- (10) Eget budsjett, årsregnskap og årsmelding for barne- og ungdomsarbeidet

Grunnstøtte til nasjonalt arbeid - Gruppe 3

Gruppe 3 omfatter organisasjoner som av særlige grunner, fortrinnsvis sitt rekrutteringsgrunnlag, ikke oppfyller kravene til antall medlemmer, antall tellende lokallag og/eller geografisk utbredelse i Gruppe 1 eller 2.

Organisasjoner i Gruppe 3 må fylle kravene for Gruppe 1 eller Gruppe 2 på følgende punkter:

- (1) Vedtekter/ansatt
 - (2) Demokratisk oppbygging
 - (3) Landsmøter
 - (4/5/6) Sentralledelse/eget styre
 - (7) Sentralt medlemsregister
 - (9) Budsjett mv.
-

Organisasjonene i Gruppe 3 må i tillegg ha:

- Minst 5 tellende lokallag
- Tellende lokallag i minst 3 fylker og
- Minst 100 tellende medlemmer pr 31 desember i grunnlagsåret.

Etableringstilskudd

Nye barne- og ungdomsorganisasjoner, som ikke har mottatt tilskudd de siste fem år, kan søke om etableringstilskudd. For å motta etableringstilskudd må en organisasjon ha:

- Egne vedtekter
- Demokratisk oppbygging,
- Landsmøte og eget styre
- Sentralt medlemsregister
- Budsjetter mv
- Minst 300 tellende medlemmer pr 31 desember i grunnlagsåret
- Lokallagsbasert virksomhet og
- Nasjonal karakter

Uttrappingstilskudd

En organisasjon kan søke om uttrappingstilskudd når den har vært i Gruppe 1, 2 eller 3 og har mottatt grunnstøtte de tre foregående tilskuddsår, men ikke lenger oppfyller kravene til:

- Antall tellende medlemmer
- Antall tellende lokallag, eller
- Antall fylker med tellende lokallag.

4.1.2 Forvaltning av tilskuddet

Fordelingen av tilskuddet er lagt til *Fordelingsutvalget*, et eget organ underlagt Barne- og familiedepartementet.

Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA) var inntil 1. juli 2004 sekretariatet for Fordelingsutvalget. Fra og med 1. juli er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) sekretariat for utvalget. Det er avsatt to stillinger til sekretariatsarbeidet.

Fordelingsutvalget har syv medlemmer som oppnevnes av departementet. Leder, nestlederen, to medlemmer og ett varamedlem oppnevnes på fritt grunnlag. Tre medlemmer og ett varamedlem oppnevnes etter forslag fra organisasjonene. Minst to av disse skal være tilsluttet LNU og være foreslått av LNU.

Fordelingsutvalget behandler søknader og innvilger støtte til barne- og ungdomsorganisasjonenes sentrallødd innenfor tilskuddsordningen slik den er regulert i Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 16 desember 2002.

Fra 1 juli 2004 er BUFA lagt inn i det nyopprettede Barn-, ungdoms- og familiedirektoratet.

4.1.3 Omfang av tilskuddet

Om lag 60 organisasjoner har de siste årene mottatt grunnstøtte til nasjonalt arbeid.

Blant disse organisasjonene har rundt 30 organisasjoner også mottatt tilskudd til nasjonale prosjekter. Grunnstøtten har vært den dominerende delen av den nasjonale støtten og har utgjort om lag 95 prosent av den samlede støtten til nasjonalt arbeid.

Etter den siste revisjon av forskriften om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner vil det ikke lenger bli gitt tilskudd til nasjonale prosjekter.

Bevilgningen over post 70 har de senere år har vært som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.1 Bevilgning over kap 857, post 70 i perioden 2000 – 2004. 1 000 kr

	2000	2001	2002	2003	2004
Barne- og ungdomsorganisasjoner	58 498	58 518	60 300	70 274	72 974

Økningen i bevilgningen fra 2002 til 2003 har sammenheng med at det for budsjettåret 2003 ble lagt inn 10 mill kroner ekstra til formålet, og ble foretatt for å gjøre organisasjonene i bedre stand til å stimulere til lokal aktivitet og for å sikre organisasjonene stabile tilskudd i overgangsfasen.

Bevilgningen omfatter tilskudd til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene, driftstilskudd til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Ungdom & Fritid (U&F), og Funksjonshemmedes Ungdom. Videre benyttes midler fra posten til støtteordningen Idèbanken som forvaltes av LNU.

For årene 2003 og 2004 er bevilgningene under kap 857, post 70 disponert på følgende måte i forhold til tilskudd og driftstøtte som bevilgningen skal dekke.

Tabell 4.2 Disponering av støtten til barne- og ungdomsorganisasjoner i 2003 og 2004. 1 000 kr

	2003	2004
Nasjonal grunnstøtte	60 244	62 926
Driftsstøtte til LNU, U&F, FFOU	7 250	7 468
Idébanken	1 000	1 000
Konferanser, forskning mv	1 480	1 580
SUM	70 274	72 974

4.1.4 Mottakere av tilskudd

Fordelingsutvalget har godkjent i alt 79 organisasjoner som mottakere av tilskudd i henhold til forskriften av 16 desember 2002.

Organisasjonene fordeler seg på følgende måte i forhold til Fordelingsutvalgets gruppering av dem:

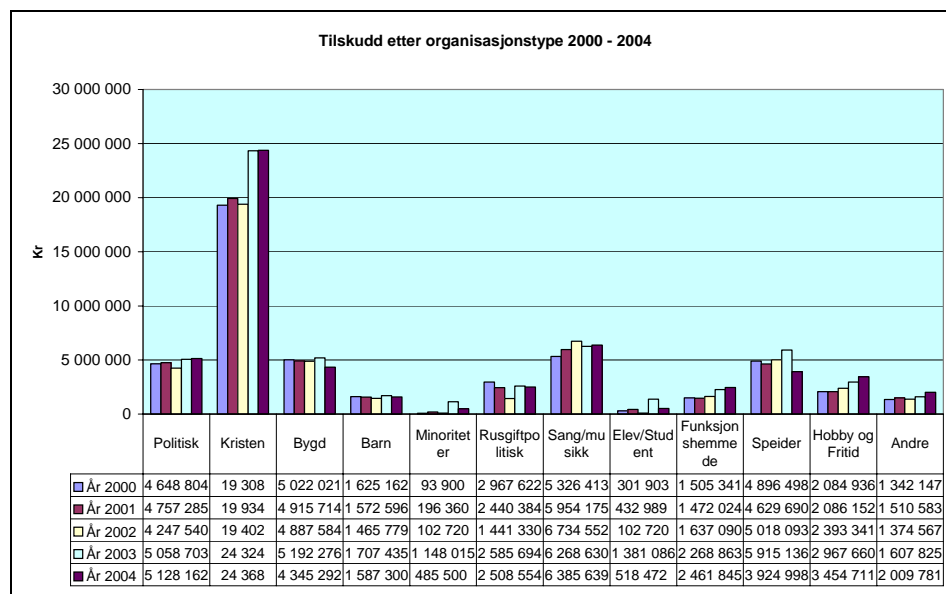
Partipolitiske	(7)
Politiske	(7)
Kristne	(20)
Bygd	(7)
Barn	(3)
Minoritetsgrupper	(5)
Rusgiftspolitisk	(4)
Sang/musikk	(4)
Elev/student	(2)
Funksjonshemmede	(10)
Speider	(3)
Hobby og friluft	(4)
Andre	(3)

Tallene i parentes angir hvor mange organisasjoner som pr 3 januar 2003 var med i ordningen. De partipolitiske organisasjonene er med på listen fordi de mottar støtte til internasjonal virksomhet⁸.

4.1.5 Tilskudd fordelt etter organisasjonstype

Med bakgrunn i opplysninger fra Fordelingsutvalget har vi stilt opp følgende oversikt over hvordan grunnstøtten til organisasjoner er fordelt etter organisasjonstype i perioden 2000 – 2004:

⁸ Kilde: Fordelingsutvalgets sekretariat

Figur 4.2 Tilskudd etter organisasjonstype. 2000 - 2004

De kristne organisasjonene, som utgjør den største gruppen blant de støtteberettigede barne- og ungdomsorganisasjonene, er også den gruppen som mottar mest støtte.

Organisasjoner tilhørende gruppene sang/musikk og speidere er imidlertid de organisasjonene som mottar størst støtte pr organisasjon.

Hovedregelen er at de fleste organisasjonene mottok en god del mer støtte i 2004 enn i år 2000. Den nominelle økningen har vært størst for organisasjoner innenfor gruppene kristne, sang og musikk, samt hobby og fritid. Relativt sett har økningen vært størst for gruppene minoriteter, hobby og fritid, samt funksjonshemmede.

4.1.6 Organisasjonenes vurdering av grunnstøtten og forvaltningen av den

Endret ressursbruk til administrasjon av tilskuddsordningen?

Blant organisasjonene som mottar grunnstøtte oppgir 35,2 prosent av organisasjonene at de etter endring av forskriften bruker mindre ressurser på administrasjon av tilskuddsordningen. Med administrasjon menes alle aktiviteter som gjennomføres helt fra søknad om midler skrives, til rapport om bruken av midlene er utarbeidet og godkjent.

44,4 prosent av organisasjonene mener at ressursbruken er på samme nivå som tidligere, mens 20,4 prosent sier at ressursbruken har blitt større.

På spørsmål om hvilke aktiviteter som det eventuelt brukes mindre ressurser på, pekes det på en kombinasjon av flere forhold, nemlig:

- Utforming av søknader
- Kontroll med grunnlagsmateriale, og
- Tilbakerapportering til Fordelingsutvalget.

Blant de organisasjonene som opplever at omleggingen har ført til et større ressursbruk, blir i særlig grad kontroll av grunnlagsmateriale oppgitt som årsak til dette.

Tidsbruk til administrasjon av tilskuddordningen i 2002 og 2003

Organisasjonene har hatt en svak nedgang i tid brukt til administrasjon av tilskuddsordningene fra 2002 til 2003. Nedgangen er på omtrent 4 prosent når vi ser innsatsen i alle organisasjonene under ett⁹.

Det er imidlertid en relativ stor spredning i hvor mye tid de ulike organisasjonene bruker på administrasjon av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet, jfr tabell 4.3.

Tallene gjelder innsatsen i 2003.

Tabell 4.3 Tidsbruk på administrasjon av grunnstøtten i 2003. N=70

Tidsbruk på administrasjon av grunnstøtten	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
0,75 til 5 ukeverk	32	71,1
6 til 10 ukeverk	6	13,3
11 til 20 ukeverk	3	6,7
Mer enn 20 ukeverk	4	8,9

Vi ser imidlertid at hovedtyngden av organisasjonene bruker mindre enn 6 ukeverk pr år til administrasjon av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet.

Ett viktig kjennetegn ved de organisasjonene som bruker mest ressurser til administrasjon av grunnstøtten er at de har relativt mange lokallag.

Veiledning og informasjon fra Fordelingsutvalget

Veiledning og informasjon fra Fordelingsutvalget blir vurdert som god eller svært god av om lag 95 prosent av organisasjonene.

Fordelingen var slik som angitt i tabell 4.4.

⁹ Bygger på organisasjonenes anslag for hvor mange ukeverk som ble benyttet til administrasjon av ordningen i 2002 og 2003

Tabell 4.4 Organisasjonenes vurdering av informasjon og veiledning fra Fordelingsutvalget. N=70

Vurdering av informasjon og veiledning	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Svært god	14	25,0
God	39	69,6
Dårlig	3	5,4
Svært dårlig	0	0,0

Forutsigbarhet med hensyn til gruppeplassering

Hovedtyngden av organisasjonene opplever at forutsigbarheten mht hvilken gruppe de blir plassert i, er svært eller ganske forutsigbar.

Resultatene er vist i tabell 4.5.

Tabell 4.5 Forutsigbarhet mht gruppeplassering. N=70

Forutsigbarhet	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Svært forutsigbar	25	46,3
Ganske forutsigbar	22	40,7
Lite forutsigbar	7	13,0
Svært lite forutsigbar	0	0

Noen organisasjoner uttaler imidlertid at endringene i forskriften skapte en viss forvirring på omleggingstidspunktet mht hvilken gruppe de skulle høre hjemme i.

Har omleggingen ført til medlemsvervingstiltak?

22 prosent av organisasjonene oppgir at endringene i forskriften har ført til igangsetting av spesielle medlemsvervingstiltak, jfr tabell 4.6.

Tabell 4.6 Har endringer i forskriften ført til økt medlemsverving? N=70

Satt i gang medlemsverving?	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Ja	12	22,2
Nei	42	77,8

Definisjon av tellende medlemmer og tellende lokallag

Definisjonene av hva som skal forstås med begrepene tellende medlemmer og tellende lokallag synes å være godt nok definert. Om lag 95 prosent av organisasjonene opplever at dette er tilfelle.

Samlet vurdering av forvaltningen av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet

Organisasjonenes samlede vurdering av forvaltning av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet er slik som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4.7 Samlet vurdering av forvaltning av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet. N=70

Samlet vurdering av forvaltning av grunnstøtten	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Svært godt fornøyd	4	7,7
Godt fornøyd	33	63,5
Lite fornøyd	10	19,2
Svært lite fornøyd	5	9,6

Til sammen sier 71 prosent av organisasjonene seg svært godt eller godt fornøyd med forvaltning av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet.

Blant de organisasjonene som oppgir at de er lite eller svært lite fornøyd med forvaltning av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet, pekes det bl a på at:

- Ordningen fortsatt har for stor vekt på lokal dokumentasjon og krever stor grad av administrasjon for lokale lag.
- Kriteriene for tildeling etter ny ordning legger for stor vekt på lokallag og for liten vekt på aktivitet og demokratiopplæring
- Aktivitet bør og skal være utslagsgivende. Departementet oppfyller ikke sine egne ord i Barne- og ungdomsmeldingen. For dårlig demokratidefinisjon i forskriften.
- Det er viktig å understreke at organisasjonens interndemokrati må respekteres av myndighetene slik at vi ikke skal straffes økonomisk med bortfall av støtte selv om ikke alt er organisert slik myndighetene helst ønsker seg det.
- Ordningen gjør at vår organisasjon får altfor liten uttelling for de medlemmene som er under 26 år.
- Gruppeinndelingen gir store utslag på organisasjonsøkonomien. Demokratikravet oppleves rigid sett på bakgrunn at de fleste av våre grupper er rene barnegrupper under 15 år. Vi taper således på å bli plassert i en lavere gruppe.
- Manglende fleksibilitet mht organisasjonens særtrekk, oppbygging og arbeidsmåte.
- Endring av ordningen legger opp til at revisor må gjøre en større andel av arbeidet, noe som igjen har økt organisasjonens utgifter til revisor betraktelig. Hvilke årstall man krever budsjett for, kan også

komme klarere fram siden ordningen opererer med tall fra 2 år tilbake.

- Vi mener at det er en klar svakhet for ordningen at man ikke lenger tar hensyn til den aktiviteten som drives i organisasjonen, men kun ser på medlemstallet. Dette fører til at ordningen er med på å styre hvilke type aktivitet som drives i organisasjonen i en retning som vi synes er lite heldig.

4.1.7 Oppsummering

Etter omleggingen i 2002 legges helt entydig landsdekkende utbredelse, hierarkisk oppbygning, tellende lokallag og tellende medlemmer til grunn for tildeling av støtte.

Dette innebærer at det er den tradisjonelle organisasjonsformen som danner grunnlag for og er en forutsetning for grunnstøtte. Selv om støtteordningene skal stimulere til mangfold og bredde i organisasjonslivet, jfr pkt 2.2.2, har en åpenbart ikke valgt å la dette komme til uttrykk mht organiseringsformer.

At støtteordningene også skal legge til rette for et enklere regelverk kan imidlertid synes å være oppfylt langt på vei.

Hovedtrekkene i vurderingen av ordningen med grunnstøtte ser ut til å være:

- Blant de ca 60 organisasjonene som har mottatt grunnstøtte de siste årene bruker et stort antall mindre tid til administrasjon av ordningen etter endringen i 2002, hovedtyngden bruker samlet mindre enn 6 ukeverk pr år.
 - Organisasjonene er godt fornøyd med veiledning og informasjon fra Fordelingsutvalget
 - Definisjonen av begrepene tellende medlemmer og tellende lokallag oppleves som klar
 - Under en firedel av organisasjonene oppgir at endringene har medført igangsetting av spesielle medlemsvervingstiltak
 - Over 70 prosent av organisasjonene er svært godt eller godt fornøyd med forvaltning av grunnstøtten.
 - Blant de som ikke er fornøyd legger flere vekt på manglende fleksibilitet mht til oppbygning og arbeidsmåte og for at det tas for lite hensyn til aktivitet.
-

4.2 Tilskudd til frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt – Frifond

4.2.1 Formålet med Frifondordningen

Frifond er fellesbetegnelse for statlig støtte til lokalt, frivillig virke blant barn og unge.

Formålet med Frifond er å bedre rammebetingelsene for frivillige organisasjoner og grupper medlemsbaserte virke på lokalt nivå. Ordningen skal nå ut til et bredt spekter av organisasjoner og grupper med ulike formål og aktivitetsgrunnlag.

Regjeringen presiserte i Tilleggsmeldingen at den statlige støtten til lokalt, medlemsbasert frivillig virksomhet skulle betraktes som et supplement til den støtten som ytes fra kommunale myndigheter. Det anses å være i strid med den statlige støtteordningens overordnede målsetting dersom kommunene kutter i sine støtteordninger som en følge av de statlige overføringene¹⁰.

Ordningen ble satt i gang høsten 2000 og går til organisasjoner som:

- Er demokratisk styrt
- Har et allmennyttig formål
- Har en kulturaktivitet som en del av virksomheten
- Arbeider i lokalmiljøet
- Arbeider for barn- og unge under 26 år
- Har minimum 1/3 av medlemsmassen under 26 år

Pengene bevilges over budsjettene til Barne- og familiedepartementet og Kultur- og kirke departementet. I tillegg kommer spillemidler som skriver seg fra overskudd fra Norsk Tipping.

4.2.2 Forvaltning av ordningen

Forvaltningen av Frifondmidlene er overlatt til de frivillige organisasjonene selv gjennom deres paraplyorganisasjoner:

- Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU)
- Norsk Amatørteaterråd (NAT)
- Norsk musikkråd (NMR)

I valget mellom å overføre midler til lokal aktivitet via organisasjonene eller offentlig forvaltning foreslo Regjeringen i Tilleggsmeldingen å

¹⁰ St.meld. nr. 44 (1997-98) *Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner*, pkt 3.3.6

benytte det kommunale forvaltningsnivået som kanal ut til lokale frivillige organisasjoner¹¹.

Gjennom stortingsbehandlingen ble dette endret til at fordelingskanalen skulle være paraplyorganisasjonene og organisasjonenes sentralledd.

Denne evalueringen er begrenset til Frifondmidler bevilget over Barne- og familiedepartementets budsjett og forvaltet av LNU, men vi har funnet det hensiktsmessig å beskrive forvaltningen av dem under ett.

Det er verdt å merke seg at Kultur- og kirkedepartementet og Barne- og familiedepartementet har valgt forskjellig praksis for tildeling av Frifondmidlene.

Kultur- og kirkedepartementet tildeler Frifondmidler til de to paraplyorganisasjonene NAT og NMR som et rundsumtilskudd. Det gjør ikke Barne- og familiedepartementet. Barne- og familiedepartementet anser LNU som privat tilskuddsforvalter, mens Kultur- og kirkedepartementet definerer sine to paraplyorganisasjoner som mottakere av tilskudd.

Barne- og familiedepartementets ordning innebærer et større oppfølgingsansvar for departementet, herunder et større ansvar for å avdekke uregelmessigheter, samt å følge med i den løpende forvaltningen av ordningen.

Kultur- og kirkedepartementet setter sine vilkår i tilsagnsbrevet, og departementet styrer etter disse. En konsekvens av tildeling på vilkår, slik det praktiseres av Kultur- og kirkedepartementet, er at departementet ikke får noe direkte ansvar for forvaltning av midlene. Likevel vil det gjenstå et politisk ansvar for tilskuddsordningen som helhet.

LNU tildeles midler fra Barne- og familiedepartementet og har ansvaret for forvaltningen, inklusive klagebehandling av midlene. Midlene fordeles videre via sentralleddene til lokallag som er medlemmer av organisasjoner med sentralledd og direkte fra LNU til lokale lag uten en slik tilknytning.

Som administrasjonsgodtgjørelse for midlene fordelt via paraplyorganisasjonene skal LNU og de andre paraplyorganisasjonene kunne benytte 1 prosent av midlene, mens sentralleddet i den enkelte organisasjon skal kunne bruke 5 prosent i administrasjonsgodtgjørelse for sin viderefordeling.

Når det gjelder de midler som fordeles fra paraplyorganisasjonene og direkte til lokallag, skal paraplyorganisasjonene kunne ta 10 prosent administrasjonsgodtgjørelse.

¹¹ St.meld. nr. 44 (1997-98), pkt 3.3.6

4.2.3 Viderefordeling av Frifondmidlene

Sentralleddene i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene viderefordeler Frifondmidlene til lokallagene etter noe forskjellige prinsipper.

Vår spørreundersøkelse blant organisasjonene viser at:

- 9,4 prosent av organisasjonene fordeler midlene i henhold til lokallagenes medlemstall
- 34,4 prosent av organisasjonene fordeler etter søknad fra lokallagene
- 31,3 prosent av organisasjonene fordeler midlene i en kombinasjon av antall medlemmer og etter søknad
- 25 prosent av organisasjonene fordeler på annen måte. Under *annen måte* skjuler det seg bl a:
 - Fordeling etter medlemstall, pluss kr 1 000 for innsendt årsmeldingskjema,
 - 50 prosent til lokallagene fordelt pr tellende medlemmer, 30 prosent fordelt pr tellende lag, 20 prosent deles mellom tellende lokallags prosjekter og ikke-tellende lag. Alt dette etter at 5 prosent er beholdt i sentralleddet til administrasjon
 - Fordeles til fylkene etter antall lokalforeninger i grunnlagsåret. Fylkenes styrer vedtar selv fordelingsnøkkelen til lokalforeningene
 - Størrelse på lokallaget, og etter hvor aktivt laget var.
 - Vurdering etter økonomisk situasjon, aktivitet og geografisk beliggenhet

4.2.4 Omfang

Bevilgningen til Frifondordningen over Barne- og familiedepartementets og Kultur- og kirke departementets budsjett, samt tildeling via spillemidler de siste fem årene har vært slik som vist i tabell 4.8.

Tabell 4.8 Frifondmidler i perioden 2000 – 2004. 1 000 kroner

	2000	2001	2002	2003	2004
Barne- og familiedepartementet					
Midler bevilget over budsjettet ¹²	12 400	43 500	43 500	33 500	22 000
Spillemidler	-	-	-	28 000	55 800
Sum	12 400	43 500	43 500	61 500	77 800

¹² Kap 857, post 75

Kultur- og kirkedepartementet					
Midler bevilget over budsjettet ¹³	7 600	25 500	27 295	15 075	10 000
Spillemidler	-	-	-	17 000	34 200
Sum	7 600	25 500	27 295	32 075	44 200
Totalt	20 000	69 000	70 795	93 575	122 000

Fra og med budsjettåret 2003 ble en andel av overskuddet fra Norsk Tipping kanalisert gjennom Frifondordningen. Disse midlene fordeles utenom statsbudsjettet. Endringen innebærer at spilleoverskuddet fra og med 2005 skal fordeles med en halvdel til idrettsformål og en halvdel til kulturformål.

Endringen skal skje over 3 år ved at forskningens andel av overskuddet reduseres med 1/3 i 2003 og 2/3 i 2004. 62 prosent av disse spillemidlene skal forvaltes av LNU, mens 38 prosent av midlene skal kanaliseres via Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

De etterfølgende analysene og beskrivelsene handler kun om Frifondmidler forvaltet av LNU.

4.2.5 Mottakere av tilskudd fra Frifond - organisasjon

Frifond - organisasjon, dvs tilskuddsmidler som fordeles til lokallagene via organisasjonenes sentrallidd går for en stor del via de samme organisasjonene som mottar grunnstøtte fra Barne- og familiedepartementet. Jfr vedlegg 1.

Tilskuddsmidlene i 2002 og 2003 fordelte seg på følgende måte etter organisasjonstype:

Tabell 4.9 Antall organisasjoner innen de ulike gruppene med Frifondstøtte via LNU.

Organisasjonskategori	Antall organisasjoner	
	2 002	2003
Partipolitisk	9	7
Politisk	6	6
Kristen	19	20
Bygd	8	8
Barn	3	2
Minoritetsgruppe	3	2
Rusgiftpolitisk	5	5
Elev/student	8	10

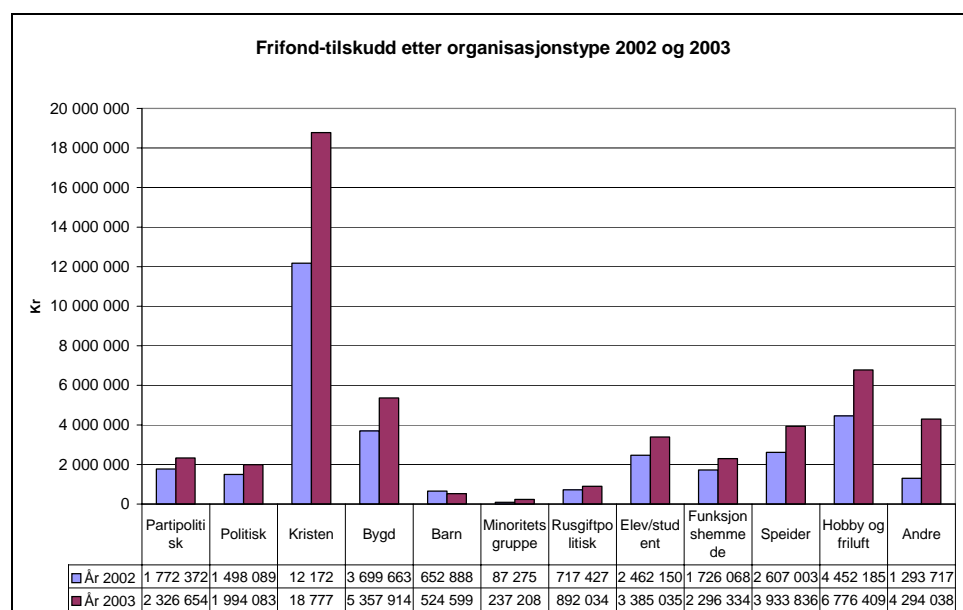
¹³ Kap 320, post 80

Funksjonshemmede	11	11
Speider	3	2
Hobby og friluft	7	6
Andre	4	8
SUM	86	87

Kilde: LNU. Rapport fra tilskuddsordningen Frifond 2002 og 2003

4.2.6 Tilskudd etter organisasjonstype

Frifond-tilskuddet for år 2002 og 2003 ble fordelt på følgende måte, sortert etter organisasjonstype:

Figur 4.3 Frifond-tilskudd 2002 og 2003 etter organisasjonstype. Kilde: LNU. Rapport fra tilskuddsordningen Frifond 2002 og 2003.

Oversikten viser at:

- Alle organisasjonsgruppene unntatt barn, har fått større tilskudd i 2003 sammenliknet med 2002.
- Gruppen bestående av kristne organisasjoner mottar nominelt sett de største tilsuddene.
- Økningen i mottatte tilskudd har vært relativt størst for gruppene: andre, kristne og speidere.
- Fordelingen av Frifondmidlene følger omtrent samme profil som den nasjonale grunnstøtten tildelt gjennom Fordelingsutvalget.

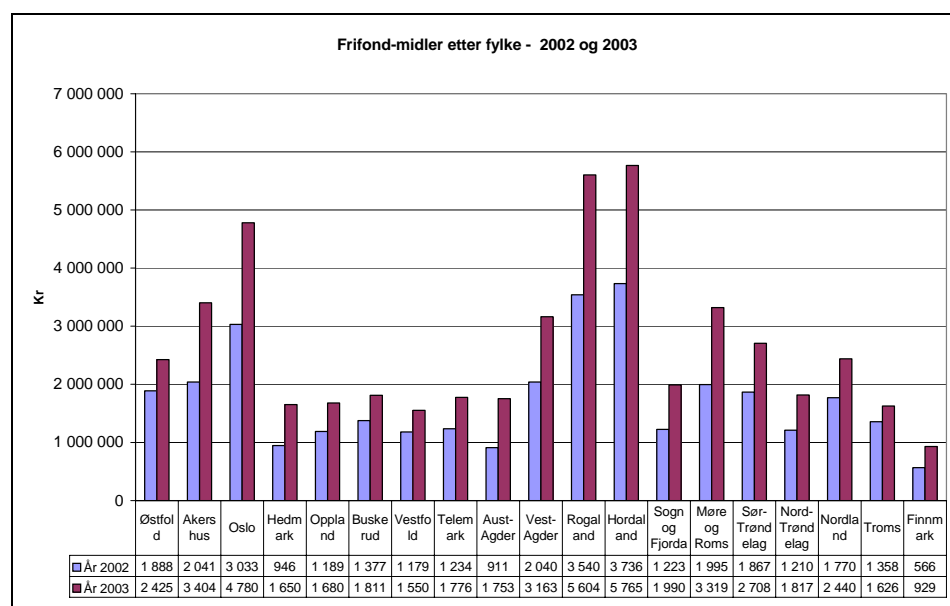
Årsaken til at av Frifondmidlene får omtrent den samme fordelingsprofilen i forhold til de ulike organisasjonstypene som grunnstøtten, har sammenheng med at LNU støtter seg til Fordelingsutvalgets oversikter

om tellende medlemmer og tellende lokallag når Frifondmidlene fordeles etter organisasjonskategori.

Hvorvidt organisasjonen tilhører Gruppe 1 eller 2 i henhold til forskriftens bestemmelser, tas imidlertid ikke hensyn til i LNUs beregningsgrunnlag.

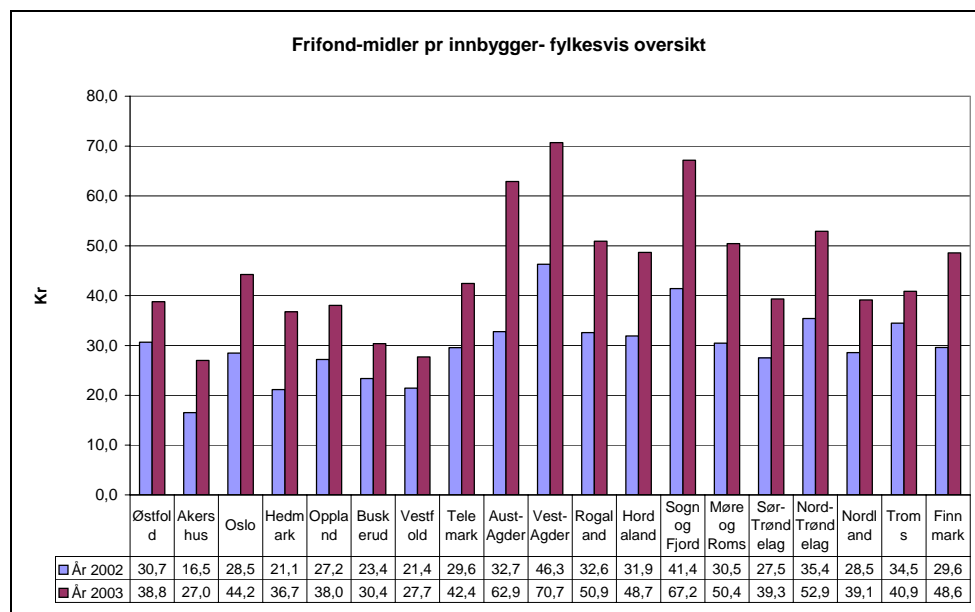
4.2.7 Frifondmidler etter fylke

Den fylkesvise fordelingen av Frifondmidler til lokallagene via organisasjonenes sentralledd, var slik som vist i figur 4.4.

Figur 4.4 Frifondmidler i år 2002 og 2003 etter fylke. Kilde: LNU. Rapport fra tilskuddsordningen Frifond 2002 og 2003.

I absolutte tall er det altså lokallagene i Oslo, Rogaland og Hordaland som mottar mest støtte. Dersom vi fordeler tilskuddsmidlene pr innbygger 5 – 25 år får vi imidlertid et litt annet bilde, jfr figur 4.5.

Figur 4.5 Frifondmidler pr innbygger 0 – 25 år. 2002 og 2003. Kilde: LNU. Rapport fra tilskuddsordningen Frifond 2002 og 2003. Statistisk sentralbyrå.

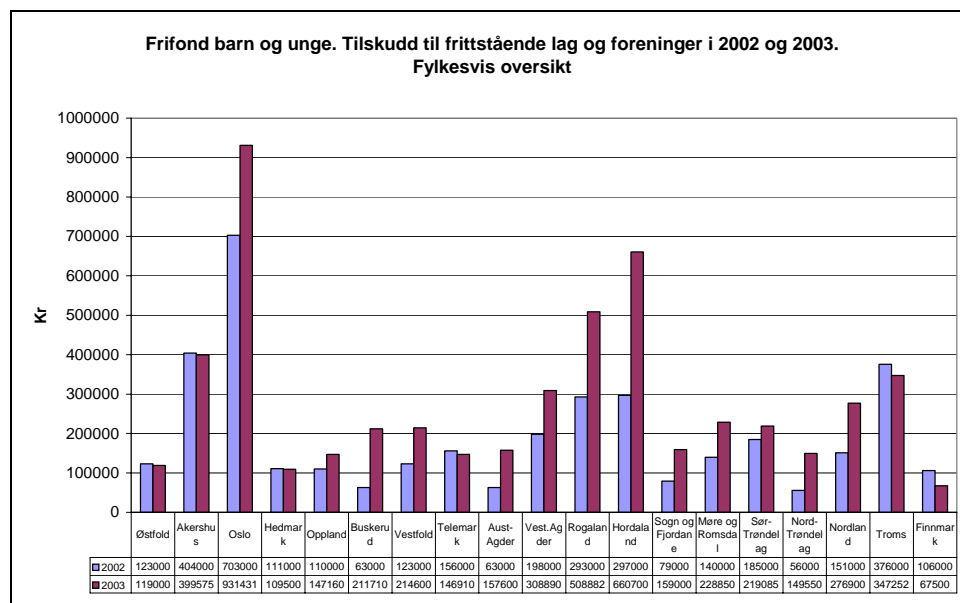
Oversikten viser at det er relativt store ulikheter mellom fylkene mht hvor mye Frifondmidler som når ut til målgruppen.

Vest-Agder, Sogn og Fjordane og Aust-Agder er altså de fylkene som mottar mest Frifondmidler pr innbygger. Akershus, Hedmark, Buskerud og Vestfold mottar minst.

4.2.8 Mottakere av tilskudd fra Frifond - barn og unge

Gjennom Frifond - barn og unge formidlet LNU tilskudd på i alt 3,7 mill kroner til frittstående lag og foreninger i 2002, og 5,4 mill kroner i 2003.

Gruppert etter fylke fordelte tilskuddene seg på følgende måte:

Figur 4.6 Frifondmidler år 2002 og 2003 tildelt lokale lag og foreninger. Fylkesvis oversikt. Kilde: LNU. Rapport fra tilskuddsordningen Frifond 2002 og 2003.

Lokale lag og foreninger hjemmehørende i Oslo, Hordaland og Rogaland mottok mest midler i år 2003. I 2002 var det lag og foreninger i Oslo, Akershus og Hordaland som mottok mest støtte til sammen.

I begge årene var tilskuddene pr innbygger størst i Troms, Vest-Agder og Oslo.

4.2.9 Organisasjonenes vurdering av Frifond-ordningen

Tidsbruk – administrasjon av Frifondmidlene

Administrasjon av Frifondmidlene krever, ikke uventet, mindre ressurser fra sentralledet enn administrasjon av grunnstøtten.

I gjennomsnitt viser det seg at tidsbruken til administrasjon av Frifondmidlene utgjør om lag 53 prosent av tidsbruken til administrasjon av grunnstøtten.

Tabellen nedenfor viser spredning i antall ukeverk anvendt til administrasjon av Frifondmidlene.

Tabell 4.10 Tidsbruk til administrasjon av Frifondmidlene. År 2002. N=70

Ukeverk	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
0,1 til 5 ukeverk	55	85,9
6 til 10 ukeverk	4	6,3
11 til 20 ukeverk	4	6,3
Mer enn 20 ukeverk	1	1,6

Vi ser altså at om lag 86 prosent av organisasjonene bruker mindre enn 5 ukeverk pr år til administrasjon av Frifondmidlene.

I denne sammenhengen er det også grunn til å minne om at organisasjonene har adgang til å beholde 5 prosent av tilskuddet til administrasjon av ordningen.

Forutsigbarhet i tildeling av Frifondmidlene

Organisasjonene opplever at Frifondmidlene er mindre forutsigbare enn grunnstøtten med hensyn til hvor store beløp som blir stilt til disposisjon og når utbetalingen vil finne sted. Vi ser likevel at om lag 71 prosent opplever at tildelingen er svært eller ganske forutsigbar.

Tabell 4.11 Forutsigbarhet i tildeling av Frifondmidlene. N=70

Forutsigbarhet i tildeling av Frifondmidler	Antall organisasjoner	Prosentvis fordeling
Svært forutsigbar	9	13,6
Ganske forutsigbar	38	57,6
Lite forutsigbar	16	24,2
Svært lite forutsigbar	3	4,5

Blant de organisasjonene som opplever liten eller svært liten forutsigbarhet i tildelingen blir det bl a sagt:

- Tildelingen kommer sent på året
- Det blir mindre forutsigbarhet etter hvert som en stadig større del er spillemidler og en mindre del kommer via statsbudsjettet
- Det er usikkerhet helt fram til mai hva tildelingen blir
- Ordningen er i støpeskjeen og vi vet ikke størrelsen på støttebeløpet fra år til år.
- Vi vet ikke hvordan beløpet beregnes, og hvilke kriterier man benytter

Veiledning og informasjon fra LNU

Samtlige organisasjoner som mottar Frifondmidler er svært godt eller godt fornøyd med den veiledningen og informasjonen som de får fra LNU.

63 prosent vurderer veiledningen og informasjonen som svært god, mens 37 prosent vurderer den som god.

Samlet vurdering av forvaltningen av Frifondmidlene

63 prosent av organisasjonene som mottar Frifondmidler er svært godt fornøyd med forvaltningen av midlene, mens 37 prosent av organisasjonene oppgir at de er godt fornøyd med forvaltningen.

Dette betyr at ingen av organisasjonene er lite eller svært lite fornøyd med forvaltningen av Frifondmidlene.

Noen uttalelser fra organisasjonene er bl a:

- Denne ordningen fungerer 100 prosent etter intensjonen
- Veldig godt fornøyd med LNU som forvaltningsorgan
- Det er stor forskjell i tilskuddsbeløpene pr organisasjon innenfor de ulike paraplyorganisasjonene. Dette må rettes opp, ellers melder lokallagene seg ut.
- Vi skulle gjerne sett at en større andel av midlene kunne gått til drift av organisasjonen sentralt. Dette ville ha kommet lokalledet til gode.

4.2.10 Oppsummering

Introduksjon av direkte statlig støtte til lokale lag og foreninger, både med og uten tilknytning til en landsomfattende organisasjon, representerer et helt nytt moment i den statlige støttepolitikken.

Ordningen har virket relativt kort og de langsiktige virkningene er foreløpig usikre, selv om evalueringen av ordningen allerede nå indikerer at Frifond tas vel imot og virker etter hensikten¹⁴.

Forvaltningen av ordningen har imidlertid vært omstridt idet Stortinget valgte å la midlene, både til lag med og uten tilknytning til en landsomfattende organisasjon, bli fordelt via paraplyorganisasjonene og sentralleddene i organisasjonene.

LNU har valgt å legge organisasjonenes tall for tellende medlemmer til grunn for sin fordeling. Organisasjonene velger litt ulike prinsipper for sin viderefordeling, men også her spiller medlemstall og antall lokallag en viss rolle. I en sum betyr dette at også denne ordningen som skal nå fram til lokallagene for å stimulere til lokale aktiviteter, i stor grad legger et ordinært medlems- og lokallagsbegrep til grunn.

Dette medfører at den samlede fordeling avspeiler størrelse og organisatorisk utbredelse mer enn aktivitet og virksomhet.

Tildelingen til lag uten organisatorisk tilknytning viser imidlertid en markert annerledes fordeling pr fylke dersom en ser på fordeling av Frifondmidler pr innbygger.

Følgende fylker mottar mest pr innbygger av de midlene som går til lag med tilknytning til en organisasjon:

¹⁴ Christin Berg, Svein Ingve Nødland og Ståle Opedal: *Hørt om Frifond!?* – evaluering av ny støtteordning for lokalt frivillig virke blant barn og unge (2002). Rogalandsforskning

- Vest-Agder
- Sogn og Fjordane
- Aust-Agder

Følgende fylker mottar mest pr innbygger av de midlene som går til lag *uten* tilknytning til en organisasjon:

- Troms
- Vest-Agder
- Oslo

Hovedtrekkene i vurderingen av Frifond-ordningen blant organisasjonene ser ut til å være:

- Over 80 prosent av organisasjonene bruker mindre enn 5 ukeverk pr år til å administrere ordningen
- Over 70 prosent opplever tildelingen av midler for viderefordeling som svært eller ganske forutsigbar, noe som er forståelig siden LNU legger tellende medlemmer og tellende lokallag til grunn
- Samtlige organisasjoner er svært godt eller godt fornøyd med veiledningen og informasjonen fra LNU, og med forvaltningen av ordningen.

4.3 Idébanken

Som nevnt innledningsvis benyttes en del av bevilgningen over kap 857, post 70 til å finansiere tilskuddordningen Idébanken.

Dette er en tilskuddsordning der det gis støtte til flerkulturelle tiltak blant barn og ungdom. Ordningen administreres av LNU. Barne- og ungdomsorganisasjoner og minoritetsorganisasjoner som arbeider for og med barn og unge, kan søke.

Formålet med støtteordningen er å stimulere til tiltak som kan redusere skillene mellom norsk ungdom og minoritetsungdom.

Idébanken hadde sitt utspring i Ungdom mot Rasisme i 1995-96. Dette var en europeisk ungdomskampanje med en rekke aktiviteter også i Norge. Som et av tiltakene ble det satt av 2 millioner til Idébanken - et støttefond for gode antirasistiske idéer.

Barne- og familiedepartementet og Utlendingsdirektoratet (UDI) bevilget i 1998 250 000 kroner hver til dette tiltaket. Etter en periode på tre år, trakk UDI seg ut. UDIs bevilgning var å betrakte som en prosjektbevilgning for en avgrenset tidsperiode.

Barne- og familiedepartementet har over tid økt sin bevilgning til Idébanken. I år 2002 var bevilgningen på kr 800 000. Bevilgningen i 2003 og 2004 var på kr 1 000 000.

Midlene har i følge Rogalandsforskning evalueringsrapport¹⁵ vært fordelt til organisasjoner og lag i alle landsdeler. Fordelingen de siste årene viser imidlertid at hovedtyngden av midlene har gått til det sentrale Østlandet.

Det er her de største innvandremiljøene befinner seg, men evalueringen avdekker samtidig at tilskuddsmidlene er skjevfordelt til Oslo. Om lag halvparten av tilskuddsmidlene er blitt gitt til Oslo, mens bare om lag 36 prosent av innvandrerbefolkningen 0 – 17 år er bosatt i Oslo.

¹⁵ Rapport 2003/067 *Idébanken for integrasjon*. Evaluering av en støtteordning for reduserte skiller mellom norsk ungdom og minoritetsungdom. Rogalandsforskning

5 Tilskudd fra andre departementer

Tilskudd fra de andre departementene, utenom Barne- og familiedepartementet, til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene består oftest av driftsstøtte, prosjektstøtte eller støtte til spesielle tiltak.

Noen unntak fra denne hovedregelen finnes imidlertid, bl a kulturmidlene fra Kultur- og kirke departementet. Etterfølgende oversikt over tilskudd fra andre departementer er antakelig ikke fullstendig, siden mange av tilskuddene ikke spesielt er øremerket barne- og ungdomsorganisasjoner.

Oversikten bygger imidlertid på flere henvendelser til bortimot alle departementer, og representerer den oversikten som det har vært mulig å framskaffe.

5.1 Tilskudd fra Kultur- og kirke departementet

5.1.1 Kulturmidler forvaltet av LNU

Kulturmidlene er en tilskuddsordning til kulturprosjekter i barne- og ungdomsorganisasjonene. LNU forvalter tilskuddsordningen på vegne av Kultur- og kirke departementet.

LNU har et eget fordelingsutvalg for Kulturmidlene nedsatt av arbeidsutvalget i LNU, Fordelingsutvalget for kulturmidlene. Bevilgningen i 2003 var på cirka 2 millioner kroner.

Formålet med ordningen er å styrke og stimulere kulturarbeidet blant barn og unge. Prosjektstøtten skal bidra til økt kulturfaglig kompetanse, både blant ledere og medlemmer.

Ordningen skal fremme utvikling av nye tiltak og stimulere til utprøving og utvikling av modeller og arbeidsmåter i kulturarbeidet.

5.1.2 Andre tilskudd

Når vi ser bort fra Frifondmidlene over Kultur- og kirke departementets budsjett har vi registrert at det i 2002 ble gitt tilskudd på kr 3 190 000 til Foreningen Norden, kr 1 370 000 til Kristent Arbeid blant Blinde og svaksynte samt kr 100 000 til Norsk Speiderforbund i 2002 over departementets budsjett.

For de to førstnevnte er det usikkert hvor mye av tilskuddet som går til arbeid blant barn og unge.

5.2 Tilskudd fra Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet gir hvert år driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner. Tilskuddet bevilges over kap 1400, post 70.

Målgruppen for tilskuddsordningen er landsomfattende medlemsorganisasjoner med demokratisk valgte styringsorganer og som arbeider innenfor miljøforvaltningens arbeidsområde.

Formålet med tilskuddsordningen er å holde opp en bredde av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med miljøvern som hovedarbeidsfelt for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i miljøvernsspørsmål lokalt og sentralt, basert på faglig innsikt.

Miljøverndepartementet har fastsatt egne regler for forvaltning av tilskudd til drift av frivillige miljøvernorganisasjoner. Reglene er fastsatt i medhold av kap 11-3-2 i Finansdepartementets funksjonelle krav til økonomiforvaltningen i staten og inneholder bestemmelser om:

- Kunngjøringsmåte og innholdet i kunngjøringen
- Krav til søknadens innhold
- Behandling av søknadene
- Fastsettelse av tilskuddets størrelse
- Informasjon til søkere som har fått tildelt tilskudd
- Informasjon til søkere som ikke har fått tilskudd
- Utbetalingsplan for tilskuddene
- Krav til rapporter fra tilskuddsmottaker og attestasjoner fra revisor
- Utbetaling og regnskapsføring av tilskudd
- Kontroller
- Evaluering av ordningen

Søknad om tilskudd sendes fra organisasjonenes sentrale ledelse. Lokal-lag kan ikke søke departementet om midler fra denne ordningen. Miljøverndepartementets tilskudd gis som en rundsum til den enkelte tilskuddsmottaker.

Det betyr at tilskuddet fastsettes etter en skjønnsmessig vurdering av hva som er et rimelige bidrag fra statens side, innenfor det beløp som er spesifisert i St prp nr 1 med eventuelle endringer vedtatt i budsjett-behandlingene i Stortinget.

Blant de landsomfattende frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene som faller inn under denne tilskuddsordningen finner vi Blekkulf miljødetektiver og Natur og Ungdom.

Følgende tilskudd har vært gitt til disse to organisasjonene i perioden 2000 – 2004, jfr tabell 5.1.

Tabell 5.1 Tilskudd fra Miljøverndepartementet til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. 1 000 kroner

Tilskudd til	2000	2001	2002	2003	2004
Blekkulf Miljødetektiver	-	-	700	741	768
Natur og Ungdom	650	650	804	852	883

Gjennom spørreskjemaundersøkelsen til organisasjonene har vi i tillegg fått opplyst at både Den norske Turistforening og Norges Speiderforbund mottok støtte fra Miljøverndepartementet i år 2002.

Turistforeningen mottok til sammen 27 mill kroner i 2002, hvorav hovedtyngden antakelig var støtte til hovedorganisasjonen.

Norges Speiderforbund på sin side ble støttet med til sammen 125 000 kroner samme året.

5.3 Tilskudd fra Landbruksdepartementet

Over Landbruksdepartementets budsjett blir det hvert år bevilget penger til frivillige organisasjoner. Fra og med budsjettåret 2003 blir midlene bevilget over kap 1138, post 70 Støtte til organisasjoner.

Bevilgningen for budsjetterminen 2004 var på 13,6 mill kroner. I følge St prp nr 1 (2003-04) støttet departementet i alt 17 stiftelser, ideelle organisasjoner og tidsskrifter som arbeider innenfor de landbrukspolitiske satsingsområder i 2002.

Norske 4H er blant de organisasjonene som mottar støtte fra Landbruksdepartementet. Fram til budsjettåret 2003 ble forslag til fordeling av budsjettposten til de ulike organisasjonene omtalt i de årlige budsjettproposisjonene. Nå blir midlene fordelt etter en åpen prosess basert på offentlig kunngjøring på internett.

Tilskudd gis til organisasjoner/tidsskrift som:

- Fremmer miljøarbeid, næringsutvikling og forbrukerinteresser innen jord- og skogbrukssektoren
- Fremmer positive holdninger til og forståelse for grønne verdier hos ungdom og allmennheten for øvrig
- Arbeider med likestillingsspørsmål innen jord- og skogbruk
- Anses å være viktige informasjonskilder innenfor sine fagfelt og/eller i forhold til sin geografiske forankring

- Arbeider for bevaring av biologisk mangfold

Tilskuddet fordeles til organisasjoner/tidsskifter som er landsdekkende og/eller ivaretar en nasjonal rolle.

Ved tildeling blir det lagt til grunn at tilskuddet skal stå i rimelig forhold til organisasjonens øvrige inntekter.

Søknaden må inneholde:

- Årsmelding for siste år
- Revisorgodkjent regnskap
- Budsjett for året det søkes om og som synliggjør inntekter og utgifter.
- Opplysninger om kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer.

Fra Landbruksdepartementet blir det opplyst at departementet pr mai 2004 holder på med en egen gjennomgang av regelverket for forvaltning av tilskuddsordningen til organisasjoner og tidsskrift som arbeider innenfor departementets fagområde.

I 2002 ble Norske 4H støttet med i alt 5,7 mill kroner, samt at organisasjonen fikk indirekte støtte gjennom at de ikke betaler for kontorlokaler og kontortjenester hos fylkesmennene. Verdien av denne støtten som også omfatter indirekte støtte til Det norske Hageselskap, ble stipulert til 2 mill kroner.

For budsjettåret 2001 ble Norske 4H støttet med i alt 4,64 mill kroner, samt gjennom den indirekte støtten som er nevnt ovenfor.

I tillegg ble Dyrebeskyttelsen i Norge støttet med kr 100 000 i 2002.

5.4 Tilskudd fra Sosialdepartementet og Helsedepartementet

Sosialdepartementet og Helsedepartementet har overlatt ansvaret for forvaltningen av tilskudd til frivillige organisasjoner til Sosial- og helsedirektoratet.

Med utgangspunkt i opplysninger gitt av Sosial- og helsedirektoratet og tallmateriale innhentet via spørreundersøkelsen blant de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene kan vi gi følgende oversikt over tilskudd gitt i 2002. Beløpene er ført under hovedorganisasjonene når vi ikke vet hvem som endelig mottaker av tilskuddet.

Tabell 5.2 Tilskudd gitt til frivillige organisasjoner i 2002 under Sosial- og helsedirektoratet¹⁶

Mottakerorganisasjon	Tilskudd til	Fordelt til	
		Hovedorgani- sasjonen	Barne- og ungdoms- organisasjonen
Norsk Folkehjelp	Sommerleir	225 000	
Kristent Arbeid blant Blinde og svaksynte	Drift		253 000
Kristent Arbeid blant Blinde og svaksynte	Likemannsarbeid		22 000
Kristen Idrettskontakt	Tiltak for funksjons- hemmede		15 000
Norsk Luthersk Misjonssamband	Tiltak for funksjons- hemmede	150 000	
Norges Diabetesforbund	Drift	2 670 000	
Norges Diabetsforbund	Likemannsarbeid	328 000	
Norges Døveforbund	Drift	2 212 000	
Norges Døveforbund	Likemannsarbeid	233 000	
Norges Døveforbund	Attføring/arbeid	90 000	
Norges Astma og Allergiforbund	Drift	2 028 500	
Norges Astma og Allergiforbund	Likemannsarbeid	191 400	
Norges Astma og Allergiforbund	Attføring/arbeid	20 000	
Ungdom mot narkotika			657 000
IOGTs Juniorforbund	Driftsstøtte		338 000
IOGTs Juniorforbund	Prosjektstøtte		315 000
Juvente			355 400
Det norske Totalavholdsselskaps Barneforbund	Drift		387 000
Det norske Totalavholdsselskaps Barneforbund	Prosjektstøtte		210 000

Forvaltning av tilskuddene gitt av Sosial- og helsedirektoratet er lagt til tre avdelinger internt i direktoratet:

- Avdeling for levekår

¹⁶ Listen er antakelig ikke fullstendig

- Avdeling for rusmidler
- Avdeling fysisk aktivitet

Tilskuddene oppgitt i tabell 5.2 ovenfor hører inn under avdeling for levekår og avdeling for rusmidler.

5.4.1 Avdeling for levekår

Avdeling for levekår forvalter tilskudd over kap 621, post 70 Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner. Det er opprettet en egen fordelingsnemnd for tilskuddsordningen.

For å kunne motta tilskudd må følgende vilkår være oppfylt:

- Organisasjonen må være av og for funksjonshemmede, eller av pårørende til funksjonshemmede som har vanskelig for å ivareta egne interesser. Funksjonshemmingen må innebære en konflikt mellom individets forutsetninger og miljøets og samfunnets krav til funksjon på områder som er vesentlige for etablering og opprettholdelse av menneskers selvstendighet og sosiale tilværelse.
- Organisasjonen må være representativ for den gruppe funksjonshemmede den organiserer.
- Organisasjonen må være en interesseorganisasjon som arbeider for funksjonshemmedes samfunnsmessige likestilling og deltakelse.
- Organisasjonen må ha medlemmer fra hele landet.
- Organisasjonen må bygge på individuelt medlemskap og stå åpen for alle som tilhører den gruppe organisasjonen tar sikte på å representerer.
- Organisasjonen må være demokratisk oppbygd.

Hver tilskuddsberettiget organisasjon gis et like stort basisbeløp og et tilskudd i forhold til antall medlemmer som fyller kriteriene for beregning av medlemstilskudd.

Det fastsettes et skjønnsmessig beløp som reflekterer graden og omfanget av funksjonshemmingen og behovet for bistand i forbindelse med drift av organisasjonen og gjennomføring av tiltak. Videre legges det vekt på graden av lokal og regional organisering og organisasjonens virksomhet for øvrig.

Det kreves innsendt dokumentasjon om antall medlemmer som har betalt kontingent for gjeldende år og om medlemmene er valgbare til alle verv og har fulle organisatoriske rettigheter i organisasjonen. Det siste kravet gjelder ikke for barn og ungdom under 18 år som betaler egen kontingent.

Innen 1 april i året etter tilskuddet er gitt, må organisasjonene sende inn årsregnskap med revisorberetning og årsmelding til Sosial- og helsedirektoratet.

5.4.2 Avdeling for rusmidler

Tilskudd til de ruspolitiske organisasjonene bevilges over den samme posten som tilskudd til de funksjonshemmedes organisasjoner. Forvaltning av midlene er lagt til avdeling for rusmidler og det er fastsatt et eget regelverk for forvaltning av tilskuddet. Regelverket er fastsatt av Sosial- og helsedepartementet i oktober 1999.

Av regelverket går det fram at:

- Driftstilskuddet gis som et rammetilskudd til organisasjonen som fritt disponerer tilskuddet etter egne behov og premisser. Driftstilskuddet kan ikke være større enn 75 prosent av organisasjonens driftsutgifter til den sentrale virksomheten. Siste godkjente regnskap legges til grunn for denne beregningen.
- Som driftstilskudd forstås utgifter til den sentrale administrasjon, kontorhold, landsmøter, styremøter, sentral ledertrening, informasjon, medlemsblad med videre. Investeringer i fast eiendom, avskrivninger, avsetninger til fond, nedskrivning av tidligere underskudd, forretningsvirksomhet med videre, anses ikke som driftsutgift i denne sammenheng.
- Alle organisasjonene som fyller minimumskravene til driftstilskudd, får et grunnbeløp på kr 200 000.
- De resterende midlene til driftstilskudd til organisasjonene blir regnet ut ved hjelp av poeng for medlemstall og utbredelse.
- Rusmiddelpolitiske organisasjoner kan søke tilskudd.
- Tilskuddsordningen kunngjøres i rundskriv til organisasjonene med søknadsfrist 1 november
- Søknaden skal inneholde opplysninger om medlemstall attestert av registrert eller statsautorisert revisor
- Retten til å søke tilskudd er forbeholdt selvstendige, landsomfattende organisasjoner som har minst 500 medlemmer som individuelt har meldt seg inn i organisasjonen i form av årlig betalt kontingent, og har minst 20 lokallag i minimum 6 fylker
- Tilskuddet gis til sentralleddet i organisasjonene
- Tilskuddet gis til selvstendige organisasjoner, dvs organisasjoner med egne demokratisk valgte styrer, egne lover, egne lokallag og regionale organisasjonsenheter, egne budsjetter og regnskap, egne arbeidsplaner og egen årsmelding.

- Tilskuddsmidlene er ikke overførbare fra en budsjettermin til påfølgende budsjettermin, og ubrukte midler må tilbakeføres til staten.
- Kravene til rapportering er: Organisasjonens årsrapport med revidert regnskap må sendes til Sosial- og helsedirektoratet innen søknadsfristen for året etter at tilskuddet ble gitt. Regnskapet må vise inntekter fordelt på egne inntekter, tilskudd fra Sosial- og helsedirektoratet og fra andre offentlige myndigheter. Regnskapet skal være attestert av revisor.
- Rapporten må dokumentere at tilskuddet er brukt etter forutsetningene i søknaden og vilkår gitt i tilsagnsbrev.

5.5 Tilskudd under Utdannings- og forskningsdepartementet

Gjennom spørreskjemaundersøkelsen blant organisasjonene har vi registrert at følgende organisasjoner har mottatt støtte fra Utdannings- og forskningsdepartementet i 2002.

• Norsk Studentunion	kr 1 150 000
• Studentenes landsforbund	kr 1 100 000
• Foreningen Norden	kr 1 250 000
• ANSA	kr 5 938 550
• Unge Høyres Landsforbund	kr 112 000

Daværende Kirke-, utdannings- og forskningsdepartement fastsatte i mai 2000 egne retningslinjer for forvaltning av statstilskudd til interesseorganisasjoner for elever og studenter. Av innledningen framgår det at tilskuddet går til landsomfattende organisasjoner for elever og studenter for å sikre driften av disse organisasjonene. Ved tildeling av støtte legges det vekt på følgende kriterier:

- Medlemstall foregående år
- Aktivitetsnivå
- Vurdering av økonomistyring
- Plan og budsjett for virksomheten
- Størrelsen på årets bevilgning

Organisasjonene må innen 31 mars hvert år søke om tilskudd. Departementet krever at søknaden inneholder følgende opplysninger:

- Revidert regnskap for siste regnskapsår
 - Plan for virksomheten i organisasjonen i året søknaden gjelder for
 - Budsjett for virksomheten i organisasjonen
 - Angivelse av det medlemstall som danner grunnlag for søknaden
-

- Angivelse av søknadsbeløp
- Planer for de nærmeste fire år

5.6 Tilskudd under Arbeids- og administrasjonsdepartementet

De politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner mottar støtte forvaltet av Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Tilskuddet bevilges over kap 1530, post 70 og fordeles til ungdomsorganisasjonene forholdsmessig etter moderpartienes stemmetall ved siste stortingsvalg. Bevilgningen i 2004 bestemmes altså ut fra resultatet av Stortingsvalget i 2001.

Tilskuddet i 2003 var på 4,5 mill kroner. Bevilgningen for 2004 er 5,7 mill kroner.

LNU benytter samme fordelingsnøkkel i fordelingen av Frifondmidler til de partipolitiske ungdomsorganisasjonenes lokale lag og foreninger som Arbeids- og administrasjonsdepartementet gjør når de fordeler tilskuddene til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner.

5.7 Tilskudd under Kommunal- og regionaldepartementet

Blant de organisasjonene som inngår i vår evaluering oppgir Ungt Entreprenørskap at de mottok støtte med kr 2 500 000 fra Kommunal- og regionaldepartementet i 2002.

5.8 Tilskudd under Nærings- og handelsdepartementet

På tilsvarende måte som nevnt i pkt 5.7 mottok Ungt Entreprenørskap støtte med kr 2 500 000 fra Nærings- og handelsdepartementet i 2002.

5.9 Annen statlig støtte

Uten at det har vært mulig foreløpig å bringe det på det rene er det grunn til å tro at det også overføres noe støtte til barne- og ungdomsorganisasjoner, evt via hovedorganisasjoner, fra andre departementer og statlige etater, f eks Forsvarsdepartementet, UD og SND.

Denne evalueringen har imidlertid kun omfattet tilskudd til nasjonalt arbeid. Det betyr at demokratimidlene fra UD ikke er tatt med i evalueringen.

5.10 Oppsummering

Det ser ut til at relativt mange av departementene har ulike former for tilskuddsordninger som barne- og ungdomsorganisasjonene kan benytte seg av.

En del av støtteordningene er rettet direkte inn på arbeid med og blant barn og unge, andre er knyttet til formål eller saksområder som disse organisasjonene i likhet med andre organisasjoner kan søke støtte fra.

Støtten gis dels som:

- Generell grunnstøtte, til dels med grunnlag i medlemstall
- Prosjekt- eller aktivitetsstøtte
- Driftsstøtte, enten som rundsumbevilgninger eller som andel av driftsbudsjett

Gjennomgangen tyder på at begrepene og prinsippene varierer i bruk fra departement til departement, til dels slik at samme begreper gis ulikt innhold i de ulike departementene. Behovet for entydighet i bruk og samordning er markert.

Ingen synes å ha muligheter til å ha oversikten over eller kunne vurdere helheten i den statlige støttepolitikken overfor barne- og ungdomsorganisasjonene.

I kapittel 9 hvor organisasjonenes totaløkonomi beskrives, dokumenteres det at 51 prosent av organisasjonene i 2002 mottok støtte fra andre departementer enn Barne- og familiedepartementet. Denne støtten utgjorde 16,5 prosent av driftsbudsjettene blant de organisasjonene som mottok slik støtte.

Til sammenligning er det grunn til å peke på at grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet utgjorde 16 prosent av alle støtteberettigede organisasjoners driftsbudsjetter.

6 Samlet statlig støtte

6.1 Statlig støtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

6.1.1 Oversikt over støtten

De landsomfattende frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene kan motta grunnstøtte, prosjektstøtte eller driftsstøtte fra flere departementer.

Blant organisasjonene som omfattes av denne evalueringen mottar ca halvparten statlig støtte fra flere departementer og direktorater. En del av støtten fra de øvrige departementene kan også sies å ha karakter av grunnstøtte.

Dette gjelder særlig støtte fra:

- Sosial- og helsedirektoratet
- Miljøverndepartementet
- Landbruksdepartementet

Dette innebærer at enkelte av organisasjonene kan motta grunnstøtte fra flere departementer, noe som er prinsipielt viktig og betenkelig sett fra en likebehandlingssynsvinkel.

At organisasjonene mottar driftsstøtte eller prosjektstøtte til aktiviteter, programmer eller prosjekter som ligger innenfor vedkommende departements fag- eller interesseområde er prinsipielt annerledes enn et generelt tilskudd, rundsumbevilgninger eller bevilgninger som en andel av driftsbudsjettet.

Hovedtyngden av grunnstøtten bevilges imidlertid over Barne- og familiedepartementets kapittel 857, post 70: Barne- og ungdomsorganisasjoner. Støtten fra de andre departementene, både grunnstøtte, driftstøtte eller prosjektstøtte er forbeholdt barne- og ungdomsorganisasjoner som arbeider innenfor de respektive departementenes virkeområde.

Fordelingsutvalget gir løpende informasjon om hvilke organisasjoner som mottar grunnstøtte fra Barne- og familiedepartementet hvert år. Det har vært atskillig vanskeligere å få innsyn i omfanget av grunnstøtte fra de andre departementene. Barne- og ungdomsorganisasjonene som mottar slik støtte synes imidlertid å være godt informert om hvilke støttemuligheter som finnes.

Tilskuddene bevilget over Barne- og familiedepartementets budsjett er som nevnt størst og utgjorde i 2003 om lag 93,7 mill kroner. Bevilgningen i 2004 er på 95 mill kroner.

I tillegg gis det støtte bl a fra følgende andre departementer og direktorater:

- Kultur- og kirke departementet
- Miljøverndepartementet
- Landbruksdepartementet
- Utdannings- og forskningsdepartementet
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Sosialdepartementet og Helsedepartementet formidlet via Sosial- og helsedirektoratet

Støtten fra andre departementer og direktorater utgjorde i 2003 om lag 58,4 mill kroner inklusiv Frifondmidler bevilget over Kultur- og kirke departementets budsjett.

Fra og med budsjettåret 2003 blir en andel av overskudd fra Norsk Tipping kanalisert gjennom Frifondordningen. I 2003 ble det overført 45 mill kroner gjennom denne ordningen. For budsjettåret 2004 er overføringen på 90 mill kroner.

Ut fra dataene som hentet inn og presentert tidligere i rapporten ser det derfor ut til at den samlede statlige støtten til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene i 2003 beløp seg til *ca 208 mill kroner*, fordelt slik:

Tabell 6.1 Anslag for samlet statlig støtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner i 2003.

Departement	Støtte i 2003
Barne- og familiedepartementet, grunnstøtte ¹⁷	70 274 000
Frifond, bevilget over BFDs budsjett	33 500 000
Frifond, bevilget over KKD's budsjett	18 075 000
Spillemidler	45 000 000
Kultur- og kirke departementet ¹⁸	6 260 000

¹⁷ Inkl støtte til Idèbanken

¹⁸ Noe av støtten gis til hovedorganisasjoner uten at det har vært mulig å finne ut hvor mye som er videreformidlet til barne- og ungdomsarbeidet

Miljøverndepartementet ¹⁹	1 718 000
Landbruksdepartementet ²⁰	5 700 000
Utdannings- og forskningsdepartementet ²¹	9 550 550
Arbeids- og administrasjonsdepartementet	4 500 000
Kommunal- og regionaldepartementet	2 500 000
Nærings- og handelsdepartementet	2 500 000
Sosialdepartementet og Helsedepartementet ²²	10 700 100
Anslag for samlet statlig støtte i 2003	210 577 000

6.1.2 Forvaltning av støtten

Følgende ser ut til å kjennetegne forvaltningen av de ulike støtteordningene:

Fordeling av grunnstøtten til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene over Barne- og familiedepartementets budsjett bygger på klare retningslinjer nedfelt i egen forskrift.

En nærmere gjennomgang av forvaltningsordningene innenfor et utvalg av de andre departementene viser at departementene noe uavhengig av hverandre, også har utformet sine egne retningslinjer for forvaltning av tilskuddsordningene.

Noen av departementene gir tilskuddene som rundsumtilskudd til den enkelte organisasjon, mens andre departementer fordeler tilskuddene i henhold til faste kriterier slik praksis er for tildeling av grunnstøtten via Barne- og familiedepartementet. Begge ordningene faller imidlertid inn under ordningen som betegnes som tilskudd uten avregning og tilbakebetaling, i motsetning en tilskuddordning med avregning/tilbakebetaling.

Kontrollen med statstilskudd gitt som rundsumtilskudd blir noe forskjellig fra en ordning der statstilskuddet fordeles etter objektive kriterier. Når det gjelder rundsumtilskudd vil kontrollen være begrenset

¹⁹ Støtte til Den Norske Turistforening på kr 27 mill er ikke tatt med. Det er ikke mulig å anslå hvor mye som går til barne- og ungdomsarbeidet

²⁰ Støtte til Norske 4H i form av kontortjenester hos fylkesmennene er ikke tatt med

²¹ Beløpet går i alt vesentlig til studentorganisasjoner og til hovedorganisasjoner uten at det har vært mulig å finne ut hvor mye som formidles videre til barne- og ungdomsarbeidet

²² Tallet er fra 2002. Av dette beløpet går kr 8 147 900 til hovedorganisasjoner uten at det har vært mulig å finne ut hvor mye som er videreformidlet til barne- og ungdomsarbeidet

til å påse at tilskuddet er benyttet i samsvar med forutsetningene, mens kontrollen i en ordning med objektive kriterier vil være knyttet opp mot grunnlaget for den objektive tildelingen, i særlig grad antall medlemmer.

Vi finner igjen tilsvarende skillelinjer når det gjelder forvaltning av Frifondmidlene. Kultur- og kirkedepartementet fordeler tilskuddene som går til lokale lag og foreninger via organisasjonenes sentralledd som rundsumtilskudd. Barne- og familiedepartementet legger de objektive kriteriene om medlemmer og lokallag til grunn ved fordeling av Frifondmidlene, på samme måte som ved fordeling av grunnstøtten til organisasjonene. Jfr for øvrig kap 4.2.6.

Organisasjonene er i stor grad fornøyd med forvaltningen både av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet og av Frifondmidlene fordelt via LNU. Organisasjonenes ressursbruk både i forbindelse med søknad mv om grunnstøtte og administrasjon av Frifondmidler ligger på et forholdsvis rimelig nivå. Ressursbruken forbundet med håndtering av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet har blitt noe mindre etter den siste revisjon av forskriften.

6.2 Midler til idrett og fysisk aktivitet for barn og unge

Siden en så vidt stor del av barn og unge deltar i ulike idrettsaktiviteter i regi av idrettsorganisasjonene tar vi for fullstendighetens skyld med midlene som bevilges til slike formål. Vi minner imidlertid om at en vurdering av bruken av disse midlene ikke inngår i denne evalueringen.

Kultur- og kirkedepartementets midler til idrettsformål kommer i sin helhet fra Norsk Tipping AS` avsetning av spilleoverskuddet. Spillemidlene til idrettsformål bevilges ikke over statsbudsjettet, men disponeres og fordeles av regjeringen.

Spillemidlene fordeles til:

- Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske Komité
- Idrettsanlegg i kommunene
- Nærmiljøanlegg
- Støtte til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom
- Friluftstiltak for barn og ungdom
- Aktivt møtested
- Sosial integrasjon

Støtten til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom, til aktivt møtested og til sosial integrasjon som også har barn og unge som målgruppe, har de siste årene vært følgende:

Tabell 6.2 Spillemidler til arbeid for barn og ungdom i regi av idretten

	Avsetning i kroner		
	2002	2003	2004
Støtte til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom	86 000 000	106 000 000	120 000 000
Støtte til friluftstiltak for barn og ungdom, aktivt møtested og sosial integrasjon	21 400 000	22 800 000	-
Sum	107 400 000	128 800 000	-

6.3 Samlet oversikt

Ut fra det foregående var den samlede statlige støtten til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene, inklusiv støtten som formidles via idrettsorganisasjonene, til tiltak for barn og unge i 2003:

- Støtte via barne- og ungdomsorganisasjonene kr 208 777 650
- Støtte via idrettsorganisasjonene kr 128 800 000

Til sammen utgjorde altså den statlige støtten *kr 337 577 650* i 2003, hvorav *kr 173 800 000* kommer fra overskuddet i Norsk Tipping.

6.4 Sammenheng og helhet i forvaltningen av de statlige tilskuddsordningene

Behovet for sammenheng og helhet i forvaltning av de ulike statlige tilskuddsordningene ble også berørt i forbindelse med Stortingets behandling av de to stortingsmeldingene om statens forhold til de frivillige organisasjonene, *St. meld. nr. 27 (1996-97)* og *St. meld. nr. 44 (1997-98) Om statens forhold til frivillige organisasjoner*. Stortinget behandlet meldingene 11. mai 1999, jfr. *Innst. S. nr. 101 (1998-99)*.

I innstillingen pekte et flertall i komiteen på behovet for bedre samordning av departementenes praksis når det gjelder tilskudd til frivillig virke (s. 22). Dette ble underbygget med at flere høringsinstanser ga uttrykk for at det ofte er problematisk å forholde seg til alle de forskjelligartede ordningene som finnes og ulikhet i praktiseringen av dem.

Som en følge av dette ble det såkalte *Koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner* opprettet.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet fikk sekretariatsansvaret for utvalget, hvor ti departementer har deltatt. Fra april 2002 og ut 2003 har Kultur- og kirke departementet ved Idrettsavdelingen hatt ansvaret for å lede arbeidet i utvalget.

I det følgende redegjør vi kort for utvalget.

6.4.1 Koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner

Koordineringsutvalget har følgende mandat:

Koordineringsutvalget skal

A. Bidra til å:

- *øke bevisstheten i departementene med hensyn til sentrale problemstillinger i forholdet mellom staten og frivillige organisasjoner*
- *øke innsikten om utforming og forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner. Dette innebærer en bevisstgjøring om hva prinsippene i St. meld. nr. 27 (1996-97) og økonomireglementet betyr for departementenes tilskuddsforvaltning.*
- *få i stand en eventuell samordning av søknader fra de frivillige organisasjonene til departementene om tilskudd*

B. Legge frem en rapport for regjeringen med vurderinger av:

- *begrepsapparatet i St. meld. nr. 27 (1996-97) i lys av de erfaringer som er gjort gjennom koordineringsutvalgets arbeid og relevante evalueringer*
- *forholdet mellom dagens praksis med hensyn til tilskudd til frivillig virke og regjeringens mål, slik disse er uttrykt i Sem-erklæringen*
- *forskningsmessige behov og problemstillinger på feltet stat og frivillig virke*

Koordineringsutvalget har i alt vesentlig konsentrert seg om pkt B i mandatet.

Rapport fra utvalget ble avgitt i mai 2004²³.

6.4.2 Samordning av statlige tilskuddsordninger overfor de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene

I mandatet for evalueringen er departementet også opptatt av å se på sammenheng og helhet i den statlige støttepolitikken.

I våre analyser av de ulike statlige tilskuddsordningene finner vi liten eller ingen konkret samordning. Foreløpig er det grunn til å reflektere over følgende temaer mht sammenheng og helhet i forvaltningen av de statlige tilskuddsordningene:

²³ *Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner. Kartlegging, vurdering og utviklingsområder. Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner. Mai 2004*

- En god del av støtten til enkelte organisasjoner har vært gitt i mange år, har nærmest fått sedvane og underkastes liten behovsprøving eller prinsipiell vurdering
- Enkelte organisasjoner har flere, til dels mange muligheter til å få statlig støtte; ut fra sitt formål, sin aktivitet og sin kompetanse i å finne fram til muligheter for statlig støtte. Forskjellen mellom de organisasjoner som har flere, til dels mange statlige tilskuddsmuligheter og de som har få eller ingen, er stor og slående.
- Det ser ikke ut til å foregå noen form for konkret koordinering på tvers mellom departementene eller noen gjennomgående prinsipielle retningslinjer for statlige støtteordninger til disse organisasjonene. Faktisk ser det ut til at den tverrdepartementale informasjon og koordinering helt mangler forankring, både institusjonelt og mht rutiner. Dette bekreftes også langt på vei av Koordineringsutvalget som imidlertid påpeker at det ved behov for avklaringer opprettes kontakt mellom departementene. Utvalget finner også at denne type sak til sak samarbeid fungerer tilfredsstillende og mener det ikke er nødvendig med ytterligere tiltak²⁴

Også den internasjonale evalueringen av norsk ungdomspolitikkk har bemerket dette:

*The international team review expressed considerable interest in what, as yet, appeared to be a somewhat ad hoc approach to both horizontal (cross-departmental) co-operation at different level and to strategies for the local delivery of national priorities and expectations.*²⁵

6.4.3 Kultur- og kirke departementet som samordningsdepartement

I en pressemelding fra Statsministerens kontor 30 april 2004 meldes det at Regjeringen har besluttet at Kultur- og kirke departementet fra 1 januar 2005 skal samordne statens politikk overfor frivillig sektor.

Formålet er å legge forholdene bedre til rette for frivillig virksomhet i samfunnet. Man ønsker å gi organisasjonene større frihet ved at staten i mindre grad skal styre virksomheten, bl a ved å vri støtten bort fra prosjektstøtte og over mot mer generell driftsstøtte.

Kultur- og kirke departementets samordningsoppgaver vil omfatte:

²⁴ Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner. Kartlegging, vurdering og utviklingsområder. Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner. Mai 2004, pkt 4.2.5

²⁵ Youth Policy in Norway (2004), p 24. Council of Europe. Strasbourg.

- Ta initiativ til forsknings- og utviklingsarbeid
- Tilrettelegge for tverrdepartementale arenaer for økt bevisstgjøring, erfaringsutveksling og kontakt med frivillige organisasjoner
- Ivareta informasjonsoppgaver

De foreslåtte oppgavene er i samsvar med forslagene fra Koordineringsutvalget²⁶, men heller ikke her ser det ut til at det ligger an til noen konkrete samordningsrutiner eller –tiltak.

²⁶ *Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner. Kartlegging, vurdering og utviklingsområder.* Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner. Mai 2004, pkt 4.4.4

7 De kommunale støtteordningene

Oversikten over kommunale støtteordninger for lokale lag og foreninger bygger på kommuneundersøkelsen blant 100 kommuner.

7.1 Hvilke typer lag og foreninger mottar støtte?

Alle kommunene i undersøkelsen gir driftsstøtte, aktivitetsstøtte eller annen støtte til lokale lag og foreninger.

Det gis støtte til lag og foreninger innenfor alle de kategoriene som Fordelingsutvalget benytter, og til idrettslag. Det er imidlertid mest vanlig å gi støtte til idrettslag, sangkor/musikkorps, kristne foreninger og til hobby- og friluftsansjoner, jfr tabell 7.1 nedenfor.

Tabell 7.1 Andel av kommunene som gir støtte til lag og foreninger innenfor ulike organisasjonskategorier. N=100

Kategori	Andel kommuner som gir støtte til de ulike organisasjonstypene
Partipolitiske ungdomsorganisasjoner	5
Politiske	13
Kristen eller religiøs	82
Bygd	70
Barn	36
Minoritetsgrupper	15
Rusgiftpolitisk	28
Sang/musikk	94
Elev/student	15
Funksjonshemmede	40
Speider	61
Hobby og friluft	79
Idrettslag	95
Andre	38
Ikke sikker	1

Tabellen reflekterer selvsagt de ulike organisasjonskategoriens lokale utbredelse, men viser at de politiske organisasjonene og de partipolitiske ungdomsorganisasjonene er de lokale organisasjonene som sjeldnest mottar støtte fra kommunene.

7.2 Størrelsen på de kommunale bevilgningene

Kommunenes årlige bevilgninger til de lokale lagene og foreningene overstiger vanligvis ikke 500 000 kroner pr kommune. Det kan virke som en her mer legger en rimelighetsvurdering og et politisk skjønn til grunn enn en konkret vurdering av behov ved fastsettelse av beløpenes størrelse.

Bevilgningene har selvsagt også sammenheng med kommunestørrelse og kommuneøkonomi samt antall lag og medlemmer, selv om det ikke uten videre er lett å se en sammenheng mellom det totale støttebeløpets størrelse, kommunestørrelse og organisasjonenes utbredelse og størrelse.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over hvordan bevilgningene til lokale lag og foreninger, eksklusiv idrettslag, fordeler seg på ulike størrelser på bevilgningene.

Tabell 7.2 Andel av kommuner som har samlede bevilgninger til lokale lag og foreninger innenfor ulike størrelser på bevilgningene. N=100

Bevilgning i kroner	Andel kommuner med samlede bevilgninger til lokale lag og foreninger		
	2002	2003	2004
Under 100 000	41	48	34
100 – 499 000	34	34	29
500 – 999 000	7	7	5
1 000 000 eller mer	4	4	5
Usikker/ubesvart	14	7	27

7.3 Betingelser for kommunal støtte

På samme måte som de statlige tilskuddsforvalterne stiller kommunene en del betingelser for å kunne motta kommunal støtte. De mest alminnelige kravene som må være oppfylt er følgende:

- Dokumentasjon av lagets/foreningens totaløkonomi
- Innsendt budsjett
- Dokumentasjon av antall medlemmer, og
- Innsendte aktivitetsplaner

Det viser seg imidlertid at kommunene i liten grad legger vekt på hva lagene og foreningene mottar i statlig støtte når de bevilger støtte til dem, jfr tabell 7.3.

Tabell 7.3 Vektlegging av hva lagene mottar av statlig støtte i den lokale tildelingsprosessen. N=100

Legger vekt på statlig støtte	Andel kommuner
I stor grad	4
I noen grad	18
I mindre grad	34
Ikke i det hele tatt	43
Ikke sikker	1

Resultatene som er beskrevet her er i overensstemmelse med det vi fant i studiebesøkene i de seks kommunene, se kap 10.

7.4 Årsaker til endringer i den kommunale støtten

Dersom det gjennomføres endringer i de kommunale bevilgningene har dette som oftest sammenheng med endringer i de politiske prioriteringene.

En mer utfyllende beskrivelse av hvilke årsaker som kan føre til endringer i de kommunale bevilgningene er gjengitt i tabell 7.4. Selv om kommunene kan ha flere grunner til å endre sin støtte bekreftes inntrykket av at politiske prioriteringer spiller en stor rolle.

Tabell 7.4 Årsaker til endringer i kommunenes bevilgninger. N=100

Årsaker til endringer i kommunenes bevilgninger	Andel kommuner
Antall medlemmer i lagene	15
Antall lag	13
Kommunens regelverk for tildeling av støtte	10
Politiske prioriteringer	49
Statlig støtte	3
Andre årsaker	17
Ikke sikker	20

7.5 Oppsummering

Den kommunale støtten til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene lokalt, inklusive idrettslagene, ser foreløpig ut til å være langt høyere enn den støtten som de lokale lagene etter hvert mottar via Frifondordningene.

I tillegg til den direkte kommunale støtten til lokale lag og foreninger kommer verdien av den støtten som gis til barn og unge via kommunale

tiltak slik som gratis bruk av skoler, drift av fritidsklubber, utlån av utstyr, ungdomskaf er, drift av utekontakter og lignende.

Den kommunale støtten til lokale lag og foreninger går oftest til kategoriene idrett, sang/musikk, kristne, samt hobby og friluft. Dette skyldes nok i alt vesentlig at disse dominerer også mht til utbredelse og aktivitet.

På samme måte som staten stiller kommunene en del krav for å kunne motta støtte. De vanligste kravene som må oppfylles er:

- Dokumentasjon av lagets/foreningens totaløkonomi
- Innsending av budsjett
- Dokumentasjon av antall medlemmer
- Innsending av aktivitetsplaner

Når kommunene foretar endringer i støtten til de frivillige organisasjonene har dette som oftest sammenheng med endringer i de politiske prioriteringene internt i kommunen.

Et av hovedtemaene som departementet ønsker belyst i denne evalueringen er hva som skjer med de kommunale bevilgningene dersom staten øker sin støtte.

Ut fra kommuneundersøkelsen ser det ut til at omfanget av statlig støtte i liten grad ser ut til å ha betydning for hva kommunene er villige til å bevilge til de frivillige organisasjonene.

Årsaken til det er liten kopling mellom de kommunale og de statlige bevilgningene kan selvsagt ha sammenheng med mangel på informasjon om hva lagene mottar av statlig støtte. V re studiebesøk i 6 kommuner støtter imidlertid ikke denne hypotesen. Inntrykket er at disse kommunene var relativt godt orientert om hva lagene mottok i statlig støtte, og direkte oppfordret lagene til å søke Frifondmidler.

Et vesentlig forbehold må imidlertid tas: Frifondtilskuddene har ennå ikke kommet opp på et særlig høyt nivå og har heller ikke blitt tildelt over særlig lang tid. Hva som skjer dersom tilskuddene øker og det blir en fast regel at lokale lag f r slik støtte, er foreløpig åpent.

8 Organisasjonenes totaløkonomi

Gjennom organisasjonsundersøkelsen er det innhentet opplysninger om organisasjonenes totaløkonomi. De viktigste resultatene er gjengitt i dette kapitlet.

Det er grunn til å presisere at det bare er økonomien for de sentrale leddene i organisasjonene som beskrives, ikke de lokale lagenes og foreningenes økonomi. I noen tilfeller er imidlertid også de regionale leddenes økonomi, spesielt der hvor det er ansatte på dette nivået, med i de sentrale budsjettene.

De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene finansierer sin virksomhet på flere måter. De viktigste inntektskildene er:

- Grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet
- Støtte fra andre departementer
- Annen statlig støtte
- Annen ekstern støtte
- Støtte fra eventuell hovedorganisasjon
- Medlemskontingent
- Inntekter fra egen inntektsgivende virksomhet

I tillegg mottar en del av organisasjonene gaver fra privatpersoner etter ordningen med skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner.

8.1 Grunnstøttens betydning

Vår organisasjonsundersøkelse viser at grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet i gjennomsnitt finansierer 16 prosent av organisasjonenes samlede driftsutgifter til sentralleddet.

Det er imidlertid et stort spenn i grunnstøttens betydning. Vi har registrert at andelen kan variere mellom 2 og 75 prosent. Selv innenfor de ulike organisasjonskategoriene er det store variasjoner mht hvor stor andel av driftsbudsjettet som finansieres gjennom grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet.

Ett annet gjennomgående trekk er at grunnstøttens betydning er større for nyere enn for mer etablerte organisasjoner.

Grunnstøttens betydning er størst for organisasjonene innen kategoriene hobby og friluft, funksjonshemmede, politisk og barn.

Tabell 8.1 Grunnstøttens andel av organisasjonenes driftsbudsjett²⁷.

Organisasjonskategori	Grunnstøttens andel
Hobby og friluft	71,7
Funksjonshemmede	25,2
Politisk	20,7
Barn	20,2
Sang/musikk	18,4
Kristen	17,4
Speider	14,9
Rusgiftpolitisk	14,9
Bygd	12,7
Elev/student	5,3

Grunnstøttens betydning avtar i takt med organisasjonenes alder, jfr tabell 8.2.

Tabell 8.2 Grunnstøttens andel av organisasjonenes driftsbudsjetter, sortert etter organisasjonenes alder

Etableringsår	Grunnstøttens andel
Før 1945	12,6
1945 – 1989	19,1
1990 og senere	21,7

Tabellen viser at det er relativt stor forskjell i grunnstøttens betydning for organisasjoner stiftet før 1945 og for organisasjoner stiftet i 1990 eller senere.

8.2 Støtte fra andre departementer

Flere av de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene mottar driftsstøtte, prosjektstøtte eller annen støtte fra departementene i tillegg til grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet.

I vår undersøkelse oppga 51 prosent av organisasjonene at de i år 2002 mottok støtte fra andre departementer. Samlet sett utgjorde denne støtten 10,4 prosent av de samlede driftsbudsjettene når vi så alle organisasjonene under ett.

Dersom vi kun ser på gruppen av organisasjoner som faktisk mottok støtte fra andre departementer, utgjorde støtten 16,5 prosent av de samlede driftsbudsjettene.

²⁷ Kategorien minoritetsgruppe er utelatt fra denne oversikten fordi vi kun har data om en organisasjon. Det samme gjelder alle etterfølgende Tabeller om økonomi.

Vi har registrert støtte fra følgende departementer:

- Sosial- og helsedirektoratet²⁸
- Utdannings- og forskningsdepartementet
- Barne- og familiedepartementet²⁹
- Kultur- og kirkedepartementet
- Landbruksdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Utenriksdepartementet³⁰

Støtten fra andre departementer har relativt størst betydning innenfor organisasjonskategoriene rusgiftpolitisk, andre og elev/student, jfr neste Tabell.

Tabell 8.3 Støtte fra andre departementer som andel av organisasjonenes driftsbudsjett

Organisasjonskategori	Støtte fra andre departementer
Rusgiftpolitisk	38,8
Annet	31,8
Elev/student	16,5
Politisk	9,1
Barn	6,9
Bygd	4,4
Sang/musikk	3,3
Kristen eller religiøs	2,7
Partipolitisk	1,6
Speider	0,9
Funksjonshemmede ³¹	0,0
Hobby og friluft	0,0

På tilsvarende måte som for grunnstøtten viser det seg at støtten fra andre departementer har større betydning for de yngste enn for de eldste organisasjonene. Jfr tabell 8.4.

²⁸ Forvalter støtte på vegne av Helsedepartementet og Sosialdepartementet

²⁹ Tilskudd utover tilskudd tildelt gjennom Fordelingsutvalget

³⁰ Tilskudd til internasjonal virksomhet

³¹ Fra Sosial- og helsedirektoratet vet vi at det er gitt tilskudd til en del hovedorganisasjoner innenfor denne gruppen. Vi har imidlertid ikke oversikt over hvor mye som eventuelt er tildelt til barne- og ungdomsorganisasjonene.

Tabell 8.4 Støtte fra andre departementer som andel av driftsbudsjettene - etter etableringsår

Etableringsår	Støttens andel av driftsbudsjettene
Før 1945	9,3
1945 – 1989	8,8
1990 og senere	14,2

Arbeids- og administrasjonsdepartementets tilskudd til partipolitiske ungdomsorganisasjonene inngår ikke i tallene nevnt ovenfor.

8.3 Annen statlig støtte

Under overskriften *Annen statlig støtte* skjuler det seg støtte fra direktorater og fylkesmenn. Støtte tildelt via Sosial- og helsedirektoratet er imidlertid inkludert i opplysningene om støtte fra andre departementer.

Annen statlig støtte utgjorde til sammen 4,4 prosent av de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes driftsbudsjetter i 2002. Det ble gitt annen statlig støtte til organisasjoner innenfor alle kategorier, unntatt de partipolitiske ungdomsorganisasjonene.

Annen statlig støtte ser ut til å ha størst betydning for de politiske organisasjonene, jfr tabell 8.5.

Tabell 8.5 Annen statlig støtte som andel av organisasjonenes driftsbudsjett - etter kategori

Organisasjonskategori	Annen statlig støtte - andel av samlet driftsbudsjett
Politiske	15,1
Funksjonshemmede	10,8
Sang/musikk	10,6
Barn	6,6
Elev/student	6,0
Bygd	4,4
Hobby og friluft	3,5
Rusgiftpolitisk	1,1
Kristne	0,9
Andre	0,8
Partipolitiske	0,0

Annen statlig støtte har også i likhet med den øvrige statlige støtten, størst betydning for de yngste organisasjonene, jfr tabell 8.6.

Tabell 8.6 Annen statlig støtte som andel av driftsbudsjettene - etter organisasjonenes alder

Etableringsår	Støttens andel av driftsbudsjettene
Før 1945	3,0
1945 – 1989	4,2
1990 og senere	7,4

8.4 Annen ekstern støtte

Annen ekstern støtte kan dreie seg om sponsormidler fra bedrifter, støtte fra andre organisasjoner, midler fra eksterne legater og fonds.

I 2002 ble 14,8 prosent av organisasjonenes samlede driftsutgifter finansiert gjennom slike midler. Annen ekstern støtte ser ut til å bety mest for organisasjoner innenfor kategoriene andre, barn og politiske organisasjoner, jfr tabell 8.7.

Tabell 8.7 Annen ekstern støtte som andel av samlet driftsbudsjett - etter kategori

Organisasjonskategori	Annen ekstern støtte - andel av samlet driftsbudsjett
Andre	42,6
Barn	36,4
Politiske	33,0
Elev/student	25,4
Funksjonshemmede	23,3
Sang/musikk	11,6
Partipolitiske	9,5
Hobby og friluft	7,6
Bygd	7,2
Rusgiftpolitisk	5,5
Kristne	5,2

På samme måte som vist ovenfor, ser det ut til at ”Annen ekstern støtte” betyr mest for de yngste organisasjonene, se tabell 8.8.

Tabell 8.8 Annen ekstern støtte som andel av organisasjonenes driftsbudsjetter – etter organisasjonenes alder

Etableringsår	Støttens andel av driftsbudsjettene
Før 1945	10,4
1945 - 1989	9,0
1990 og senere	32,7

8.5 Støtte fra hovedorganisasjonene

8.5.1 Pengestøtte

Støtte fra hovedorganisasjonene dreier seg i hovedsak om direkte støtte og dekking av barne- og ungdomsorganisasjonens eventuelle under-skudd. Alt i alt bidro hovedorganisasjonene med finansiering tilsvarende 8,4 prosent av barne- og ungdomsorganisasjonenes samlede driftsbudsjetter.

Bidragene er størst fra hovedorganisasjoner tilhørende de partipolitiske og de funksjonshemmedes barne- og ungdomsorganisasjoner.

Tabell 8.9 Støtte fra hovedorganisasjonene som andel av de samlede driftsbudsjettene - sortert etter kategori

Organisasjonskategori	Støtte fra hovedorganisasjonene - andel av organisasjonenes driftsbudsjetter
Partipolitiske	43,2
Funksjonshemmede	20,4
Elev/student	14,8
Kristne	5,0
Politiske	3,3
Rusgiftpolitisk	0,6
Andre	0,0
Barn	0,0
Sang/musikk	0,0
Hobby og friluft	0,0
Bygd	0,0

Blant de 60 organisasjonene som har besvart økonomispørsmålene, oppgir 18 av barne- og ungdomsorganisasjonene at de har mottatt støtte fra hovedorganisasjonen.

Sett i sammenheng med at støtten fra hovedorganisasjonene utgjør 8,4 prosent i hele utvalget, betyr dette at støtten fra hovedorganisasjonene er relativt stor for dem som mottar slik støtte.

8.5.2 Annen støtte fra hovedorganisasjonene

For barne- og ungdomsorganisasjoner som er samlokalisert med en eventuell hovedorganisasjon, er det vanlig å få en del gratis eller sterkt subsidierte kontortjenester fra disse.

Det dreier seg om sentralbordtjenester, dekning av telefon- og porto-utgifter, kopiering, renhold, regnskaps- og revisjonstjenester, IT-drift, bruk av møterom, med mer.

Verdien av slike gratistjenestene fra hovedorganisasjonene er ikke beregnet.

8.6 Medlemskontingent

Medlemskontingenter som tilfalt barne- og ungdomsorganisasjonenes sentrallidd finansierte 7,1 prosent av organisasjonenes driftsbudsjetter i 2002.

Kontingentenes andel innenfor de ulike organisasjonskategoriene fremgår for øvrig av tabell 8.10.

Tabell 8.10 Medlemskontingent til sentralliddet som andel av organisasjonenes driftsbudsjetter - etter kategori

Organisasjonskategori	Medlemskontingent til sentralliddet som andel av organisasjonenes driftsbudsjett
Hobby og friluft	50,4
Sang/musikk	19,8
Speider	17,1
Bygd	16,3
Barn	9,0
Rusgiftpolitiske	4,2
Andre	4,1
Politiske	3,9
Kristne	3,5
Elev/student	2,0
Funksjonshemmede	0,8
Partipolitiske	0,7

Vi ser at medlemskontingentene betyr mye innenfor organisasjonene tilhørende kategoriene hobby og friluft og minst innenfor kategoriene funksjonshemmede og partipolitiske organisasjoner.

Analyse av medlemskontingentenes betydning for organisasjonenes økonomi viser at medlemskontingentene har større betydning i eldre enn i yngre organisasjoner, jfr tabell 8.11.

Tabell 8.11 Medlemskontingent som andel av driftsbudsjettene etter organisasjonenes alder

Etableringsår	Andel av driftsbudsjettene
Før 1945	8,6
1945 – 1989	7,9
1990 og senere	2,9

8.7 Midler fra inntektsgivende virksomhet og lignende

Denne samleposten rommer bl a inntekter fra salg og utleie, renter/avkastning av egne midler, testamentariske gaver og lignende. Alt i alt dekket disse inntektene 12,1 prosent av barne- og ungdomsorganisasjonenes driftsutgifter i 2002.

Tabell 8.12 Inntekter fra egen inntektsgivende virksomhet som andel av organisasjonenes driftsbudsjetter - etter kategori

Organisasjonskategori	Inntekter fra egen inntektsgivende virksomhet - andel av organisasjonenes driftsbudsjetter
Kristne	29,2
Sang/musikk	27,5
Andre	16,7
Bygd	11,9
Politiske	5,7
Rusgiftpolitiske	4,6
Elev/student	3,0
Speider	1,2
Funksjonshemmede	0,8
Partipolitiske	0,5
Barn	0,1
Hobby og friluft	0,0

Oversikten ovenfor viser at det er organisasjoner innenfor gruppene kristne og sang/musikk som har de relativt største inntektene fra egen inntektsgivende virksomhet.

I tabell 8.13 går det fram at egen inntektsgivende virksomhet har størst betydning for de eldste organisasjonene. Forskjellen mellom organisasjoner etablert før og etter 1945 er store.

Tabell 8.13 Egen inntektsgivende virksomhet som andel av organisasjonenes driftsbudsjett - etter etableringsår

Etableringsår	Andel av driftsbudsjettene
Før 1945	21,0
1945 – 1989	7,7
1990 og senere	4,3

8.8 Gaver fra privatpersoner

Relativt mange av de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene som mottar grunnstøtte fra Barne – og familiedepartementet faller inn under ordningen med skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner.

Pr dags dato gis det fradrag for gaver til frivillige organisasjoner oppad begrenset til kr 6 000 pr år pr skatteyter. Stortinget har vedtatt at organisasjoner eller stiftelser med følgende områder kan komme inn under ordningen med skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner³².

- Omsorgs- og helsefremmende arbeid for barn eller ungdom, og for eldre, syke, funksjonshemmede eller andre svakstilte grupper
- Barne- og ungdomsrettet arbeid innen musikk, teater, litteratur, dans, idrett, friluftsliv og lignende
- Religiøs eller annen livssynsrettet virksomhet
- Virksomhet til vern om menneskerettigheter eller utviklingshjelp
- Katastrofehjelp og virksomhet til forebygging av ulykker og skader
- Kulturvern, miljøvern, naturvern eller dyrevern

De organisasjonene som er berettiget til skattefradrag må godkjennes av Skattedirektoratet.

Blant de organisasjonene som faller inn under rammen av denne evalueringen og samtidig er godkjente som gavemottakere av Skattedirektoratet finner vi:

- ACTA – Barne og Unge i Normisjon
- Blekkulfs Miljødetektiver
- Blå Kors Norge
- Det norske Misjonsforbunds Ungdom
- Det norske totalavholdsselskap
- Foreningen for hjertesyke barn
- Hørselshemmedes landsforbund
- Indremisjonsforbundet
- Kristent arbeid blant blinde og svaksynte
- Landsforeningen for hjerte- og lungesyke
- Natur og Ungdom
- Noregs Mållag
- Norges Astma- og Allergiforbund
- Norges Blindeforbund

³² Kilde: Aftenposten (Thomas Spence og Lars Myhren Holand). Januar 2004

- Norges Diabetesforbund
- Norges Døveforbund
- Norges Husflidslag
- Norges KFUK-KFUM
- Norges kristelige student og skoleungdomslag
- Norges musikkorps forbund
- Norsk Epilepsiforbund
- Norsk Folkehjelp
- Norsk Luthersk Misjonssamband
- Norsk Målungdom
- Norsk Psoriasisforbund
- Norsk Søndagsskoleforbund
- Norske 4H
- SOS Rasisme
- Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond

Gavene gis til hovedorganisasjonene, hvilket betyr at vi ikke har oversikt over i hvilken grad gavene tilflyter barne- og ungdomsorganisasjonene blant de organisasjonene dette gjelder.

Vi har heller ikke oversikt over størrelsen på de samlede gavene eller fordeling på organisasjonene.

8.9 Oppsummering

Analysene som er presentert foran hviler på informasjonen innhentet fra organisasjonene og omfatter det nasjonale nivåets økonomi.

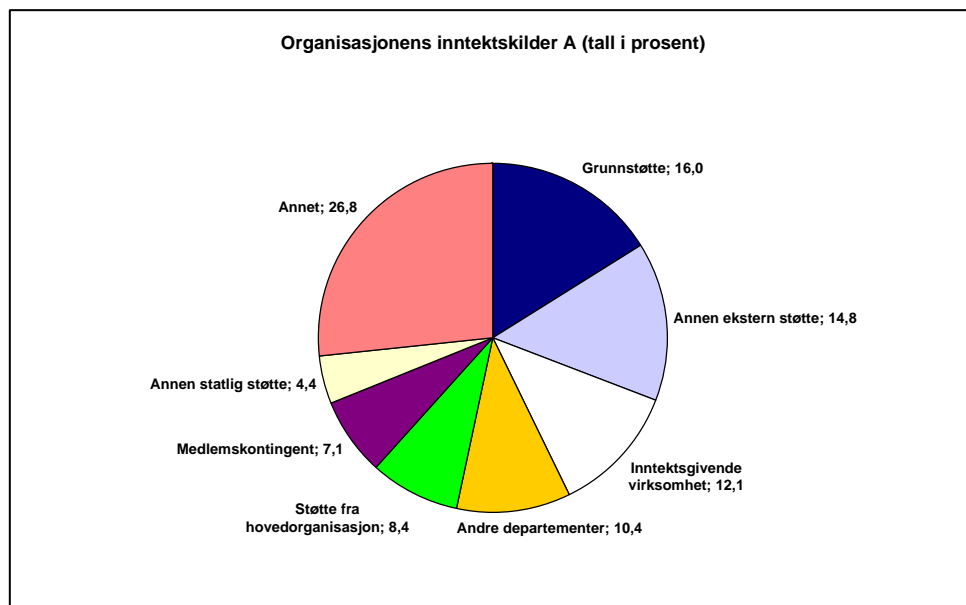
Tallene gir oss både overraskelser og bekreftelser på hvordan organisasjonene finansierer sin virksomhet. F eks er både medlemskontingentens beskjedne betydning og enkelte organisasjoners betydelige tilgang på eksterne inntekter og gaver interessant.

Det generelle bildet av organisasjonenes økonomi er imidlertid at de støtter seg til en rekke forskjellige kilder når det gjelder finansiering av driften.

For samtlige organisasjoner rangeres inntektskildene etter betydning, i gjennomsnitt slik:

(1)	Grunnstøtte	16,0 prosent
(2)	Annen ekstern støtte	14,8 prosent
(3)	Inntektsgivende virksomhet	12,1 prosent
(4)	Andre departementer	10,4 prosent

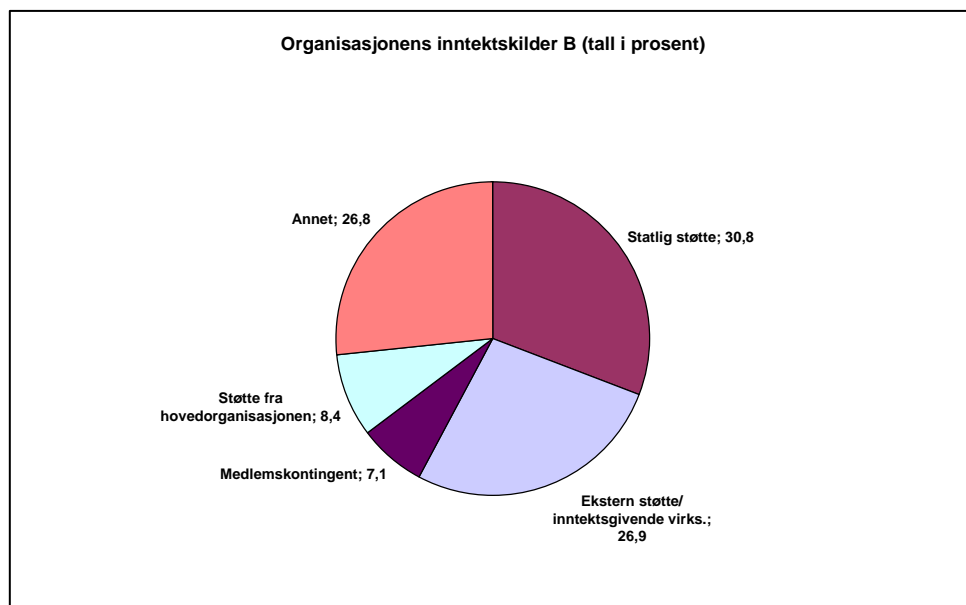
(5)	Hovedorganisasjon	8,4 prosent
(6)	Medlemskontingent	7,1 prosent
(7)	Annen statlig støtte	4,4 prosent

Figur 8.1 Organisasjonenes inntektskilder. Alle organisasjoner. Alle inntektskilder

Dersom en slår sammen inntektskildene i større grupper ser bildet slik ut:

(1)	Statlig støtte	30,8 prosent
(2)	Ekstern støtte/inntektsgivende virksomhet	25,6 prosent
(3)	Støtte fra hovedorganisasjon	8,4 prosent
(4)	Medlemskontingent	7,1 prosent

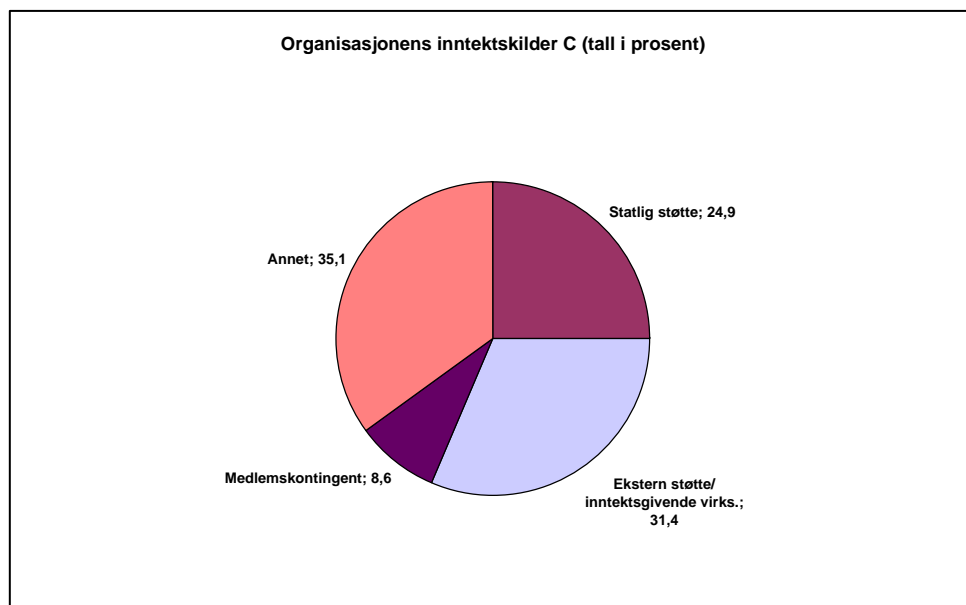
Figur 8.2 Organisasjonenes inntektskilder. Alle organisasjoner. Grupper av inntektskilder

Vi har også splittet opp organisasjonene etter alder og sett på hvordan forskjellen i inntektskilder slår ut.

For organisasjoner etablert før 1945 rangeres inntektskildene slik:

- Ekstern støtte/inntektsgivende virksomhet 31,4 prosent
- Statlig støtte 24,9 prosent
- Medlemskontingent 8,6 prosent

Støtte fra hovedorganisasjon er her med i gruppen Annet.

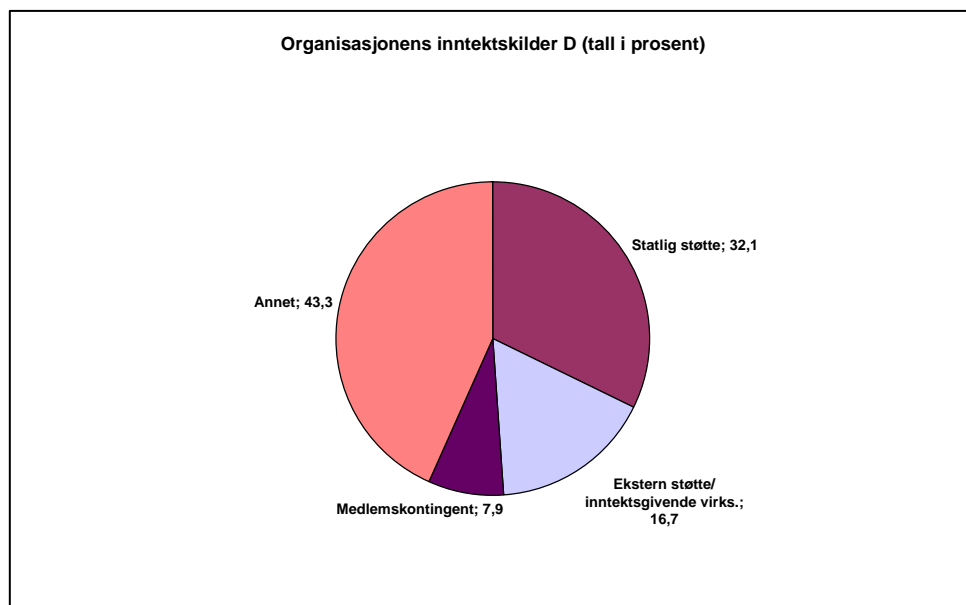

Figur 8.3 Organisasjonenes inntektskilder. Organisasjoner etablert før 1945.
Grupper av inntektskilder

For organisasjoner etablert mellom 1945 og 1989 rangeres inntektskildene slik:

- Statlig støtte 32,1 prosent
- Ekstern støtte/inntektsgivende virksomhet 16,7 prosent
- Medlemskontingent 7,9 prosent

Støtte fra hovedorganisasjon er her med i gruppen Annet.

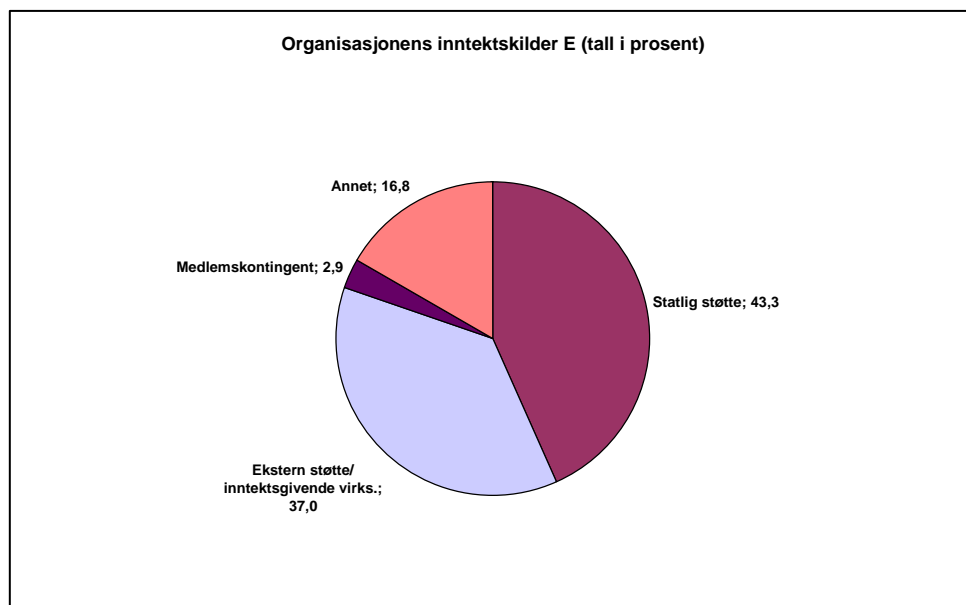

Figur 8.4 Organisasjonenes inntektskilder. Organisasjoner etablert mellom 1945 og 1989. Grupper av inntektskilder

For de yngste organisasjonene, etablert etter 1990, rangeres inntektene slik:

- Statlig støtte 43,3 prosent
- Ekstern støtte/inntektsgivende virksomhet 37,0 prosent
- Medlemskontingent 2,9 prosent

Støtte fra hovedorganisasjon er her med i gruppen Annet.

Figur 8.5 Organisasjonenes inntektskilder. Organisasjoner etablert etter 1990.
Grupper av inntektskilder

Ingen av de inntektskildene som vi har innhentet opplysninger om kan sies å spille en helt avgjørende rolle for organisasjonenes økonomi, når vi ser alle organisasjonene under ett.

For enkelte organisasjoner vil imidlertid avhengigheten av statlige tilskudd, ikke bare grunnstøtten, være svært stor, for andre vil et eventuelt bortfall av andre inntektskilder være helt utslagsgivende.

Et annet gjennomgående trekk er at medlemskontingenten er den inntektskilden som relativt sett spiller minst rolle, og mindre med synkende alder på organisasjonen.

Bildet som er tegnet foran viser også at mange av organisasjonene har vært dyktige når det gjelder å finne finansieringsmåter som utfyller de statlige støtteordningene.

Et viktig spørsmål å ta med seg i den videre utforming av støttepolitikken overfor de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene vil være å drøfte om de økonomiske rammebetingelsene er tilstrekkelige gode nok for å kunne dyrke fram og gi gode nok levekår for nye organisasjoner.

Organisasjonenes alder er som nevnt den bakgrunnsvariabelen som det har vært mest interessant å analysere organisasjonenes økonomi i forhold til. Det er slående ulikheter i de økonomiske rammebetingelsene for nye organisasjoner på den ene siden og de godt etablerte på den annen side.

Hovedtrekkene i vårt innsamlede materiale synes på denne bakgrunn å være følgende:

- Statsstøtten har gjennomgående større betydning for yngre organisasjoner, enn for de aller eldste organisasjonene. Med statsstøtte mener vi summen av grunnstøtte fra Barne- og familiedepartementet, støtte fra andre departementer og annen statlig støtte.
 - Det er grunn til å påpeke at flere av organisasjonene mottar støtte til sin virksomhet fra flere departementer, ikke bare til konkret prosjekter eller tiltak, men mer generell støtte. Dette gir en klar ulikhet i vilkårene for organisasjonene og er en utfordring for koordinering og utforming av de statlige tilskuddsordningene.
 - Medlemskontingenter og inntekter fra egen inntektsgivende virksomhet står for en større andel av inntektene i de eldste organisasjonene, dvs for organisasjoner etablert før 1945, enn for de yngre organisasjonene. Forskjellen er særlig stor i forhold til organisasjoner stiftet etter 1990, hvor medlemskontingenten gjennomgående har svært liten betydning. Dette siste kaster også lys over medlemsbegrepets generelle betydning i organisasjonene, spesielt i de nyetablerte.
 - De aller yngste organisasjonene dekker en større andel av driftsutgiftene via annen ekstern støtte, dvs fra bedrifter, organisasjoner, midler fra eksterne fond og legater.
-

9 Virkninger for barn og unge, for lokalsamfunnene og samfunnet generelt

Et vesentlig tema for denne evalueringen er å studere virkningene av organisasjonenes arbeid for barn og unge, for lokalsamfunnene og samfunnet generelt, og sammenhengen mellom støtteordningene og disse virkningene.

Resultatene som presenteres i dette kapitlet bygger både på data fra kommuneundersøkelsen og organisasjonsundersøkelsen.

9.1 Organisasjonenes betydning for barn og unge

9.1.1 Organisasjonenes generelle betydning for barn og unge

For kommunene er organisasjonenes betydning knyttet til blant annet i hvilken grad de bidrar til å forebygge problemer blant barn og unge.

Blant de mest vanlige problemområdene blant barn og unge er det i særlig grad rusproblemer som er hyppigst forekommende i kommunene. Dropping ut av skolen blir vurdert å være det minste problemområdet.

Tabell 9.1 Forekomst av ulike problemområder i kommunene. Prosent. N=100

	Problemområder i kommunene. Andel av kommunene				
	Rus	Kriminalitet	Hærverk/bråk	Mobbing	Dropper ut av skolen
I stor grad	3	-	-	-	-
I noen grad	58	16	15	32	9
I mindre grad	18	43	44	34	23
I liten eller ingen grad	18	36	39	16	51
Ikke sikker	3	5	2	18	17

Kommunenes generelle vurdering er at de frivillige lagene og foreningene har stor betydning for barn og unge, og aller størst betydning for de under 15 år.

For ungdom over 15 år er det en markert lavere vurdering av betydningen.

Tabell 9.2 Kommunenes vurdering av lagenes og foreningenes betydning for barn og ungdom, under og over 15 år. N=100

Betydning	Kommunenes vurdering av lagenes betydning for barn og unge. Andel av kommunene	
	Barn og unge under 15 år	Ungdom 15 – 26 år
Svært stor betydning	75	28
Ganske stor betydning	21	39
Middels stor betydning	4	26
Ganske liten betydning	-	6
Svært liten betydning	-	1
Ikke sikker	-	-

9.1.2 Bredden i de lokale lagenes tilbud

De lokale lagene tilbyr til sammen aktiviteter innenfor et forholdsvis bredt spekter. I tabell 9.3 nedenfor vises hvor stor andel av kommunene som oppgir at de lokale lagene har aktiviteter innenfor ett sett av forhåndsdefinerte arbeidsområder. Idrettsaktiviteter er holdt utenfor, men det er grunn til å tro at bortimot alle kommunene har lag med slike tilbud.

De aller fleste kommunene har lag med aktiviteter innenfor sang og musikk, teater, film, drama, dans, speiding, friluftsliv og kristen virksomhet.

Langt under halvparten har lag med tilbud innen politisk eller partipolitisk virksomhet, lokalt miljøarbeid og internasjonalt orientert arbeid.

Tabell 9.3 Andel kommuner som oppgir at de lokale lagene har aktiviteter innenfor et sett av arbeidsområder³³ N=100

De lokale lagenes arbeidsområder	Andel kommuner der lagene er aktive innenfor ulike områder
Partipolitisk virksomhet	25
Annen politisk virksomhet	26
Kristen eller religiøs virksomhet	89
Sang og musikk	97
Teater, drama, revy, film, dans og annen kunstrelatert aktivitet	87
Friluftsliv, speiding	96
Data	41
Andre hobbyaktiviteter	75
Arrangementer, fester o.l	80

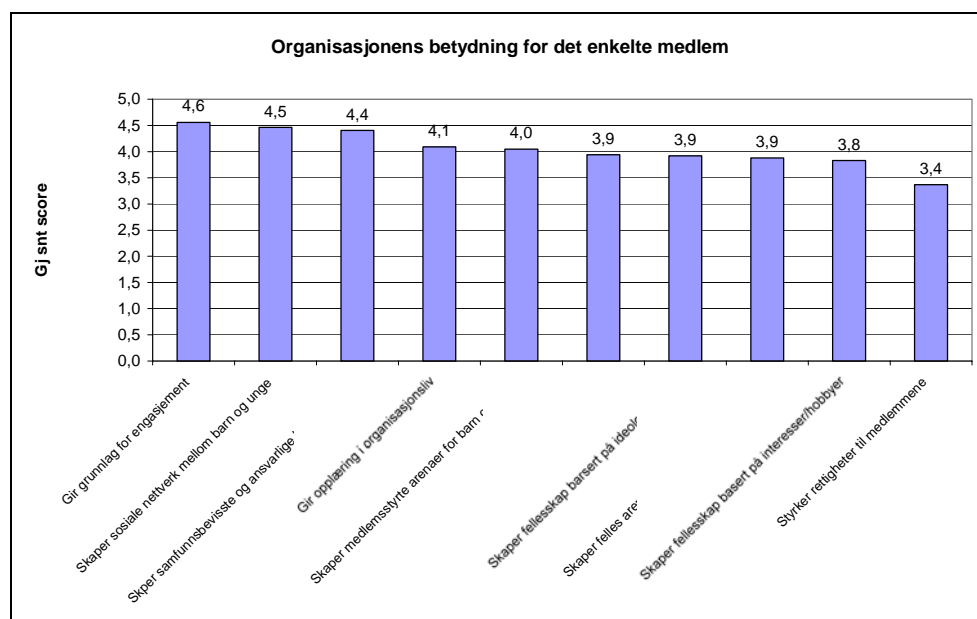
³³ Idrettsaktiviteter er holdt utenfor

Informasjonsvirksomhet, publikasjoner, internettsider	38
Opplæring	61
Lokalt miljøarbeid	48
Internasjonalt orientert arbeid	37
Ingen av dem, ikke sikker	1

9.1.3 Områder av betydning for det enkelte medlem

Figuren nedenfor viser organisasjonenes betydning for det enkelte medlem innenfor ti ulike områder slik dette vurderes av organisasjonene selv.

Områdene er sortert etter fallende betydning eller viktighet på en skala fra 1 til 5, der 5 betyr at området har svært stor betydning for det enkelte medlem.

Figur 9.1 Områder av betydning for det enkelte medlem, sortert etter synkende betydning

For det enkelte medlem synes organisasjonens arbeid å ha størst betydning når det gjelder å:

- Gi grunnlag for engasjement
- Skape sosiale nettverk mellom barn og unge
- Skape samfunnsbevisste og ansvarlige barn og unge.

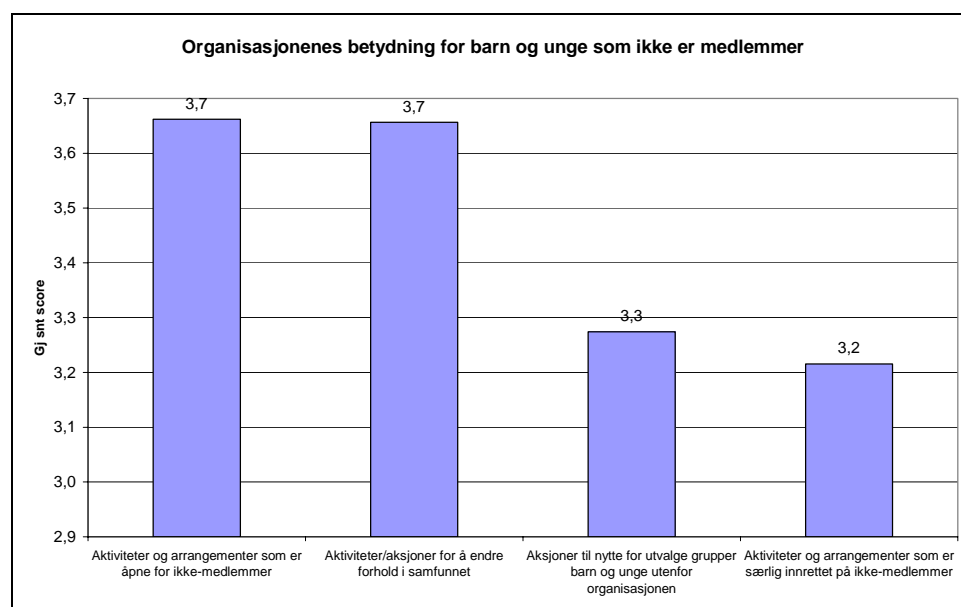
Det viktigste trekket i bildet er imidlertid at samtlige av områdene rangerer forholdsvis høyt, dog slik at organisasjonenes bidrag til å styrke rettighetene til medlemmene kommer lavest ut.

En nærmere analyse av resultatene etter organisasjonenes alder viser at de eldste organisasjonene, dvs organisasjoner stiftet før 1945, vurderer de angitte områdene å ha større betydning for det enkelte medlem, enn hva de yngre organisasjonene opplever.

Det er kun ett område som tillegges større betydning blant de yngste organisasjonene enn blant; å skape felles arenaer for barn/unge og voksne.

9.1.4 Organisasjonenes betydning for barn og unge som ikke er medlemmer

Organisasjonenes betydning for barn og unge som *ikke* er medlemmer i organisasjonene vurderes gjennomgående å være noe lavere enn for barn og unge som er medlemmer i en organisasjon. Jfr figur 9.2.

Figur 9.2 Organisasjonenes betydning for ikke-medlemmer

Rangering av hvilken betydning organisasjonenes områder har for ikke-medlemmer viser at:

- Aktiviteter og arrangementer som er åpne for ikke-medlemmer, og
- Aktiviteter/aksjoner for å endre forhold i samfunnet

tillegges størst betydning.

Det er for øvrig interessant å legge merke til at de yngste organisasjonene vurderer betydningen for ikke-medlemmer som større enn det de eldste organisasjonene gjør.

9.1.5 Organisasjonenes bidrag til å sette fokus på barns og unges interesser og rettigheter

Nesten alle organisasjonene mener at de bidrar til å sette fokus på barns og unges interesser og rettigheter i samfunnet. Når vi spør om på hvilken måte de bidrar, fikk vi bl a følgende svar:³⁴

- Gjennom aktiv lokal- og rikspolitik
- Gjennom aktiviteter i lokalmiljøet
- Gjennom interessepolitisk arbeid og ved å arrangere kurs om relevante tema
- Gjennom lederutvikling og mediabruk
- Gjennom opplæring i organisasjonsarbeid og i verdigrunnlag
- Menneskerettighetsseminarer
- Barnepolitisk aktivitet
- Gjennom politiske standpunkter og uttalelser
- Ved å oppfordre barn til å uttale seg om saker som angår deres oppvekstmiljø i bred forstand

Sett i sammenheng med organisasjonenes aktivitetsprofil, slik den er beskrevet i pkt 3.6 og hvor utadrettet virksomhet kom på topp med sosial og humanitær virksomhet, politisk aktivitet og interessearbeid som viktigste uttrykk, tegnes bildet av lag og foreninger med en forholdsviss synlig og markert profil.

9.1.6 Organisering av barn og unges innflytelse

Kommuneundersøkelsen ga følgende resultat mht hvordan barn- og unges innflytelse er organisert i kommunene, jfr tabell 9.4.

Tabell 9.4 Organisering av barn og unges innflytelse. N=100

Organisering av barn og unges innflytelse	Andel kommuner
Gjennom ungdommens kommunestyre	23
Gjennom et eget barne- og ungdomsråd	63
Annen måte	8
Ingen formell organisering	18

³⁴ Kilde: Spørreundersøkelsen blant de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene.

Kommunene har her oppgitt flere tiltak for organisering av innflytelsen. Vi legger merke til at hele 63 prosent av kommunene oppgir at innflytelsen er organisert gjennom et eget barne- og ungdomsråd.

Sammen med de øvrige ordningene betyr dette at ca 80 prosent av kommunene har en eller flere organiserte kanaler for barns og unges innflytelse.

Kontakten mellom organisasjonene og kommunene er i følge kommuneundersøkelsen imidlertid noe mer ad hoc preget. 32 prosent av kommunene oppgir at det er jevnlig møter mellom kommunen og barne- og ungdomsorganisasjonene.

Det mest vanlige, i 78 prosent av kommunene, er imidlertid at det arrangeres møter når en partene ber om det og gjennom annen form for kontakt, som brev, e-post og telefon, i 74 prosent av kommunene. 16 prosent av kommunene oppgir at de møtes i konferanser.

Den nylig gjennomførte evalueringen av norsk ungdomspolitikken vurderte ungdomspolitikken blant annet ut fra Europarådets indikatorsett hvor indikator nr 10 omhandler spørsmålet om ungdommens innflytelse.

Evalueringssteamet konkluderte slik:

The Council of Europe`s Youth Policy Indicators no 10: The number of central and local government measures aimed at giving young people real opportunities to practice active citizenship, to participate in public life and to use freedom of speech and association shall increase.

Norway is perhaps exemplary in this regard. The central administration dispenses a generous grants scheme for youth organisations, and promotes the active participation of young people in all aspect of public services that affect their lives.³⁵

9.2 Organisasjonenes betydning i lokalsamfunnene og i samfunnet generelt

9.2.1 Organisasjonenes betydning for lokalsamfunnet

Kommunenes vurdering er at organisasjonene har svært stor eller stor betydning for lokalsamfunnet, jfr tabell 9.5.

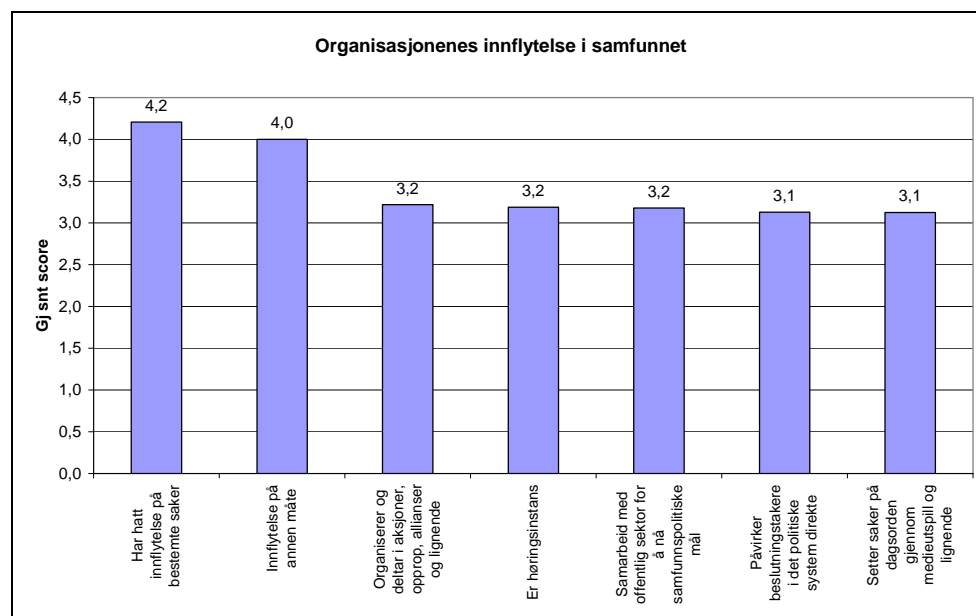
³⁵ *Youth Policy in Norway (2004)*. Council of Europe. Strasbourg. P 98

Tabell 9.5 Barne- og ungdomsorganisasjonenes betydning for lokalsamfunnet. N=100

Betydning	Andel kommuner
Svært stor betydning	80
Ganske stor betydning	14
Middels stor betydning	6
Ganske liten betydning	-
Svært liten betydning	-

9.3 Organisasjonenes generelle innflytelse i samfunnet

97 prosent av organisasjonene opplever at de har innflytelse i samfunnet. Innflytelsen på en del ulike områder vurderes på følgende måte, rangert på skala fra 0 til 5:

Figur 9.3 Organisasjonenes innflytelse i samfunnet

Organisasjonene mener at de har særlig stor innflytelse på bestemte saksområder som de engasjerer seg i.

Det dreier seg om helt konkrete saker slik som:

- Tilrettelegging av kollektivtilbud i det lokale samfunnet
- Teksting av norske filmer på kino
- Kvalitetsreformen innen høyere utdanning
- Arbeidsmiljø for studenter
- Legitimert rullebrettaktivitet i det offentlige rom

- Gasskraftsaken
- Entreprenørskapsarbeid inn i skolen
- Fjerning av grensehindre i Norden
- Forbud mot kastrering av ubedøvede grisunger
- Den nye forskriften for tilskudd til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene
- Annen innflytelse som f eks nettverksbygging, opinionsbygging, direkte kontakt med statsråder, opplæring/utdanning av kirkeledere og aktive samfunnskritikere

Organisasjonenes innflytelse i samfunnet på de øvrige områdene vurderes som noe mindre, og bedømmes å være noenlunde lik på alle områdene. Av figur 9.3 ser vi at dette gjelder:

- Organisering og deltakelse i aksjoner, opprop, allianser og lignende
- Som høringsinstans
- Samarbeid med offentlig sektor for å nå samfunnspolitiske mål
- Påvirkning av beslutningstakere i det politiske system direkte
- Sette saker på dagsorden gjennom medieutspill og lignende

På spørsmål om på hvilket nivå organisasjonene har innflytelse svarer 77 prosent at de har innflytelse på både lokalt og sentralt nivå. 15 prosent av organisasjonene vurderer at de kun har innflytelse på sentralt nivå og 8 prosent sier at de kun har innflytelse på lokalt nivå.

9.4 Oppsummering

9.4.1 Organisasjonenes betydning for barn og unge

Både kommunene og organisasjonene beskriver et omfattende sett av aktiviteter og forhold som gjør at de lokale lagene og foreningene ifølge deres oppfatning har stor betydning for barn og unge, både medlemmer og ikke-medlemmer:

- Bortimot samtlige kommuner mener at de lokale lagenes betydning for barn og unge under 15 år er svært stor eller ganske stor. Nonen færre, men over 60 prosent av kommunene mener at lagene har tilsvarende betydning for unge mellom 15 og 26 år
 - De lokale lagene har et bredt tilbud i de fleste kommuner, spesielt innenfor sang og musikk, teater og drama etc, speiding og friluftsliv samt kristen virksomhet. I langt færre kommuner finnes det tilbud innen politisk eller partipolitisk virksomhet, miljøarbeid og internasjonalt orientert arbeid.
 - Organisasjonene mener at lagene har spesielt stor betydning for medlemmene ved at de gir grunnlag for engasjement, skaper sosiale
-

nettverk mellom barn og unge og skaper samfunnsbevisste barn og unge

- Organisasjonene mener også at lagenes arbeid har betydning for ikke-medlemmer, spesielt via arrangementer som er åpne og ved aksjoner for å endre forhold i samfunnet.
- Organisasjonene mener også at de bidrar til å sette fokus på barns og unges rettigheter på en rekke områder

At arbeidet på det lokale og sentrale planet har slike virkninger for barn og unge er nok reelt. Det som imidlertid gjenstår, og som våre data ikke gir svar på, er å finne ut:

- For hvor mange,
- Hvor omfattende, og
- I hvilken grad

virksomheten har slike virkninger.

9.4.2 Barns, unges og organisasjonenes innflytelse

Når det gjelder hvilken innflytelse barn og unge har og hvilken betydning organisasjonene har i lokalsamfunn og storsamfunn tegner det seg følgende bilde:

- 80 prosent av kommunene har en eller flere organiserte kanaler for barns og unges innflytelse
- Bortimot samtlige kommuner mener at barne- og ungdomsorganisasjonene har svært stor eller stor betydning for lokalsamfunnet
- Bortimot samtlige organisasjoner opplever at de har innflytelse i samfunnet. Innflytelsen varierer, men er sterkest knyttet til konkrete saker som de engasjerer seg i. Innflytelsen er noe mindre som høringsinstans og når det gjelder samarbeid med offentlig sektor og påvirkning av politiske beslutningstakere direkte.

Også her handler det om reelle virkninger, uten at vi kan konkludere sikkert med hvor sterk og omfattende barns, unges og organisasjonenes innflytelse er.

De aller fleste av organisasjonene vil også mest sannsynlig konsentrere størsteparten av sine ressurser og sine aktiviteter innad mot egne medlemmer og ikke utad med samfunnspåvirkning som målsetting. Relativt få av organisasjonene har utadrettet samfunnspåvirkning som sin hovedaktivitet.

9.4.3 De statlige støtteordningenes betydning

Et sentralt tema i evalueringen er å undersøke hvilken betydning de statlige støtteordningene, både innretning og omfang, har for de organisasjonenes arbeid det her er tale om.

Mesteparten av statstøtten har hittil gått organisasjonenes sentralledd og bidratt til å opprettholde dette nivået. For organisasjonenes alminnelige samfunnsinnflytelse og synlighet har dette hatt betydning, svært stor for noen, mindre for andre organisasjoner, avhengig av statsstøttens relative andel av organisasjonenes totaløkonomi.

Statsstøtten har hittil også sannsynligvis hatt en indirekte betydning for virkningene på det lokale plan og for de enkelte barn og unge ved at den bidrar til å opprettholde det sentrale nivået og den service som dette nivået yter de lokale lag og foreninger.

Med introduksjon av Frifond og den direkte støtten til lokale lag og foreninger har staten tatt et prinsipielt nytt skritt, både ved den direkte støtten og ved at også lag og foreninger uten tilknytning til en landsomfattende organisasjon kan søke om og få støtte.

Dermed er det åpnet for at den statlige støtten, på lik linje med betydningen på det sentrale nivået kan styrke lokallagenes betydning for barn og unge og generelle virkninger i lokalsamfunnene. Imidlertid har Frifondordningen ennå eksistert så vidt kort tid at ikke er mulig å observere slike synlige virkninger, selv om det nok er sannsynlig at Frifond har slike effekter på sikt.

10 Organisasjonenes plass og rolle i lokalsamfunnene

For studere de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes plass og rolle i lokalsamfunnene ble det gjennomført studiebesøk i seks kommuner over hele landet.

Utvelgelse av kommuner og opplegget for studiene er nærmere beskrevet i *Vedlegg 2*.

De seks kommunene er:

- Vennesla kommune, Vest-Agder
- Porsgrunn kommune, Telemark
- Grorud bydel, Oslo
- Årdal kommune, Sogn og Fjordane
- Ringsaker kommune, Hedmark
- Fauske kommune, Nordland

Dette kapitlet inneholder korte beskrivelser fra studiebesøkene og en oppsummering av de gjennomgående funnene sammenlignet med resultater fra andre, generelle analyser.

10.1 Vennesla kommune

10.1.1 Kort om kommunen

	Vennesla kommune, Vest-Agder
Folketall	12 346
Barn og unge	6 - 15 år: 1 946 16 - 24 år: 1 502
Netto driftsutgifter på barn og unge	Kr 2 172 00
Lag og foreninger som mottar tilskudd	26
Støtte pr innbygger	Kr 176

Kommunen har hatt stabilt folketall over lengre tid og forventer en befolkningsvekst på 0,39 prosent frem til 2010.

Kommunen har tidligere hatt flere store industribedrifter som tradisjonelt har rekruttert flertallet av bygdas mannlige befolkning, og ungdommen

har hatt lett tilgang på arbeidsplasser. Arbeiderkulturen har stått sentralt i flere tiår og behovet for høyere utdanning har ikke vært vektlagt.

Siden begynnelsen av 90-tallet har bedriftene gradvis redusert antall ansatte, noe som har hatt stor ringvirkning for kommunen. Økt arbeidsledighet, økning i antall barnevernsaker, stort antall uføretrygdede og lavt antall høyt utdannede stiller kommunen overfor store utfordringer, også i barne- og ungdomspolitikken .

Nærheten til Kristiansand fører også til at kommunen sliter med en del ”storbyproblematikk”. Antall rusmisbrukere er forholdsvis høyt og særlig på 1990-tallet var rusproblemet stort blant ungdommen.

Kommunen har et aktivt kulturliv med mange foreninger og lag.

10.1.2 Barne- og ungdomspolitik

Vennesla kommune har gjennom en årrekke hatt et markert fokus på barn og ungdom. Offentlige etater har arbeidet målbevisst for å samordne sitt arbeid i forhold til barn og unge og det har vært en betydelig innsats fra kommunens side for å tenke nytt og skape rom og muligheter for å forsøke nye løsninger, f eks.

- Barnas kommunestyre som også har kunnet bevilge midler, f eks til skaterampe. Det er også et eget ungdomsråd
- Omorganisering og samling av kommunens tjenesteområder slik at barne- og ungdomsarbeidet blir best mulig koordinert
- Satsing på tverrfaglige team, bl a gjennom SLT-samarbeid
- Stor bruk av ressurser på utsatt ungdom
- Understreking av viktigheten av lavterskeltilbud og tiltak for å holde ungdom lengst mulig i kommunen i fritida - borte fra rus og Kristiansand. Et fåtall unge under 17 år drar til byen
- Stor vilje til å gjøre forsøk med nye institusjonelle tiltak, f eks Moonlight, se nedenfor, og familiestasjon og å evaluere disse raskt
- Godt samarbeid med frivillige organisasjoner; organisasjonenes arbeid vurderes å ha stor betydning for kommunens muligheter for å utforme en barne- og ungdomspolitik

10.1.3 Støtteordninger

Vennesla kommune yter tilskudd til foreninger og lag som driver organisert kulturaktivitet innenfor det utvidede kulturbegrep. Det gis ikke støtte til politiske foreninger og trossamfunn.

Det gis følgende typer tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner:

- Driftstilskudd. Formålet er å dekke deler av utgifter til ordinær drift for lag og foreninger som driver med barne- og ungdomsarbeid for gruppen opp til 20 år.
- Tilskudd til prosjekter og utstyr. Formålet er å stimulere til økt aktivitet i lag og foreninger og å bidra til kjøp av mer kostbart og varig utstyr som har betydning for aktiviteten i foreningen.
- Etableringstilskudd. Formålet er å oppmuntre til etablering av nye lag og organisasjoner eller nye underavdelinger.
- Skolene stilles til disposisjon og brukes noe, spesielt gymsalene

I 2003 ble det gitt driftstilskudd på kr 106 000,- til 23 lag og foreninger med til sammen 2 766 medlemmer under 20 år.

Det ble gitt kr 110 000,- i prosjekt- og investeringstilskudd til 18 prosjekter/investeringer.

Ingen søkte om etableringstilskudd.

Kommunen opplyser at de ikke vurderer nivået på den statlige støtten når de avgjør størrelsen på de kommunale bevilgningene.

10.1.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

De frivillige organisasjonene for barn og unge består i hovedsak av kristne organisasjoner og idrettsorganisasjoner:

- Det er ca 50 barne- og ungdomslag, blant disse 2-3 frilynte lag og Røde Kors, de øvrige er kristelige lag og speidere
- Politiske ungdomsorganisasjoner, miljøorganisasjoner etc er helt fraværende

Forholdet mellom kommunen og de frivillige lag og foreninger er preget av samarbeidsvilje og stor respekt for hverandres rolle og funksjon. De frivillige organisasjoner legger ned en stor dugnadsinnsats i kommunen bl a i forbindelse med arrangementer på 17 mai og ved den årlige Kulturuka.

Organisasjonene er i liten eller ingen grad kjent med støtteordningene fra Barne- og familiedepartementet og Frifond. Lagene opplever at de samler inn penger på basarer og annen frivillig aktivitet som sendes oppover i egne organisasjoner og brukes andre steder enn lokalt.

Tre eksempler på lokale lag:

KFUK speidere

KFUK har ca 50 medlemmer, og en høy prosent av jentene i bygda er med. De fleste av medlemmene er også med i andre aktiviteter, f eks spiller i korps, driver med håndball og ridning bl a.

Hver høst gjøres tilbudet kjent via skolen.

Det koster 450 kr pr år i kontingent. I tillegg koster leirer og drakt noe. Kontingenten går til forbundet og speidergruppen får ledertrening, samlinger og materiell tilbake.

Ledelsen mener at speidergruppen har dårlig økonomi. Den får noen midler fra kommunen, litt Frifondstøtte og noen inntekter fra lotterivirksomhet.

Oppslutningen har svinget noe og ledelsen peker bl a på at skolen etter hvert har aktiviteter som ligner på speidingen.

Selv om KFUK og KFUM er slått sammen mener ledelsen at det er viktig med et eget miljø for jenter. Deltakelsen gir ansvar, trygghet og moro. Ledelsen møter stadig tidligere speidere som snakker positivt om tiden i speider`n.

Speidergruppen er synlig i bygda ved at den deltar i gudstjenester, speiderjobb og fasteaksjon. Før jul kjøper de inn julegleder, går i fakkeltog, synger og deler ut blomster til eldre.

Barnekor og barneforening på bedehus

Barnearbeidet ved bedehuset med kor og barneforeningen Elvis har vært tilknyttet Normisjon/Acta, men ledelsen ved bedehuset har besluttet å tilslutte seg Vestlandske indremisjonsforbund.

Elvis består av 15-20 11 – 14 åringer som samles hver fredag kl 19.30-21.00.

Ingen unge er med i ledelsen. Voksenlederne er både kristne og ikke-kristne, selv om ledelsen ved bedehuset hadde ønsket at det bare var kristne ledere. En leder oppnevnt av bedehuset er hovedansvarlig.

Foreldrene som stiller opp er engstelige for ”tøffinger” som de ikke klarer å mestre.

Elvis driver med alminnelige aktiviteter som turer, spill og salg av mat og brus, men også forkynnelse. Ønsker fra medlemmene om dansegruppe og husorkester møtte motstand. Skolene formidler invitasjoner til å være med i Elvis.

Elvis har fått 8 000 kr fra Acta og litt Frifondmidler.

Koret øver hver torsdag og har 20-30 medlemmer. Svært få gutter er med. Koret synger kristne sanger og ”gøye sanger”.

Ledelsen tror at arbeidet betyr mye, og får positiv tilbakemelding fra unge som har vært med i Elvis og koret. De mener at det kristne budskapet er sådd og tror det virker.

Speidergruppe

Speidergruppa har 90 medlemmer med ledere, ca halvparten jenter og gutter. Den har hatt venteliste.

Mange speidere er med i mye annet, men for noen er speidingen den eneste aktiviteten. Lederne for de ulike gruppene velges av alle over 15 år.

Det er vanskelig å få foreldre til å binde seg ut over å stille opp for egne unger. Noen foreldre kjøper seg ”barnepike”, og det kan til tider være tungt å skaffe frivillige. Lederen bruker stort sett hver kveld hele uka på speidergruppa.

Ledelsen synes de kommunale støtteordningene ikke er gode nok, og er redd for at kommunen vil redusere bevilgningene. Når speidergruppa har rimelig bra økonomi skyldes det deltakelse i 17 maikomiteen med dugnadsarbeid. Kommunen betaler innsatsen pr time og ca kr 40 000 pluss overskudd skal fordeles.

Speidergruppa har også fått noe Frifondstøtte og har eget hus som den kjøpte fra kommunen for kr 1,-.

Speiderne er synlige bl a på 17 mai og St Georgsdagen. Den gir ifølge ledelsen fostring i demokrati, vennskap og gode kamerater i tillegg til speideraktivitetene.

10.1.5 Kommunale tiltak

Vennesla kommune har samordnet sine tjenester for barn og unge i en egen barne- og ungdomsavdeling: Moonlight. Kommunen prioriterte barne- og ungdomsarbeidet i et forsøk på å bryte mønsteret med ungdommer som samlet seg i sentrum om kvelden.

Allaktivitetshuset Moonlight ble etablert som et prøveprosjekt i 1999, med en startbevilgning på 3 mill kroner. Målet var å etablere et ungdomshus og en samling av kommunens ungdomsarbeid, herunder ungdomskontoret fra fagenheten for kultur og utekontakten fra fagenheten for sosial.

I dag sorterer avdelingen under kultursjefen og avdelingen har samlet kommunens ungdomsaktiviteter i Moonlight, som rommer Vennesla aktivitetssklubb.

Moonlight er ledet og drevet av utekontakten i Vennesla. Klubben er i stor grad utviklet etter råd og ønsker fra ungdommene selv, og målgruppen er barn og unge i 8 – 10 klasse som ikke er med i organisert fritidsaktivitet i kristne foreninger eller idrettsforeninger. Det er en stor gruppe barn og unge som ikke finner seg til rette, og som kanskje heller ikke er ønsket innenfor de etablerte lag og foreninger.

Kommunens satsing på Moonlight og på å skape et tilbud på ungdommens egne premisser, synes å ha fanget opp mange av de ungdommer som ikke finner et tilbud innenfor de frivillige barne- og ungdomslagene.

Skolene anses heller ikke egnet for denne type fritidsaktiviteter og behovet for ikke-styrte aktiviteter understrekes sterkt.

Moonlight satser på godt musikkanelegg, flinke DJ-er og spennende lokaler. Klubben har null-toleranse for rus ved at ungdommene kontrolleres med alkometer og blir lyst i øynene for å teste narkotikabruk før de får adgang.

”Ungdommen skal få alt det de liker på de populære utestedene – bare ikke rusen”

Klubben har i snitt 200 ungdommer på besøk hver helg.

Også andre offentlige etater, f eks lensmannsetaten, prioriterer barne- og ungdomsarbeidet høyt. Det er avsatt to stillinger til forebyggende barne- og ungdomsarbeid.

Det arbeides tverretattlig mellom lensmann, barnevernet, sosialetaten, skoleverket, a-etat m fl, og lensmannen har tatt initiativ i forhold til møter i samfunnshuset for foreldre og til å nedsette foreldregrupper i klasser med problemadferd. Parallelt har lensmannen kjørt en null-toleranseprofil i forhold til rus for å få bukt med ordensproblemer i sentrum og å for å fjerne arenaer for nyrekruttering til miljøer med rus og kriminalitet.

10.1.6 Virkninger for barn og unge

De frivillige organisasjoner tar et betydelig ansvar for tilbudet til barn og unge i Vennesla. Spesielt for barn under tenåringsalder er de kristne organisasjoner og idretten svært viktig.

Venneslas særlige utfordringer knyttet til rus og rotløshet blant ungdom synes å ha påvirket organisasjonene til å yte et tilbud som også inkluderer barn og unge utenfor en snever målgruppe. Det er flere eksempler på kristne lag og foreninger som inkluderer familier som ikke er personlig kristne i sitt fellesskap og som satser på alminnelige fritids- og aktivitetstiltak.

Deltakelse innebærer ifølge lederne at barn og unge lærer seg å stå fram, noe som gir dem sosial og kulturell trening.

Det understrekes at det foregår en utvikling og modernisering i de frivillige barne- og ungdomslagene som fører dem nærmere den ikke-organiserte del av ungdommen, f eks er det eksempler på dansegrupper på bedehusene, nattkafèer og ungdomsfester på idrettsarenaene.

Ungdommene som ble intervjuet understreket at unge som ikke er med i kristelig arbeid lett faller utenfor og at mange går i kristelige miljøer fordi de ikke har noe alternativ eller fordi alle vennene går der.

De sa at de fleste er med på noe nesten hver dag, og at idretten fanget opp svært mange. I tillegg til idrett som fotball, ski, boksing spredte deltakelsen seg over speider, kor, dans, pianospill, bibelgruppe, yngres, musikkverksted, kor, KRIK, teknolab, gitarspill osv.

Ungdommene syntes det var bra at noen voksne bryr seg og at foreldre stiller opp, bringer, henter og betaler. De mente det var bra med unge ledere, men at det var relativt sjeldent.

De mente også at det var for få frie møteplasser og utesteder og at mye skjer opp til 18 år, men lite over. En del foreningsaktiviteter var også så dyre at noen ikke hadde råd til å være med.

Og – uansett hvor mange tilbud som finnes så er vennegjengen det viktigste nettverket.

10.1.7 Virkninger for lokalsamfunnet

Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner bidrar med et tilbud som er av vesentlig betydning for lokalsamfunnet Vennesla. Organisasjonene er sterke kulturbærere og sørger for kontinuitet og trygghet i oppveksten for mange, særlig for barnetrinnet.

Det kan imidlertid virke som om det ikke er nok ressurs- eller styringsmessige drivkrefter innenfor de frivillige lagene som kan føre til økt mangfold og fornyelse i tilbudet.

I Vennesla er det i første rekke kommunen som sørger for at ungdommen får tilbud innenfor musikk, ungdomsklubb og andre lavterskeltilbud, mekke-verksted, skate-rampe mv, og det er i stor grad kommunale etater som sikrer at tilbudet fornyes og tilpasses stadig nye ønsker og behov.

Lensmannsetaten synes å ha en sentral rolle både i forhold til forebygging av rus- og kriminalitetsproblemer blant ungdom og også i forhold til effektivt å sette grenser for uakseptabel adferd.

Enkelte frivillige lag og tiltak kunne kanskje tatt på seg nye og mer krevende oppgaver i forhold til mer utsatte grupper, men det ville muligens gått på bekostning av oppgaver knyttet til organisasjonenes målsettinger og program.

Av denne og andre grunner, f eks behov for lønnet, profesjonell innsats i løsningen av mer krevende oppgaver, vil samarbeidet med organisasjonene begrenses. Det vil derfor heller ikke være aktuelt med mer omfattende og forpliktende offentlig-privat samarbeid.

En slik forståelse av organisasjonenes betydning innenfor sine kjerneområder synes å deles både av organisasjonene og de ulike offentlige etatene.

10.2 Porsgrunn kommune

10.2.1 Kort om kommunen

	Porsgrunn kommune, Telemark
Folketall pr 1.1. 2003	33 204
Barn og unge	6 - 15 år: 4 420 16 - 24 år: 3 459
Netto driftsutgifter aktivitetstilbud barn og unge	Kr 5 856 000 ³⁶
Lag og foreninger som mottar tilskudd	136
Støtte pr innbygger	Kr 176

10.2.2 Barne- og ungdomspolitik

Porsgrunn har over mange år hatt en bevisst og bred satsing på barn og unge. For eksempel hadde kommunen i glansperioden i 1970-åra hele 14 fritidsklubber og fire store sentra.

I nyere tid har kommunen utviklet den såkalte Porsgrunnsmodellen, med hovedelementer som:

- Forpliktende tverretatlig samarbeid
- Systematisk medvirkning fra barn og unge
- Systematisk medvirkning fra foreldregruppen
- Utvikling av risikogruppestrategier
- Dialog med frivillige organisasjoner om en helhetlig strategi for å møte barns og unges grunnleggende behov og interesser

Porsgrunnmodellen er nylig evaluert av NOVA som bl a mente at det kun var en liten av ungdommene i Porsgrunn som lot seg engasjere. Det ble imidlertid hevdet at de langsiktige effektene er større enn det som kom fram i evalueringen.

Det ble også vist til at unge velges inn i bystyret og at ungdommen har god kontakt med politikerne i kommunen, særlig med ordføreren.

Kommunen har egen oppvekstkoordinator i rådmannens stab, og egne temamøter for drøfting av ungdomsspørsmål i bystyret.

³⁶ Tall for 2002

Den har en egen politikk for barn og unge for 0-18 år og tre ”paraplyråd” for:

- Ungdom
- Idrett
- Musikk

Ungdomsrådet har fått en viss pengesum til rådighet som de kan fordele til ulike tiltak, etter søknad.

10.2.3 Støtteordninger

Barne- og ungdomsorganisasjonene har gratis lokaler i skolene, og har også mulighet til lån av utstyr.

Det settes av kr 350 000 i 2004 til driftstilskudd. 80 prosent av midlene deles ut etter antall medlemmer under 19 år, 20 prosent tildeles etter kjønn. Det anses som viktig å ha frie midler, særlig for å stimulerer til utvikling og nye tiltak.

Utlyste midler til forebyggende arbeid på kr 150 000 fikk bare søknader for kr 50 000. Det viser seg at støtteordninger som krever utvidelse av aktiviteten, omlegginger og mye lederinnsats er vanskelig å få til å virke, f eks integrering av innvandrere eller av psykisk utviklingshemmede.

Noen få av organisasjonene har søkt Frifond.

Kommunen vil ikke trekke seg eller redusere sin støtte dersom staten øker sine bidrag.

10.2.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Det er ca 70-80 registrerte lag og foreninger for barn og unge, herunder korps, men med sterk dominans av kristelige grupper.

De siste 20 årene har det vært en betydelig avskalling i medlemsbaserte organisasjoner, fra ca 2 500 støtteberettigede medlemmer i 1981 til ca 1 200 i 2000.

Avskallingen skyldes både bortfall av foreninger og lag og kraftig reduksjon innen enkelte organisasjoner, f eks politiske ungdomsorganisasjoner og speidere.

Mange hadde et inntrykk av at den gjennomsnittlige varigheten på medlemskap var sunket, ned mot 2-3 år. Det virker ikke som tilbakegangen skyldes dårlig økonomi.

En undersøkelse blant 1 304 unge fra 8., 9., 10. klasse på ungdomsskolen og første klasse på videregående skole viste at 729 var medlemmer i en eller annen organisasjon, 461 hadde vært medlem, og

114 hadde aldri vært medlem. De fleste som hadde sluttet var fra 10. klasse og videregående skole.

Også andre kilder bekrefter at det er en merkbar nedgang i oppslutning rundt 15 år og at det er liten aktivitet for og blant 20-25 åringer.

Enkelte hevdet at de ”gamle” barne- og ungdomsorganisasjonene med medlemmer snart ikke vil finnes, og peker på at de nye organisasjonene baseres på spesielle interesser med alternative organisasjonsformer.

Mange viste til omfattende lederproblemer og at ledere fortviler over foreldre som ikke stiller opp. Spesielt er det vanskelig å få noen til å stille opp for andre enn egne barn, og selv denne innsatsen begrenset seg til såkalte:

”Røde baklys-foreldre”

som hentet og brakte ungene.

Tre eksempler på lokale lag:

Speidergruppe

Det har vært en markert nedgang i oppslutningen de siste årene, selv om den nå muligens har flatet ut. Nedgangen kan kanskje skyldes krav om å gjennomføre opplegg og om frammøte hver uke. Speidingen opplever konkurranse bl a fra fotball og løsere, mindre forpliktende aktivitetstilbud.

Det er vanskelig å holde på medlemmer over 13-14 års alderen. 8-12-åringene dominerer. Mange speidere har speiderforeldre som motiverer til deltakelse, men skolene og menighetene deler også ut rekrutteringsmateriell.

Selv om mange av lederne i gruppene er unge blir virksomheten mye voksenstyrt. F eks vil et årsmøte lett oppleves som kjedelig for de yngre og domineres av folk over 30 år.

Speiderne er flinke til skoling av ledere og tilbyr god ledertrening.

Speiderne er synlige i 17 maitog, med flaggheising på 17 mai, og ved deltakelse i gudstjenester.

De har fått driftstøtte fra kommunen og flaggstøtte på ca 12-15 000 kr pr år. De har også fått Frifondmidler med ca 1 500- 1 600 kr. Samlet har de god økonomi og kan ikke forklare nedgangen med manglende økonomi eller manglende støtte fra kommunen.

Framlag

Framlaget ble stiftet for 28 år siden av nåværende leder. Laget holder til i kjellerlokalene på en av skolene og skolen betaler lys og varme over skolens budsjett.

Laget har 118 medlemmer. Yngstegruppen består av barn opp til ca 11 år. Ungdomsgruppen består av unge mellom 11 og 16/17 år. Laget gir tilbud til både medlemmer og ikke-medlemmer

Det er møter i laget hver tirsdag.

Framlaget tar opp barnepolitiske spørsmål og er en friluftsforskningsorganisasjon, samt lager opplegg for sosialt samvær i klubblokalene.

Laget er voksenstyrt. Alle har imidlertid stemmerett på møtene, uansett alder og det er de unge lederne som leder årsmøtet med veiledning fra de voksne. Ungdomsgruppa er skilt ut som egen gruppe og styrer seg selv.

Medlemmene får mye praktisk erfaring i organisasjonsarbeid. De holder barneappell 1 mai og tar et visst ansvar for nærmiljøet, særlig i forhold til et nærliggende bo- og behandlingssenter. De har et godt samarbeid med flyktningemottaket og har hatt med flyktningebarn på leir.

Det er ca 100 barn og unge innom hver fredag. Laget blir som en ungdomsklubb for nærmiljøet.

Framlaget får fast tilskudd fra Porsgrunn kommune. Tilskuddet avhenger noe av aktiviteter og utstyrsbehov. Andre inntekter kommer fra bingo og spilleautomater. Etter omlegging av spilleautomatorordningen må de nå søke Lotteritilsynet om erstatning for bortfall av disse inntektene.

De har ikke søkt om Frifondmidler fordi de ikke har hatt behov for det.

Kontingenten er på kr 100 pr enkeltmedlem og kr 200 for familiemedlemmer. Hele beløpet overføres til Framfylkingen sentralt, men lokallaget får ca 75 prosent tilbake.

Sosialistisk ungdom

Laget ble startet opp i januar i 2003 og har nå 40 - 50 medlemmer. Medlemmene er fra 16 til 20 år. 10 - 12 av dem er aktive og møtes en gang hver annen uke. Lederen går siste året på videregående skole

Laget driver med:

- Aksjoner
- Demonstrasjoner i Oslo
- Arbeid for gratis skolebøker på videregående skole
- Utarbeidelse av brosjyrer om laget.

Laget får støtte fra det lokale moderpartiet, og grunnstøtte fra SU-sentralt som går til leirer, møter og skolering av nye medlemmer. De har også fått støtte til prosjekt fra Frifond.

Kontingenten betales inn til SU sentralt som holder orden på medlemsregisteret. Kontingenten er på 30 eller 50 kr avhengig av om man melder seg inn i lokallaget eller SU sentralt.

10.2.5 Kommunale tiltak

Gamle Posten Kafè & Kulturhus i Porsgrunn sentrum er åpent fra 08.00-24.00. Flere aktivitetsgrupper holder til i huset, som også yter service knyttet til f eks kopiering og lån av utstyr.

Kommunene driver 7 fritidsklubber i distriktene og er opptatt av å utvikle skolene som oppvekstsentra med fleksibilitet og flerbruk.

Kommunen satser på SLT og andre team, f eks ambulerende barneverns-team som arbeider både i forhold til enkeltungdom og til miljøer. Teamene samarbeider med fritidssentra og enkelte organisasjoner, f eks brytegruppe og annen idrett.

Det arrangeres helgeturer for funksjonshemmede, f eks unge med ADHD.

Et eksempel på kommunalt tiltak:

Stridsklev fritidssenter

Senteret et tilbud til ungdom i denne bydelen, men har etter hvert også blitt et attraktivt tilbud for ungdom i hele Porsgrunn og fra Bamble.

Tilbudet består av:

- Frokostklubb for ungdomsskoleelever, 3 ganger pr uke
- Åpen barnehage 2 dager pr uke
- Kantine hver dag for ungdomsskolen i samarbeid med elever som har praktisk prosjekt som tilvalgsfag
- Åpent 4 ganger pr uke etter skoletid
- Ungdomsklubb 2 ganger pr uke
- Klubb for PU-brukere i alle aldre en dag pr uke

De fleste brukerne er uorganisert ungdom, noen spiller imidlertid fotball.

Fritidssenteret er et fristed der de kan gjøre hva de vil. Det tilbys imidlertid en del organiserte tilbud og happenings som:

- Dataparty
- Gocart kjøring
- Ski- og aketurer

Fritidssenteret har etablert et godt samarbeid med politiet som har to øremerkede kontaktpersoner i forhold til senteret. Fritidssenteret mener selv at de fanger opp alle utsatte ungdommer i bydelen.

10.2.6 Virkninger for barn og unge

En vesentlig virkning for barn og unge er at organisasjonene tilbyr organisert aktivitet i en kritisk fase i livet.

De gir barn og unge som er med vennskap, friluftsliv og praktiske utfordringer, men det skal ikke mye avvik til før enkelte faller utenfor i organisasjonene.

Organisasjonens egenart må bevares, men det er et desperat behov for fornyelse mht til tilbud og tilknytningsformer. Flere påpekte at skolen tar over en del av organisasjonenes arbeidsformer og fornyer dem.

Relativt mange, også fra organisasjonene, var opptatt av at mange organisasjoner har langt å gå mht medvirkning fra barn og unge. De blir ofte med som gisler i styringssammenheng. Særlig barn har vanskelig for å bli hørt. Skolen ligger ofte foran i elevmedvirkning. Flere var opptatt av at bare organisasjoner som tar barn og ungdom på alvor bør få støtte.

Porsgrunnsmodellen med vekt på medvirkning var god for 6-7 år siden, men nå må man komme videre, hevdet flere.

10.2.7 Virkninger for lokalsamfunnet

Organisasjonene er verdibærere i lokalsamfunnet overfor sine medlemmer og deltakere, men har de bærekraft til å ta på seg mer krevende oppgaver, f eks overfor risikoutsatt ungdom?

Organisasjonene er bra så lenge de virker, men frivillighetens grenser og muligheter avhenger ofte i stor grad av ildsjelene.

Mange hevdet at det var feil å gi organisasjonene oppgaver med å løse alminnelige nærmiljøoppgaver og at det derfor heller ikke er aktuelt med omfattende offentlig-privat samarbeid (OPS). Mer omfattende oppgaver krever en viss profesjonalitet.

10.3 Grorud bydel, Oslo

10.3.1 Kort om bydelen

	Grorud bydel, Oslo
Folketall pr 1.1.2004	24 617
Barn og unge	6 - 15 år: 2 966 16 - 24 år: 2 378
Netto driftsutgifter aktivitetstilbud barn og unge i 2002 ³⁷	Kr 4 568 000 (Grorud) Kr 2 485 000 (Romsås)
Lag og foreninger som mottar tilskudd i 2002	8 (Grorud)

³⁷ KOSTRA-tall for år 2003 forelå ikke pr mai 2004

	10 (Romsås)
Støtte pr innbygger i 2002	Kr 258 (Grorud) Kr 367 (Romsås)

Grorud bydel ligger nord-øst i Oslo og omfatter fra 1 januar 2004 i hovedsak de tidligere bydelene Grorud og Romsås.

Ca 20 prosent av innbyggerne har ikke-vestlig bakgrunn, mot ca 15 prosent for hele Oslo. En sterk økning av barn og unge i gruppen 0-18 år med en annen etnisk bakgrunn enn norsk forventes. På Ammerud skole er etnisk norske i mindretall. Innvandremiljøene bidrar til å stabilisere området, men preger det sterkt.

Bydelen er sammensatt med både ressurssterke familier som følger opp, en del som sliter sosialt og en del strøk med familier med store problemer. En høyere andel av befolkningen mottar offentlige ytelser enn i Oslo som helhet.

Også mht boligstruktur er bydelen sammensatt. Den har bl a Nord-Europas største borettslag med 3 000 innbyggere, men også typisk villabebyggelse:

”Her finnes alt fra villaer med boblebad og svimming-pool til høyblokker med fire barn på samme rom”

10.3.2 Barne- og ungdomspolitik

Bydelen har ikke utformet en egen barne- og ungdomspolitik, men satser på primærforebygging blant barn og unge.

Det finnes et eget ungdomsråd som er sammensatt av representanter for elevrådene og klubbrådene i fritidsklubbene. Ungdomsrådet er bl a høringsorgan for politikerne.

Stillingen som koordinator for oppvekst og kultur blir avvirket.

10.3.3 Støtteordninger

Bydelen har ingen spesielle støtteordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

I 2004 er det satt kr 170 000 til kulturmidler som barne- og ungdomslagene også kan søke på. På grunn av stram økonomi kan imidlertid disse midlene bli brukt til å saldere bydelens budsjett. Midlene er derfor foreløpig ikke utlyst for 2004.

Det ser heller ikke ut til at Frifondmidler er tildelt noen lag eller foreninger.

Idretten får midler gjennom idrettskretsen.

10.3.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Bydelen hadde en bred organisasjonstradisjon.

Langt de fleste frivillige lag og foreninger finnes innenfor idrett og musikk. Basketball, fotball og orientering er de områder som samler flest barn og ungdom. Det finnes også flere kor og korps i bydelen.

I liten grad finnes lag tilknyttet de landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene i bydelen. De politiske ungdomsorganisasjoner og miljøorganisasjonene virker også usynlige. Bare Sosialistisk ungdom er ført opp i Kulturguiden for 2001.

Av lag og foreninger som finnes ut over dette kan nevnes:

- Groruddalen Røde Kors resurssenter som er åpent om ettermiddagen og tilbyr bl a leksehjelp, internett, spill og samtalegrupper. Senteret samler ungdom fra 8 klasse til første klasse på videregående opplæring
- Speidergrupper
- Pinsemenigheten driver arbeid for barn og unge
- Eget hindusenter
- Rødtvedt kirke som har tre kor for barn og unge med til sammen 60-70 medlemmer, tilknyttet KFUM/KFUK. Kirken har hvert år ca 45 konfirmanter som utgjør 45 prosent av årskullet og 70 prosent av medlemmene i kirken. Konfirmantopplæringen omfatter flere valgtilbud, men foreldrene tør ikke sende de unge dersom det kommer for mange med problemer. Problemungdom krever individuelle spesialopplegg og struktur og stabilitet på ledernivå. Menigheten vil utnytte midler fra Trosopplæringsreformen.
- Grorud menighetscenter driver klubb, kafè og diskoteket Chill'n
- Bredtvedt menighet driver mopedopplæring i samarbeid med Veitvet og Linderud skoler.

Foreldredrevet klubb på Rødtvedt skole.

10.3.5 Kommunale tiltak

Bydelen har følgende kommunale tilbud til barn og unge:

- Fritidsklubber: Ammerud fritidsklubb, Grorud fritidsklubb, Kalbakken Rockeklubb og Klubb 19 for utviklingshemmede. Klubbene omfatter ca 40 prosent av antallet barn og unge i bydelen

- Grorud bydelsteater, Nordtvedt gård barnehage, Huset vårt/Drivhuset barnehage
- Ungdommens kulturmønstring
- Eastside Party Jam, seinlørdag
- Nattvolleyballcup, seinlørdag

Bydelen er opptatt av tverretatlig samarbeid og satser på oppsøkende team i et samarbeid med skole og politi, utekontakt, barnevern etc.

Et eksempel på kommunalt tiltak:

Ammerud fritidsklubb

Klubben er et kommunalt aktivitetssenter med tilbud til barn og unge. Den er Oslos største klubb målt i besøkstall, og har tilbud både til juniorer i alderen 10-13 år og til ungdommer i alderen 13 – 18 år.

Den tar vare på barn og ungdom, bidrar med rådgivning og sørger for at barnevern, politi og helsesøster er tilgjengelige for ungdommene i klubben.

Den er ikke-ekskluderende, og vil at ungdommene skal forbli innenfor og ikke støtes ut. Det er egne straffesystemer for mobbing, stjeling osv, som ikke skyver barna ut, og streng adgangskontroll med metalledetektor, alkometer og registrering av tilstedeværende.

10.3.6 Virkninger for barn og unge

Frivillige lag og foreninger innenfor idrett og musikk har relativt stor oppslutning og betydning for barn og unge i Grorud bydel. Det er vanskelig å få øye på noen stor oppslutning eller effekt av de øvrige frivillige tiltakene.

Mange tegner et bilde av Grorud bydel som et sted hvor innvandrer-ungdom i økende grad dominerer utendørsarenaene, f eks T-banestasjonen og gatemiljøet. Disse ungdommene er sterkt representert i fritidsklubbene og i Røde kors' tilbud. Røde Kors ses på som et samlingssted for de tøffeste, andre tør ikke gå dit. Det er en tendens til er at etnisk norsk ungdom i stadig mindre grad deltar i lokale fellesskap.

Ungdommene som ble intervjuet beskrev sin fritidsvaner som:

- En del møtes i fritidsklubben
- Noen møtes på en plass i skogen for å drikke øl
- Mange drar til sentrum, til Oslo City o l
- Enkelte er hjemme hos venner
- Noen driver med fotball, håndball, Kung Fu, ishockey
- En del gjør ingenting og bare driver rundt.

De kunne tenke seg sangundervisning, hip-hop, utesteder hvor de ikke ble kastet ut dersom de ikke brukte mye penger og kurs i tegning/søm.

10.3.7 Virkninger for lokalsamfunnet

Kommunen har stort fokus på barn og unge i grensesonen. Overfor disse utfordringene klarer ikke de frivillige tilbudene å stille opp. Det er en alminnelig oppfatning at det frivillige, medlemsbasert virke ikke vil virke, men at man må ha fagfolk.

Et tilleggsmoment er at det er liten tradisjon for foreldrefrivillighet blant innvandrerforeldre. Det finnes imidlertid en foreldredrevet fritidsklubb på Rødtvedt skole.

Når barna blir tenåringer dropper de ut av idretten og det organiserte fritidstilbud. Idretten topper lagene og tar ikke ansvar for de som ikke når opp.

På grunn av det flerkulturelle preget har heller ikke tradisjonelle kristne foreninger og lag noe særlig fotfeste i bydelen.

Det er heller ikke så mye kontakt mellom kommunen og frivillige lag og foreninger og dermed heller ikke så mye organisert samarbeid.

10.4 Årdal kommune

10.4.1 Kort om kommunen

	Årdal kommune, Sogn og Fjordane
Folketall	5 631
Barn og unge	6 - 15 år: 716 16 - 24 år: 608
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge	Kr 1 201 000
Lag og foreninger som mottar tilskudd	23
Støtte pr innbygger	Kr 213

Folketallet i Årdal er synkende og forventes å synke i årene som kommer, bl a som en følge av Hydros nedtrapping ved aluminiumsverket i Øvre Årdal. Dette innebærer færre unge familier og dermed færre barn og unge.

97 prosent av befolkningen bor i tettbygde strøk med Øvre Årdal og Årdalstangen som de to store befolkningssentrene.

10.4.2 Barne- og ungdomspolitik

Kommunens innsats overfor barn- og unge organiseres gjennom tjenesteområdet kultur med oppvekstområdene Årdalstangen og Øvre Årdal.

Kulturområdet ledes av kommunen kultursjef og har bl a ansvar for idrettsanleggene i kommunen og for tilskudd til alle frivillige lag og organisasjoner.

Oppvekstområdene ledes av rektorene ved kommunens to kombinerte barne- og ungdomsskoler og har ansvar for grunnskole, skolefritidsordninger, barnehager og kommunale ungdomsklubber.

10.4.3 Støtteordninger

Kommunen har satt av ca kr 3-400 000 samlet i støtte til alle typer frivillige lag.

Støtten tildeles som:

- Grunnstøtte. Det forutsettes minimum 15 medlemmer. Medlemmene må være registrert og ha betalt medlemskontingent. Støtten graderes med ulike satser for 50, 250 og over 300 medlemmer. Det forlanges årsmelding og regnskap og revisorbekreftelse på medlemstall.
- Aktivitetsstøtte. Den skal ikke overstige 50 prosent av kostnadene til tiltaket
- Prosjektstøtte. Den er en støtte til fullfinansiering av prosjekter, men er lite benyttet
- Startstøtte. Denne er avgrenset oppad til kr 1 000.
- Kursstøtte. Støtten gis til deltakelse i kurs i regi av egen organisasjon, begrenset til 50 prosent, maks kr 5 000 pr kurs. Det er krav om plan, rapport og regnskap

I 2003 ble det gitt støtte til:

- Øvre Årdal framlag
 - Farnes ungdomslag
 - Seimsdal ungdomslag
 - Vikadal ungdomslag
 - Norsk folkehjelp
 - Barnekor, tensing, gospelkor og skolemusikk
-

Frifond er gjort kjent. Kommunen mener at midlene burde vært delt ut via kommunen.

Omlegginger eller endringer i statlig støttepolitikk overfor de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene vil ha liten eller ingen betydning for lag og foreninger i Årdal fordi ingen lag og foreninger i dag mottar slik støtte, heller ikke gjennom Frifond.

Støtte til idretten prioriteres høyt i Årdal. 43 prosent av kultursektorens driftsutgifter går til idrett og en stor andel av disse midlene kommer barn og unge til gode. I gjennomsnitt ble det bevilget kr 972 pr innbygger til idrett i 2002. Gjennomsnittet for Sogn og Fjordane var kr 357.

10.4.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Et slående trekk ved Årdal er det bortimot totale fraværet av lokallag tilknyttet tradisjonelle barne- og ungdomsorganisasjoner:

- Norsk Folkehjelp engasjerer et lite antall ungdommer
- Øvre Årdal Framlag har noe aktivitet.
- Det har vært speiderarbeid
- Det finnes ikke bedehus eller indremisjon
- Søndagsskolen har ligget nede, men skal muligens starte opp
- Et kor i menigheten er tilsluttet KFUK/KFUM
- Et ungdomskor er tilknyttet Norsk luthersk misjonssamband
- Ungdomslagene som på et tidligere tidspunkt var aktive står hovedsakelig tilbake som eiere av lokaler, men uten noe særlig aktivt foreningsarbeid

Det ser ut til at vanlig frivillig barne- og ungdomsarbeid taper i konkurranse med idretten, bl a om tidspunkter for å kunne ha møter i løpet av uka.

Anslagsvis 80 – 90 prosent av barn og unge opptil 16-årsalderen deltar i idrettslagenes aktiviteter. På dette alderstrinnet begynner jentene å falle fra, mens guttene gjennomgående er aktive medlemmer noe lenger.

To eksempler:

Seimsdal ungdomslag

Laget holder til ei grend litt utenfor Årdalstangen. Det har 160 medlemmer under 18 år og 340 over 18 år. Til sammen utgjør dette en stor del av befolkningen i den bygda.

Det er et bygdelag uten tilknytning til noen landsomfattende organisasjon, men med en enormt mangfold og omfang i aktivitet i eget hus. Det nedlegges et stort dugnadsarbeid.

Huset er bygdas samlingspunkt og offentlige rom. Medlemskontingenten innkreves ved å gå rundt i bygda.

Farnes ungdomslag

Laget er utmeldt av Norges ungdomslag. De syntes kontingenten var for høy og at de fikk for lite igjen.

Medlemmene består 89 voksne og 9 barn, svært få er under 20 år.

Det er liten aktivitet, men laget holder et flott ungdomshus i orden.

Det er vanskelig å få foreldre til å stille opp og aktiviteten for unge er knyttet til at en gruppe på opptil 20 ungdommer bruker huset, ser på TV, spiller kort og bordtennis med mer.

10.4.5 Kommunale tiltak

Den andre bærebjelken i barne- og ungdomsarbeidet, i tillegg til idretten, er kommunens to fritidsklubber på henholdsvis Årdalstangen og i Øvre Årdal.

I tillegg arrangeres bl a påskerock og Ungdommens kulturmønstring.

Fritidsklubbene samler i hovedsak de samme ungdommene som er medlemmer i idrettslagene. Idrett og fritidsklubber konkurrerer ikke om ungdommenes oppmerksomhet, men utfyller hverandre. De er hver for seg et viktig tilbud til de samme målgruppene. Fritidsklubbene er et naturlig samlingspunkt etter trening og konkurranser.

Et eksempel:

Ungdomsklubben Hybili

Klubben holder til i et tilfluktsrom i fjellet litt utenfor Tangen.

Den er åpen 2-3 ganger pr uke fra kl 17.30 til 21.30 og har 44 medlemmer, de færreste over 15 år. Medlemskap koster 100 kr. På torsdager og fredager koster det 5 kroner å komme inn. I snitt er det 30 – 35 innom hver kveld.

Hybili har eget klubbstyre som bestemmer aktivitetene. I tillegg til spill og diskotek er det kjøkkengruppe, idègruppe, tiltaksgruppe. Klubben arrangerer hytteturer og våkenatt. Klubben har i alt 3 voksenledere.

10.4.6 Virkninger for barn og unge

I og med at vanlige barne- og ungdomsorganisasjoner nesten ikke finnes har de liten betydning for barn og unge.

Ungdommene som ble intervjuet var opptatt med fotball, håndball, fritidsklubb, langrenn, svømming, private fester og klassesetreff. Klubbene er et bra sted å slappe av og treffe venner.

De ønsket seg mer friidrett, musikk og kampsport og savner et uformelt utested for unge på Tangen.

De var skeptiske til medlemskap og sa at unge over 15 år bare ville ha et sted å være, mens 20 åringene var interessert i å treffes på utesteder, og ikke i organisasjoner.

10.4.7 Virkninger for lokalsamfunnet

De tradisjonelle frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene har liten virkning for lokalsamfunnet i Årdal, fordi de i liten grad er tilstede her.

Idrettslag og fritidsklubber er de dominerende tilbudene til barn og unge, og det synes å være lite rom for andre lag og foreninger.

Et interessant trekk ved barne- og ungdomsarbeidet i Årdal er samarbeidet mellom idrettslagene, skolene og lensmannsetat. Samarbeidet med lensmannsetaten er særlig godt utviklet på Årdalstangen.

Holdningen fra skolens og lensmannsetatens side er at det skal være et "24-timers" tilbud til barn- og unge i Årdal. Skolen på Årdalstangen som er lokalisert like ved idrettsanlegget er åpen til kl 22 hver dag, og lærere og ansatte ved lensmannkontoret er aktive i idrettslaget.

10.5 Ringsaker kommune

10.5.1 Kort om kommunen

	Ringsaker kommune, Hedmark
Folketall	31 732
Barn og unge	6 - 15 år: 4 355 16 - 24 år: 3 236
Netto driftsutgifter aktivitetstilbud barn og unge	Kr 4 297 000
Lag og foreninger som mottar tilskudd	145
Støtte pr innbygger	Kr 135

Kommunen er både en jordbruks- og industrikommune, selv om industrien er i tilbakegang.

Kommunen ligger mellom to byer, Hamar og Lillehammer, og har to sentra, Brumunddal og Moelv.

Den har hatt og har et markert innslag av innvandrere i befolkningen, med stor bredde i etnisk opprinnelse.

10.5.2 Barne- og ungdomspolitik

Kommunen har satset mye på forebyggende tiltak, i alt vesentlig gjennom kommunal innsats, men også gjennom forsøk på samarbeid med frivillige organisasjoner.

Den har gjennomført flere omfattende satsinger som:

- "Glad oppvekst"
- "Brumunddal på nye veier"

Flere av satsingen har også vært begrunnet i problematiske utviklingstrekk knyttet til bl a innvandrerhets og enkelte ungdomsmiljøer med synlige problemer.

En vesentlig strategi har vært å satse på nærmiljøtiltak og aktive lokalsamfunn med skolene som nærmiljøsentra.

Kommunen har ikke satset på SLT og har også hatt visse problemer med å få til tverretattlig samarbeid, blant mellom kultursektor og sosialsektor.

Kommunen har eget ungdomsråd og fikk for få år siden pris for god oppvekstkommune.

10.5.3 Støtteordninger

Kommunen har følgende støtteordninger:

- Grunntilskudd/aktivitetstilskudd til alminnelig drift og administrasjon. Det legges vekt på aktiviteter, medlemstall, alder på medlemmene og økonomien i laget. Revidert regnskap og årsberetning legges ved. Medlemstall kan bli pålagt dokumentert.
- Nye organisasjoner kan få starttilskudd
- Skjønnsmessig tildeling, f eks til instrumenter og aktivitetstilskudd til konserter, teaterforestillinger etc.
- Tilskudd til leder- og instruktør opplæring
- Tilskudd til lokale kulturbygg
- Tilskudd til private ungdomsklubber
- Tilskudd til integreringsarbeid
- Tilskudd til tiltak for funksjonshemmede

Det samlede tilskudd til frivillige tiltak for barn og unge er:

• Velforeninger og lekeplasser	kr 150 000
• Frivillige barne- og ungdomslag	kr 400 000
• Idrettslag	kr 3 240 000

Noen organisasjoner får Frifondmidler.

Kommunen vil ikke ta hensyn til eventuell statlige tilskudd ved tildeling av støtte.

Da midler til "Aksjon Brumunddal" ble utlyst opplevde man at få søkte. Kravet om aktivitet ble en for stor belastning, bl a fordi det krevde mye mer lederinnsats enn en kunne regne med at ordinære frivillige ledere kunne stille opp på.

10.5.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Hovedinntrykket er at idrett, musikk og fritidsklubber er de viktigste tilbudene til barn og unge i Ringsaker.

Det finnes imidlertid også et bredt tilbud av andre organiserte frivillig tilbud. Særlig bygdeungdomslagene, 4H og speiderbevegelsen står sterkt.

Over tid har det imidlertid vært en markert tilbakegang i organisasjonslivet. Det er imidlertid en klar oppfatning at tilbakegangen ikke skyldes økonomiske problemer.

Organisasjonene er velkommen til å dele ut materiell på skolene, f eks 4H, bygdeungdomslagene, Norsk Folkehjelp.

Skolene brukes også i stor grad av organisasjonene.

Det er vanskelig å mobilisere foreldre til innsats ut over kjøring til og fra arrangementer.

Flere organisasjoner opplever at skolen tar organisasjonenes rolle og program og at skolen er viktigere som sted for demokratifostning.

Tre eksempler:

Presten i Moelv

Presten i Moelv har klart å skape aktivitet og engasjement innenfor menigheten slik at andelen som blir konfirmert i kirken har gått opp fra 60 til ca 90 prosent i løpet av 3 – 4 år. Han klarer i tillegg å beholde en del av ungdommene etter konfirmasjonen som unge ledere i forhold til nye konfirmantkull. I 2003 fortsatte ca 25 av konfirmantkullet i kirken.

Bygdeungdomslagene i Ringsaker

Det finnes til sammen 5 bygdeungdomslag i Ringsaker. Et av lagene er nystartet.

I Hedmark er det til sammen 8 bygdeungdomslag, noe som betyr at 200 av i alt 274 medlemmer i Hedmark kommer fra Ringsaker.

Bygdeungdomslagene har medlemmer i aldersgruppen 15 til 24 år i tillegg til noen litt eldre medlemmer som er med for å delta i tevlinger. Gjennomsnittsalderen er 22 år. Lagene klarer stort sett å holde på medlemmene sine over tid.

Aktivitetene konsentreres i stor grad om stevner, leirer og fester.

Kontingenten er på kr 200. Den betales ved at det lokale bygdeungdomslaget selger lodd eller driver med annet inntektsgivende arbeid. Inntektene sendes til NBU som holder oversikt over betalende medlemmer i de lokale lagene.

Viktig utbytte som medlem av lagene er organisasjonslæring, mye moro og deltakelse i tevlinger.

Ringsaker 4H nemnd

Det finnes 10 4H klubber i Ringsaker og 50- 60 klubber til sammen i Hedmark.

4H klubbene i Ringsaker har 280 medlemmer fra 10 til 19 år i tillegg til noen voksne ledere.

Medlemmer deltar som regel til de er 19 år. Klubbene ledes av ungdommene selv, men med voksne rådgiver ved siden av.

Hver klubb får ca kr 4 000 i Frifondmidler hvert år. Fra kommunen får

de ca kr 3 000 hver år. Denne summen har vært den samme hvert år i den senere tid.

4H lagene får av og til også støtte fra Prior og andre store landbrukssamvirkeorganisasjoner.

For hvert medlem må det betales inn kr 380 til 4H sentralt. Klubbene er svært usikre på hva de får igjen. De synes de betaler mer inn enn verdien av det de får tilbake.

Flere hevder at 4H har utviklet seg til en byråkratisk organisasjon hvor fylkesleddet synes å være overflødig. I dag er det to 4H konsulenter på fylkesnivå, den ene betalt av 4H og den andre av fylkesmannens landbruksavdeling.

10.5.5 Kommunale tiltak

Kommunen har satset på fritidsklubber for unge over 12 år.

Ringsaker har tre fritidsklubber for ungdom

- Brumunddal fritidsklubb
- Moelv fritidsklubb
- Nes Fritidsklubb

i tillegg til Brumunddal Motorsenter.

Skolene benyttes som nærmiljøsentere og det er derfor viktig å opprettholde skolestrukturen på grunn av lokalsamfunnsbetydningen.

Det er etablert et samarbeid rundt skolene med helsesøster, rådgiver, barnevern, utekontakt og PPT.

Et eksempel på kommunalt tiltak:

”Mølla”

I Brumunddal har kommunen opprettet et eget tilholdssted, ”Mølla”, for problemutsatt ungdom.

Mølla er åpen mandag til torsdag fra kl 18.00 til kl 22.00 for ungdom mellom 13 og 23 år . Stedet er stengt på fredager, lørdager og søndager.

Stedet er et lavterskeltilbud hvor alt er gratis.

Ungdommen gis følgende tilbud gjennom utekontakten og Mølla:

- Gruppeaktiviteter på kveldstid. Mandag for ungdomsskoleelever, tirsdag for eldre ungdommer
- Samtalegrupper for jenter over 16 år
- Individuelle tilbud til ungdom som ber om det eller trenger det.

Ringsaker kommune valgte å beholde utekontakten på et tidspunkt da mange kommuner la ned tilsvarende aktivitet. Dette vurderes som svært

nyttig for utsatt ungdom. Ungdommene som kommer til Mølla har i liten grad deltatt i andre aktivitet gjennom lag og foreninger.

Ledelsen mener at en del av disse ungdommene ville ha deltatt i lagene dersom kommunen hadde sponset eller engasjert noen til å ta seg av de mest utsatte ungdommene som ikke har hjelp hjemmefra med penger til skyss og til kjøp av f eks idrettsutstyr.

10.5.6 Virkninger for barn og unge

I en undersøkelse blant unge rangerte vennskap høyest; lag og foreninger, også idrett, kom et stykke ned.

Ungdommene som ble intervjuet drev med håndball, fotball, volleyball, 4H, gitarspill, dataklubb, bygdeundomslag, sykling, snowboard og friidrett. De hevdet at mange gjør ingenting målrettet på fritiden.

De savnet offentlige møteplasser hvor de kunne være sammen med venner uformelt.

10.5.7 Virkninger for lokalsamfunnet

Kommunen har prøvd med offentlig-privat samarbeid, men opplever at organisasjonene har lite å stille opp med når problemene dukker opp. Dels fungerer det bare dersom det kommer ekstra prosjektmidler fra staten, dels kreves det mye av lokaler og utstyr og dels blir oppgavene en for stor påkjenning for frivillige. Når problemene topper seg har organisasjonene lite å stille opp med og tiltaket blir avhengig av kommunal innsats.

Det ble pekt på at selv fritidsklubben har problemer med å håndtere tung sentrumsproblematikk i Brumunddal. Dersom organisasjonene fremdeles skal basere seg på frivillige ledere vil de ha problemer med å ta på seg oppgaver med utsatte grupper.

10.6 Fauske kommune

10.6.1 Kort om kommunen

	Fauske kommune, Nordland
Folketall	9 627
Barn og unge	6 - 15 år: 1 316 16 - 24 år: 1 092
Netto driftsutgifter aktivitetstilbud barn og unge ³⁸	Kr 926 000
Lag og foreninger som mottar tilskudd	30
Støtte pr innbygger	Kr 101

10.6.2 Barne- og ungdomspolitik

Kommunen hadde for en tid siden problemer med unge som oppholdt seg i Fauske sentrum. Situasjonen er mye bedre nå enn for ti år siden på grunn av bevisst satsing.

Det er også mange unge som bor på hybel i Fauske i forbindelse med skolegang og kommunen har satset på ulike tilbud for denne gruppen. SLT virker, blant annet på grunn av innsats fra lensmann og sentrale politikere.

Det er også satset bevisst på forebygging og tidligintervensjon.

Barne- og ungdomsorganisasjonene har ikke imidlertid ikke hatt noen sentral plass i strategien.

Kommunen har eget ungdomsråd med virksomhetsplan og egne midler til fordeling, 100 000 kr pr år.

10.6.3 Støtteordninger

Kommunen har følgende støtteordninger for organisasjonene:

- Driftsstøtte som flatt tilskudd. Årlig søknad. Krav om medlemstall og regnskapstall og om at det skal legges til rette for funksjonshemmede.
- Prosjekt/aktivitetsstøtte hvor mye går til utstyr. Denne vil bli endret til arrangementsstøtte
- Lederutdanningsstøtte. Denne blir lite brukt og vil bli tatt bort.

³⁸ Tall for 2002

Kommunen ønsker å støtte utadrettet virksomhet, og tone ned støtte til innadrettet virksomhet.

Enkelte lag får gratis lokaler med strøm av kommunen.

Kommunen ser ikke på hva organisasjonene får av annen støtte siden den totale støtten uansett er for lav.

10.6.4 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Det anslås at mellom 60-80 prosent av barn og unge er med i ulike organisasjoner, men mest i idrettslag, og i motor-, hobby- og friluftaktiviteter.

Flere hevder at det er en krise i foreningslivet, med liten fornyelse og ingen nye medlemsorganisasjoner. Det ble påpekt at medlemsbasert aktivitet heller ikke slår an blant voksne og at dette ikke var et spesielt ungdomskjennetegn.

Det ble også vist til at ikke alle lagene er aktive på årsbasis og at det er særlig høy aktivitet rundt søknadstidspunktet. Mange lag har problemer med fast oppmøte. Det er også visse problemer med kollisjoner med idretten mht tidspunkter for møter.

Det foregår imidlertid en viss dreining i lagenes virksomhet fra medlemsaktivitet til lavterskelaktivitet.

Blant barn og unge kan en se følgende tendenser mht å være organisert:

- Det skjer en avskalling over 13 års alderen
- Mange forsvinner etter konfirmasjonen, og møtes heller på utesteder
- Etter 18 år skjer det en dreining mot mer konkurransepreget virksomhet og hobbyvirksomhet.
- Den frivillige innsatsen begrenses til de som er interessert, til de som er villig til å betale, og til de som stiller opp for egne barn:

”Foreldre betaler og kjører, that`s it!”

Noen eksempler:

Fauske 1 speidertropp

Troppen kjører et stramt program med strykning dersom noen er borte tre ganger etter hverandre.

Man forsøker å dreie aktiviteten mot det ungene ikke lærer på skolen, og opplever at de sentrale programmene for merker og grader er for krevende. Blir det for mange medlemmer med problemer er det en tendens til at de øvrige slutter.

Frivillighet fra foreldrene er vanskelig og 350 kr i medlemskontingent er

mye for enkelte.

Kommunen dekker lokaler og strøm og varme og gir et beløp for å heise flagg på 17 mai.

Frifondmidler går til kretsen og Speiderforbundet oppleves som krevende mht til økonomi.

Speiderne deltar i innsamlingsaksjoner, flaggheising 17 mai og ved åpning av julegater.

Nattkafèen

Fauske menighet driver nattkafè for ungdom annenhver fredag kl 20-24. 20-60 stk deltar i gjennomsnitt hver gang.

Aktivitetene består av spill og salg av mat. Det er voksne tilstede, og en forsøker å finne plass til en andakt i løpet av kvelden. Foreldrene kjenner seg trygge når ungdommene er på nattkafèen.

Menigheten er ikke interessert i å knytte nattkafèen til noen landsomfattende organisasjon.

Menigheten driver også et Tensingkor med ca 20 deltakere, basert på medlemskap.

Polarstjerna 4H

Polarstjerna 4H har 7 medlemmer fra 11 til 18 år. Virksomheten er konsentrert om hobby, hund, katt, smykker. Guttene vil helst drive med fotball, men det er ikke en 4H aktivitet.

4H er programstyrt og medlemmene må være på minst halvparten av møtene for å få godkjent oppgaver.

Nåværende leder vil holde på så lenge egne barn er med. Deretter vil kanskje arbeidet stanse opp på grunn av ledermangel. Dersom klubben nedlegges blir pengene stående urørt i fem år for evt ny start.

Klubben får ca 9 000 kr fra kommunen og 6-8000 kr fra Frifond.

10.6.5 Kommunale tiltak

Kommunen driver både direkte tiltak, f eks anlegg og fritidsklubber, og indirekte tiltak gjennom f eks tilskudd til lag.

Det er et politisk krav om samordnet kommunal innsats. SLT er bra organisert og det er et godt samarbeid med lensmannen som er synlig i ungdomsmiljøene. Det ses på som et godt tegn at Natteravnene har fått mindre å gjøre.

Kommunen driver tre fritidsklubber for unge i alderen 13-20 år. Innvandrerungdom bruker imidlertid ikke klubben. Det er ingen tilbud i helgene.

Det er alkotest ved inngang, og lederne ringer foreldre dersom unge er rusa.

Deltakelse i enkelte aktiviteter krever medlemskap, for øvrig er det gratis inngang utenom fredag.

Ungdommene opplever at klubben er et sted å slappe av. De aller fleste er også med på noe annet, mange driver med mye, men stort sett idrett. Ca 20 klubbmedlemmer er ikke med på noe annet

For øvrig satser kommunen på:

- Større offentlige begivenheter, som f eks festivaler, 16 mai-arrangementer, teaterprosjekt. Både på Ungdommens kulturmønstring og på teaterprosjektet var det over 100 deltakere.
- Hybelstue for elever på videregående skole som bor på hybel
- Ungdommens helsestasjon som er godt besøkt

Kommunen har fått en del Frifondmidler.

Et eksempel:

Ungdommens hus

Det planlegges et Ungdommens hus som vil få kafèdrift, rockeverksted, spillerom, rom for utleie til lag, storsal med dansegulv, teknolab, maleverksted, og muligens Ungdommens helsestasjon

Ungdommens hus skal utvide aktivitetene mer mot lavterskeltak. Huset bør være på ungdommens premisser og styres av ungdomsrådet.

10.6.6 Virkninger for barn og unge

Det er en høy organisasjonsprosent prosent, ca 90 prosent blant de yngste tenåringene, men inklusiv idretten som utgjør den største delen. Mange er opptatt flere kvelder i uka.

Ungdommene som ble intervjuet drev med: Fotball, håndball, svømming, ski, skyting, karate, pianospill, bryting, gitarspill.

Enkelte lag og foreninger, f eks judo, er gode på integrering. Noen foreninger, f eks speider`n, er en livsform.

De fleste aktivitetene er voksenstyrt, men har kanskje en demokratieffekt likevel.

Etter fylte 15 år konsentreres fritiden om å gjøre lekser, å treffe venner og jobbe. Foreninger, klubber og lag får mindre betydning; vennskap og offentlige arenaer tar over.

10.6.7 Virkninger for lokalsamfunnet

De tiltak overfor barn og unge som i første rekke har hatt betydning for lokalsamfunnet har vært den målrettede og samordnede kommunale innsatsen de siste årene som ble satt inn med bakgrunn i åpne og erkjente ungdomsproblemer i sentrum av Fauske.

Ulike idrettstilbud har også hatt gjennomslagskraft og spiller en markert rolle i lokalsamfunnet.

Som nevnt har ikke de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene hatt noen sentral plass i den kommunale strategien. Deres betydning er derfor heller ikke så markert ut over den virkning de har på det individuelle planet for egne medlemmer og deltakere.

Enkelte tendenser til at organisasjonene er synlige i de ulike miljøene i lokalsamfunnet er observert samt en viss dreining mot mer lavterskeltilbud, men relativt lite av lagenes virksomhet kan sies å være utadrettet.

10.7 Oppsummering

Følgende trekk ser ut til å være gjennomgående i de seks kommunene, og sannsynligvis også på landsbasis:

10.7.1 Stor bredde i ungdommens aktiviteter

Denne evalueringen skal ha et hovedfokus på de frivillige, landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjonene, deres virksomhet og virkninger, både for barn og unge og samfunn.

Mange har den oppfatning at barne- og ungdomsorganisasjonenes lokale lag og foreninger fremdeles dominerer bildet på tilbudssiden, selv om det har vært en viss tilbakegang i medlemstall. Dette stemmer bare delvis og er i hvert fall ikke et markert utviklingstrekk.

Studiebesøkene til de seks kommunene viser at unges engasjement og aktiviteter er atskillig bredere, både enn mange har trodd og definitivt bredere enn tidligere.

Følgende mønster er, med variasjoner, det gjennomgående:

- Blant de organiserte frivillige virksomhetene dominerer *idretten* i oppslutning og aktivitet. Dette gjelder i alle de seks kommunene.

Resultatet bekreftes av kommuneundersøkelsen og andre undersøkelser som en landsomfattende tendens

- *Lokallagene til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene* hører med i bildet og har en stor oppslutning, men sannsynligvis varierende fra kommune til kommune. Tilbakegang og enkelte krisetendenser gjør seg gjeldende, men også nyetableringer.

Medlemsbegrepet presses, i hvert fall dersom det kombineres med krav om forpliktende deltakelse, både i frekvens og aktiviteter og programmer.

Enkelte lag og foreninger utvider sitt aktivitetsspekter og står også for en del lavterskeltilbud.

I tillegg til materialet fra studiebesøkene vises det til kapitlene 3 og 9.

- Deltakelsen i *lag og foreninger som ikke er tilknyttet noen organisasjon* er sannsynligvis relativt stor og økende.

Dette er et mønster som ser ut til å bekreftes på annen måte, jfr pkt 3.4. Data fra Hordaland indikerer at i perioden 1995 – 1999 var bare ca 40 prosent av nyopprettede lokale lag knyttet til en landsomfattende, nasjonal organisasjon³⁹.

I flere av de besøkte kommunene har dessuten noen av de mest livskraftige lokale lagene vært uten tilknytning til noen organisasjon. Et viktig poeng er at organisasjonsformene for slike lag og foreninger kan variere og avvike fra den mer tradisjonelle lagsmodellen og bevege seg over mot mer uformelle og halvorganiserte foreninger og nettverk, ofte knyttet mot konkrete aktiviteter eller begivenheter.

I tillegg kommer at flere lag som har en formell tilknytning til en organisasjon ikke helt ser betydningen av den eller har en usikker eller løs tilknytning.

Dette er en tendens som også bekreftes på annen måte. Wollebæk og Selle⁴⁰ peker på at det fra krigen og fram til 1980 var en vekst i lokale lag som var sterkere enn økningen i folketallet. Fra 1980 til 2000 har veksten stoppet opp. Nedgangen er kommet innen det verdibaserte området, mens veksten er innen kultur, musikk, fritidsaktiviteter og idrett for barn og unge. Utviklingen karakteriseres som en transformasjon hvor organisert fritid og interessegrupper erstatter de tradisjonelle folkebevegelsene.

Forfatterne peker også på at det tradisjonelle hierarkiske organisasjonsmønsteret suppleres med frittstående og løse organiserte lag i den grad at vi nå kan snakke om en klar todeling.

³⁹ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 183

⁴⁰ Wollebæk, Dag og Selle, Per (2002) *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Fagbokforlaget

- *De kommunale tiltakene* har stabil og stor oppslutning. Resultatene fra de seks kommunene bekreftes også her fra kommuneundersøkelsen og viser at kommunene selv organiserer mange tilbud til barn og unge. I mange kommuner er dessuten de konkrete tiltakene ledd i en gjennomtenkt strategisk satsing og prioritering. Kommuneundersøkelsen viser at fritidsklubber, musikk- og kulturskoler, samt kulturverksteder/kulturmønstringer forekommer i omtrent samtlige av de spurte kommunene.

Tabell 11.1 Kommunale fritidstiltak. N=100

Tilbud organisert av kommunene	Andel kommuner
Fritidsklubber, ungdommens hus	90
Musikk- og kulturskole	95
Kulturverksteder, kulturmønstringer	80
Andre tilbud	55
Ingen tilbud	2

- *Skolen* utformer etter hvert tilbud og aktiviteter som til dels er omfattende og til dels ligner på tilbudene i mange foreninger og lag. Skolens rolle som sted for demokratifisering hører også med i dette bildet. Dette ble påpekt av foreningsledere i nesten alle de besøkte kommunene.
- Deltakelse i *vennekretser og uformelle nettverk* spiller en omfattende og betydningsfull rolle. For mange unge er dette den dominerende, og kanskje viktigste aktiviteten på fritiden.

Dataene fra den store undersøkelsen blant 12 000 unge: *Ung i Norge 2002* bekrefter det ovenstående mønsteret⁴¹.

Andel av ungdom som har drevet med ulike aktiviteter i fritiden siste uke var:

- 69 prosent av ungdomsskoleelevene og 81 prosent av elevene på videregående skole har vært sammen venner størstedelen av kvelden en eller flere kvelder
- 48 prosent av ungdomsskoleelevene og 32 prosent av elevene på videregående skole har trent i idrettslag. I tillegg har mange drevet med idrett på egen hånd
- 36 prosent av ungdomsskoleelevene og 53 prosent av elevene på videregående skole har vært på kafè eller snackbar

⁴¹ Se Ingeborg Rossow (2003): *Ungdommen nå til dags – tall fra ”ung i Norge 2002”*. Tidsskrift for ungdomsforskning 2003. 1 (3): 89-97

- 27 prosent av ungdomsskoleelevene og 22 prosent av elevene på videregående skole har vært på møte i gruppe eller forening
- 25 prosent av ungdomsskoleelevene og 9 prosent av elevene på videregående skole har vært i fritidsklubb
- 23 prosent av ungdomsskoleelevene og 16 prosent av elevene på videregående skole har hengt på gatehjørne eller ved kiosk

10.7.2 Begrensninger på hvilke oppgaver frivillige lag og foreninger kan make å ta på seg

Et gjennomgående trekk ser ut til å være at de frivillige lagene har begrensninger mht hvilke oppgaver de makter å ta på seg og hvilke ungdomsgrupper de makter å gi et tilbud:

- De tunge oppgavene knyttet til å gi et tilbud til og arbeide med risikogrupper eller unge med store problemer krever helt åpenbart både profesjonalitet og tverrfaglighet og et mer omfattende tilbud enn det en samling en gang hver eller annenhver uke innebærer. Faren for overbelastning av miljøene innad i de frivillige lagene er også til stede.
- Frivilligheten er åpenbart presset, både med hensyn til hva foreldre, andre voksne og unge ledere er villige til å bruke av tid og hva slags oppgaver de kan mestre. I flere av de besøkte kommunene var dette en merkbar situasjon. Et annet trekk er de mange enkeltstående ildsjeler som står på og holder ut, men som det meste står og faller med.
- Det er forholdsvis få eksempler på inngåelse av offentlig-privat samarbeidsavtaler, hvor lagene og foreningene samarbeider systematisk med kommunale myndigheter om løsning av oppgaver. Tvert imot var det i flere av de besøkte kommunene utlyst midler for slikt samarbeid, uten at nok eller noen søkere fra lagene og foreningene meldte seg.

10.7.3 Økonomien ikke det største problemet?

På det lokale planet kan det synes som om de økonomiske ressursene ikke er det største problemene for lagenes drift, aktiviteter og utvikling, men noen trekk i bildet bør framheves:

- Medlemskontingenten i enkelte lag er på et så vidt høyt nivå at enkelte unge og foreldrene reagerer, og hvor noen opplever dette som en hindring for deltakelse
 - Det ble i enkelte lag registrert en misfornøydhet hos lederne over at hele eller store deler av kontingenten ble videresendt til sentralledet og at det en fikk tilbake ikke sto i forhold til det en sendte fra seg
-

- Det er lite eller ingenting som tyder på at den statlige grunnstøtten til organisasjonenes sentrallidd blir videreformidlet til lagene. Midlene går med til å drive den nasjonale organisasjonen, til utadrettet virksomhet og til å yte service til det lokale nivået. På denne måten får den statlige grunnstøtten bare indirekte betydning for den lokale virksomheten.
- Informasjonene om Frifond og fordeling av Frifondmidler til det lokale nivået begynner helt åpenbart både å nå ut og å virke.
- Det er stort sett fornøydhet med den kommunale støtten, både økonomisk og når det gjelder lokaler og utstyr.
- Det ser ikke ut til at kommunene hittil har lagt noen vekt på hva lagene får i annen støtte, heller ikke statlig støtte, ved tildeling av kommunal støtte, se også kap 7.

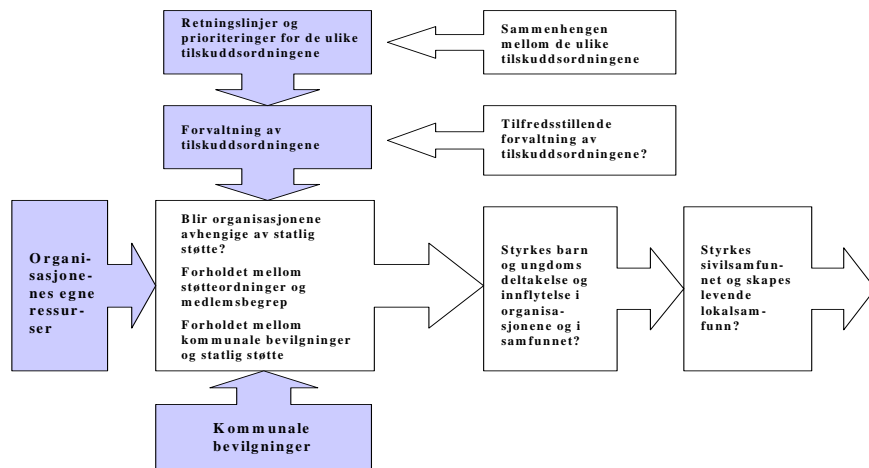
På denne bakgrunn er det grunn til å spørre: Hva behøves ut over dette av økonomiske ressurser til det lokale nivået fra statlige støtteordninger, mht størrelse og innretning? Hva vil det i så fall gi av resultater? Hva annet enn økonomi er forklaringen på at medlemstall og lag tilknyttet de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene har vært i tilbakegang og åpenbart er presset? Hva annet enn økonomi, må til for å vitalisere virksomheten og realisere de overordnede mål for støttepolitikken og organisasjonenes egne målsettinger for sitt arbeid for og med barn og unge?

Overveiende sannsynlig er svaret på det siste spørsmålet at gode støtteordninger er en nødvendig, men langt fra tilstrekkelig forutsetning for å nå målene. Spørsmålet om gjennomslagskraft og bærekraft for organisasjonenes verdier og tilbud inn i barns og unges verden, om økt frivillighet, om utvikling, omlegging og fornyelse av arbeidsformer er sannsynligvis vel så viktige bidrag til svaret.

11 Samlet vurdering og forslag til endring av de statlige tilskuddsordningene

11.1 Samlet vurdering av de statlige tilskuddsordningene

Den samlede vurderingen av de statlige tilskuddsordningene tar utgangspunkt i virkningsmodellen for denne evalueringen:

11.1.1 Innretting av tilskuddsordningene

Under dette punktet behandles følgende tema i virkningsmodellen:

Retningslinjer og prioriteringer for de ulike tilskuddsordningene

Med unntak av:

- Frifond - barn og unge, som fordeler tilskudd til lag og foreninger uten tilknytning til en landsomfattende organisasjon
- Enkelte departementers tilskudd til tiltak, prosjekter, programmer og aksjoner

er hovedkjennetegnet ved den statlige støttepolitikken at den forutsetter og prefererer den medlemsbaserte, hierarkiske, landsomfattende organisasjonsformen som grunnlag for å tildele støtte til frivillig arbeid for og med barn og unge.

En sentral innvending mot dette er at man dermed foretrekker og prioriterer:

- En bestemt organisasjonsform framfor andre mulige og eksisterende former
- Organisasjonsform og ikke får med seg og dekker vesentlige, verdifulle endringer og utviklingstrekk, som f eks omlegginger i aktivitetsprofil.

Både i denne utredningen og i all relevant forskning er det dokumentert hvilke omfattende endringer det frivillige, organiserte Norge gjennomgår, se f eks kapitel 3 og 10.

Særlig er det grunn til å peke på veksten i lokale lag og foreninger uten tilknytning til noen organisasjon og til at det tradisjonelle medlemsbegrepet, både innenfor og utenfor organisasjonene spiller en mindre rolle.

Dette må ikke forstås som et argument for å avvikle eller nedprioritere støtten til de tradisjonelle organisasjonene, men heller som et saklig grunnlag for å dreie og utvide tilskuddsordningene slik at de fanger opp utviklingen og hele bredden i tilbudet.

En så stor vekt på tradisjonelle, hierarkiske, medlemsbaserte organisasjoner drøftes av Håkon Lorentzen i boka *Fellesskapets fundament* der det påpekes at vektleggingen kan skyldes at denne organisasjonsformen av ideologiske grunner foretrekkes:

Som normativt organisasjonsideal har den demokratisk/hierarkiske modellen hatt en forbløffende levedyktighet.⁴²

Forfatteren viser også til at dette idealet har styrt tilskuddsformene:

Statlig støttepolitikk har støttet opp under denne forståelsen, blant annet ved å gjøre nasjonal utbredelse, lokale foreninger og sentral styring til viktige tildelingsvilkår for offentlig støtte.⁴³

Realitetene i utviklingen er imidlertid, i følge Lorentzen, at:

I løpet av 1980- og 1990-årene skjedde det ting som tyder på at tradisjonelle, hierarkiske strukturer er i forvandling. Avstanden mellom sentralledd og lokale foreninger ser ut til å ha økt i mange sammenslutninger, uten at dette lar seg avlese som endringer i det formelle organisasjonskartet.⁴⁴

Også Dag Wollebæk og Per Selle i boka *Det nye organisasjonssamfunnet* understreker sterkt den transformasjonen som skjer ved at de tradisjonelle folkebevegelsene erstattes av organisert fritid og interessegrupper og at

⁴² Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 181

⁴³ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 181

⁴⁴ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 182

det tradisjonelle hierarkiske organisasjonsmønsteret suppleres med frittstående og løsere organiserte lag, se pkt 10.7.1.

Det er i tillegg også betenkelig at grunnstøtten og også langt på vei Frifondordningen i tildelingspraksisen bygger på et passivt medlemsbegrep og så godt som helt ser bort fra aktivitet som støttekriterium.

Faren for passiv og taktisk medlemsverving er nok til en viss grad tilstede, men langt viktigere er at både organisasjoner med liten og tradisjonell aktivitet og lag og foreninger med stor, variert og fornyende aktivitet, f eks ikke-medlemsbaserte lavterskeltilbud, men med samme medlemsbasis, blir stimulert likt.

I denne sammenheng, og som et konkret eksempel på en tradisjonell organisasjon som har fornyet seg og som framstår som en offensiv organisasjon med mange aktiviteter, gjengir vi et intervju med administrerende leder Jens Pedersen i ACTA - Barn og unge i Normisjon, som beskriver utviklingen i organisasjonen i 2003, hvor over 40 nye lag har meldt seg inn, slik:

Vi er blitt kjent som en organisasjon som driver med kreativt formidlingsarbeid. Hvis medlemmene har lyst til å starte en dansegruppe, så får de en video med dansestykker i startpakken. ...Alle nyoppstarta lag får oppstartspakker som er svært attraktive. Starter du et barnelag, for eksempel, så får du 120 andakts- og bibeltimedisposisjoner, aktiviteter til høytidene, idèer til klubbkvelder osv. Dessuten hjelper vi lokallagene økonomisk. Alle får oppstartshjelp på 5 000 kroner slik at de kommer i gang.⁴⁵

Teamet som gjennomførte den internasjonale evalueringen av norsk ungdomspolitikker peker også på betydningen av å støtte aktiviteter og anbefaler at det overveies videre:

We understand that there has already been some debate about the balance to be struck between 'structural' membership and activity criteria and believe that this is worthy of further discussion, particularly in order to accommodate further consideration of the activity dimension.⁴⁶

Some rigidity in the conception (and criteria for funding) of youth organisations. There can be many democratic ways to exert influence. Membership v Mobilisation – new channels to reach and

⁴⁵ Intervju i Vårt Land 9 oktober 2003

⁴⁶ *Youth Policy in Norway*. Council of Europe. Strasbourg 2004. p 22

*involve young people. To what extent should levels of activity, as opposed to levels of membership, govern funding decisions?*⁴⁷

Den svake innrettingen av støtteordningene mot lag uten tilknytning til landsomfattende organisasjoner og mot aktiviteter som støttegrunnlag kan forstås ut fra forvaltnings- og kontrollmessige grunner. Å basere tildelingen på medlemstall gir en enkelthet i tildelingen og reduserer innslaget av skjønn.

Dette kan imidlertid ikke være tilstrekkelig tungtveiende begrunnelser, spesielt fordi et overordnet prinsipp for den offentlige støtte til det frivillige organiserte arbeidet blant barn og unge har vært å stimulere til mangfold og bredde i organisasjonslivet, se pkt 2.2.2.

Det kan derfor ses på som en dårlig oppfølging av et hovedprinsipp i støttepolitikken i så stor grad å ensrette tilskuddsordningene, og i så liten grad å ta hensyn til det reelle og verdifulle mangfold, og den faktiske bredde i virksomheten, også organisatorisk.

Et tilleggsargument er at dagens innretting av støtteordningene kan virke konserverende og i liten grad legger til rette for utvikling og endring.

For fullstendighetens skyld bør det også nevnes at flere av de øvrige departementenes tilskuddsordninger opererer med samme kriterier og i stor grad forutsetter medlemsbaserte, hierarkiske organisasjoner som grunnlag for støtte.

Som nevnt er det imidlertid visse unntak fra en slik hovedinnretting ved at flere av de øvrige departementenes støttemuligheter knyttes til konkrete aktiviteter, prosjekter og aksjoner og at Frifond – barn og unge gir støtte til lokale lag og foreninger uten tilknytning til en landsomfattende organisasjon. Dette er gode og nødvendige supplementer til innrettingen av de øvrige støtteordningene, men endrer ikke det dominerende helhetsinntrykket som er beskrevet ovenfor.

11.1.2 Helhet og samordning

Under dette punktet behandles følgende tema i virkningsmodellen:

Sammenhengen mellom de ulike tilskuddsordningene

Som tidligere påpekt, se f.eks. pkt 6.4, er det vanskelig å se helheten og samordningen av den statlige støttepolitikken.

Dette gjelder:

- Den samlede satsingen som uttrykk for en prioritering

⁴⁷ *Youth Policy in Norway*. Council of Europe. Strasbourg 2004. p 90

- Informasjon og oversiktighet, sett fra organisasjonenes og de lokale lagenes side
- Valg av ulike støtteformer, og klarhet i bruken av begreper
- Konkrete samordningstiltak på enkelte områder

Vi har flere steder påpekt som særlig interessant, viktig og prinsipielt betenkelig at så vidt mange av støtteordningene enten eksplisitt, eller i sin konkrete utforming har fått karakter av grunnstøtte. Dette innebærer at enkelte organisasjoner har muligheter til og faktisk mottar grunnstøtte fra flere statlige ordninger.

En forklaring på dette er at de ulike ordningene ikke er utformet ut fra et samlet overordnet perspektiv og forankret i en felles støttepolitikk, men har vokst fram etter hvert.

Enkelte av ordningene, som bærer preg av å være skreddersydd for visse organisasjoner, har utviklet seg til å få karakter av presedens og hevd, noe som også er uheldig.

Man har hittil ikke satt inn virkemidler for å se på helheten og treffe konkrete koordineringstiltak. Når Kultur- og Kirkedepartementet fra 1 januar 2005 vil få i oppgave å være koordineringsdepartement, bør dette være en av de prioriterte oppgavene

11.1.3 Forvaltning av ordningene

Under dette punktet behandles følgende tema i virkningsmodellen:

Tilfredstillende forvaltning av tilskuddsordningene?

Sett fra organisasjonenes synsvinkel er det allmenn tilfredshet med forvaltningen av de to støtteordningene:

- Grunnstøtte fra Barne- og familiedepartementet, fordelt via Fordelingsutvalget
- Frifond – organisasjon, fordelt via LNU og sentraledene i organisasjonene

Se pkt 4.1.6 og pkt 4.2.2.

Det er også grunn til å bemerke at organisasjonene bruker moderate ressurser på sin egen administrasjon av ordningene. For grunnstøttens vedkommende har også tidsbruken gått noe ned etter omlegging av ordningen.

Det foreligger ikke data som viser organisasjonenes ressursbruk på de øvrige statlige tilskuddsordningene.

Vår gjennomgang av den samlede statlige forvaltningen viser at, ut fra innhold og gitte forutsetninger i de ulike tilskuddsordningene, foregår

etter oversiktlige og anerkjente prinsipper mht utlysning, kriterier, søknadsbehandling, tildelingspraksis, vilkår for bruk, rapportering og kontroll. For organisasjoner som mottar støtte fra flere, ulike departementer og støtteordninger kan det være noe komplisert å forholde seg til forskjelligheter i prosedyrer og formater, men dette synes å være et mindre problem.

Vi har imidlertid vesentlige innvendinger mot den forvaltningsordning som ble valgt for tildeling av Frifondmidlene, se pkt 4.2.2 og 4.2.3.

Vi tror rent prinsipielt og praktisk at det hadde vært riktig å velge den formidlingskanal som Regjeringen foreslo i Tilleggsmeldingen, dvs via det kommunale nivået, og vil komme tilbake til dette under pkt 11.2 nedenfor.

Dernest mener vi at Frifondordningen, som var ment å skulle stimulere til lokalt virke og aktivitet, gjennom den konkrete forvaltning av midlene i for stor grad bygger på det tradisjonelle medlemsbegrepet og legger det til grunn. Dette gjelder:

- I LNUs fordeling av midlene til sentralleddene i organisasjonene
- I stor grad også i sentralleddenes viderefordeling til lokallagene.

Dette betyr at man ikke får noen markert dreining av midlene mot aktivitet og engasjement, men også her langt på vei legger medlemstallet til grunn. En viss variasjon finnes imidlertid i sentralleddenes viderefordeling, se pkt 4.2.3.

Vi har også betydelige innvendinger mot den forvaltningsordning som er valgt for fordeling av midler til Frifond – barn og unge, ved at paraplyorganisasjonen for de landsomfattende organisasjonene, LNU, tildeler midler til lokale lag og foreninger uten tilknytning til noen organisasjon. Evalueringen av Frifond viser også at man har hatt problemer, både med å nå ut med informasjon og å få brukt opp midlene for Frifond – barn og unge.

Endelig mener vi at tildelingen av Frifondmidler er blitt unødvendig komplisert ved at:

- Tildelingen til lokale lag og foreninger tilknyttet organisasjonene går gjennom tre, i enkelte tilfeller fire ledd, ved at midlene overføres fra departementet/tippemidlene til LNU, fra LNU til sentralleddene og fra sentralleddene til lokallagene, evt også via fylkesleddene i noen tilfeller. Dette er både tid- og ressurskrevende.
- Tildelingen til lokale lag uten tilknytning til en organisasjon foretas av en instans uten kjennskap til de lokale forhold og med begrensede muligheter til kontakt under søknadsbehandling.

11.1.4 Virkninger

Under dette punktet behandles følgende temaer i virkningsmodellen:

Blir organisasjonene avhengig av statlig støtte?

Dataene fra gjennomgangen av organisasjonens totaløkonomi i kapitel 8 viser at relativt mange av organisasjonen er sterkt avhengige av den statlige støtten for å kunne sikre sentralledets økonomi.

Dette varierer imidlertid i stor grad, grunnstøtten utgjør f eks fra 2 til 75 prosent av budsjettene. Det som imidlertid synes helt klart er at den statlige støtten totalt, både i gjennomsnitt, men spesielt for den halvparten av organisasjonene som mottar støtte fra andre departementer enn Barne- og familiedepartementet, utgjør en vesentlig del av det økonomiske grunnlaget.

Det er også grunn til å minne om at statsstøtten betydning er størst for de yngste organisasjonene.

Forholdet mellom støtteordninger og medlemsbegrep

Som påvist tidligere, se f eks pkt 11.1.1 dominerer medlemsbegrepet som tildelingskriterium i de aller fleste av støtteordningene. Dette innebærer at organisasjoner som legger stor vekt på formelt medlemskap og på medlemsverving vil skåre på det.

Dette er imidlertid nødvendig å minne om utviklingen innenfor organisasjons- og aktivitetsformer, se f eks pkt 3.3, 10.7.1 og 11.1.1. hvor dette er påvist.

I en sum betyr dette at støtteordningene i for stor grad bygger på og favoriserer tradisjonelle organisasjons- og arbeidsformer. Store deler av mangfoldet og bredden i barns og unges engasjement og deltakelse i organisert virksomhet fanges dermed ikke opp. Dette kan også bety at ordningene i for liten grad stimulerer og støtter opp om fornyelsesprosesser.

Forholdet mellom kommunale bevilgninger og statlig støtte

I følge resultatene fra kommuneundersøkelsen, se pkt 7.4, og de kommunale studiebesøkene, se kap 10, ser ikke ut til kommunene legger vekt på eller vil endre sin støttepraksis ved endringer i den statlige støtten.

Frifondtildelingene har imidlertid ennå ikke fått det omfang eller virket så vidt lenge at det er mulig å observere konkrete endringer.

Styrkes barns og ungdoms deltakelse og innflytelse i organisasjonene og i samfunnet?

At deltakelse i organisasjonenes virksomhet for de fleste barn og unge som deltar har slike virkninger er sannsynlig, men vanskelig å påvise konkret. Både organisasjonene og kommunene, se pkt 10.1, gir imidlertid klart uttrykk for at organisasjonenes virksomhet er lagt opp slik at den styrkes barns og unges deltakelse og innflytelse.

Det som imidlertid ikke er mulig å påvise er på hvilken måte de statlige støtteordningene direkte eller indirekte har slike virkninger.

Gjennom utforming av krav om barns og unges deltakelse i organisasjonenes styring og ledelse som vilkår for støtte kan ordningene ha direkte virkninger. Gjennom å sikre at sentralledet har ressurser til å utforme opplegg, legge til rette for lederutvikling etc kan ordningene ha indirekte ha slike virkninger.

Det som imidlertid er noe for tidlig å vurdere, men som er uhyre interessant å følge, er virkningene av den direkte statlige støtten gjennom Frifondordningen til lokale lag og foreninger.

Rent generelt må det likevel understrekes at dersom virksomheten har slike, ønskede, virkninger så vil det avhenge av mer enn økonomi, se pkt 10.7.3.

Styrkes sivilsamfunnet og skapes levende lokalsamfunn?

På samme måte som for temaet ovenfor er det vanskelig å påvise konkret om og evt på hvilken måte organisasjonenes virksomhet har slike virkninger.

Både organisasjonene og kommunene gir imidlertid uttrykk for at virksomheten har slike effekt, se pkt 9.2 og 9.3.

Heller ikke her er det mulig å vise noen direkte sammenheng mellom de statlige støtteordningene og slike effekter. De vil i så fall være langsiktige og indirekte.

Men ved at organisasjonene settes i stand til å arbeide utadrettet og synlig og markere seg, kan slike sammenhenger være sannsynlige. I denne sammenheng vil imidlertid trolig Frifondstøtten og statlig støtte til bestemte utadrettede aktiviteter og programmer ha en større direkte virkning enn grunnstøtten, som virker indirekte.

På dette punktet vil det imidlertid gjelde mer enn på noen av de andre punktene at slike effekter kommer av langt mer enn økonomi.

Det er tankevekkende at mange av de store og etablerte organisasjonene med høye medlemstall og brukbar økonomi i mindre grad bidrar til å prege samfunnsbildet, skape levende debatt og mobilisere til engasjement

enn små organisasjoner med høy aktivitet og tydelige utadrettet profil, men med begrensede økonomiske ressurser.

11.2 Organisasjonenes forslag til endringer i de statlige støtteordningene

I organisasjonsundersøkelsen ble organisasjonene bedt om å kommentere og fremme forslag til endringer i de statlige støtteordningene.

I det følgende gjengis organisasjonenes synspunkter på:

- Grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet
- Frifond

11.2.1 Grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet

På spørsmål om det er behov for endringer i forvaltning av grunnstøtten fra Barne- og familiedepartementet, svarte 47,5 prosent av organisasjonene at de ser et slikt behov.

De innkomne kommentarene og forslagene gjaldt hovedsakelig følgende temaer:

Behov for stimulering av sentral virksomhet

Enkelte organisasjoner gir uttrykk for at grunnstøtten bør utvides med/inkludere støttekriterier som stimulerer til sentral virksomhet i organisasjonene.

I våre innledende samtaler med en del organisasjoner ble det uttalt at sentralleddet bl a har behov for flere ressurser for å kunne støtte lokalleddene når støtten fra Frifond øker. Enkelte pekte også på at bortfallet av prosjektstøtten var uheldig.

Organisering av støtteordningene

Noen organisasjoner tok til orde for at forvaltning av tilskuddsordningene til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene bør samles i ett departement; Kultur- og kirke departementet.

Dokumentasjonskrav

Flere pekte på at man ved neste revisjon av ordningen bør gjøre de lokale dokumentasjonskravene enklere. Stikkord som nevnes er:

- Lettere rapportering
 - Lavere inngangstrinn
 - Enklere regelverk
 - Mindre hysteri knyttet til kontroll
-

Demokratibestemmelsene

Synspunktene på demokratibestemmelsene i forskriften er fortsatt delte og sammensatte.

Blant flere av de nye organisasjonene er det en utbredt oppfatning at demokratiprinsippet i forskriften må styrkes. Disse organisasjonene hevder at en for stor del av støtten går til udemokratiske, voksenstyrte religiøse organisasjoner. Regelverket bør belønne demokratiske organisasjoner, ledet av unge.

Andre hevdet at demokratibegrepet svekkes gjennom den ensidige fokusering på medlemstall som kan medføre kreative tiltak kun basert på å verve medlemmer/støttemedlemmer og ikke på innholdet i organisasjonens virksomhet.

På den annen side ble det også hevdet at det er behov for en mindre rigid gruppeinndeling med hensyn til demokratikravene ettersom mange av lokallagene består av barn under 15 år. Støtteordningene bør i større grad stimulere til ”reelt barne- og ungdomsarbeid”, og ikke være fullt så mye rettet mot det ”formelle” siden ved barne- og ungdomsarbeidet slik som vedtekter, valg og årsmøter.

Ett beslektet synspunkt fra en annen organisasjon er at et omfattende og idealistisk arbeid blant arbeid for, blant og sammen med barn og unge, bør verdsettes og gis statsstøtte uavhengig av måten arbeidet er organisert på.

Aktivitetsbasert kontra medlemsbasert støtte

Mange av organisasjonene er opptatt av at det ensidige fokuset på å telle medlemmer verken fremmer aktivitet eller engasjement. ”Aktivitet må gi økonomisk uttelling for å hindre passivisering og for å signalisere viktigheten av å engasjere ungdommen”, ble det hevdet.

Frifondordningens kopling mot det samme tilskuddsgrunnlaget gir medlemslagene et sterkt incitament til og en vridning mot rapportering av medlemmer. Dette incitamentet var ikke tilstede tidligere da det ble gitt prosjektstøtte og kursstøtte.

75 - prosentregelen og de nye organisasjonene

Regelen om at en organisasjon kun kan få tildelt 75prosent av driftsbudsjettet i støtte, rammer nye organisasjoner hardt ble det hevdet av en av de nye organisasjonene. Med denne regelen vil kun de som kan skaffe en betydelig andel egeninntjening nyte godt av støtteordningens fulle potensiale.

De nyetablerte organisasjonene er de som står svakest økonomisk, og som har størst behov for statlig finansiering i etableringsfasen. 75 prosent

regelen favoriserer de etablerte organisasjonene og organisasjoner med betydelig egenkapital og/eller ekstern støtte fra bl a moderorganisasjoner.

Andre synspunkter

- Grunnstøtten bør økes i større grad for å holde tritt med kostnadsutviklingen.
- Den siste endringen i tilskuddsforskriften legger opp til en katastrofe som venter på å bli utløst. Omleggingen har gjort at sjansen for ”medlemsjuks-skandaler” er blitt større enn tidligere. Mens utfordringen tidligere var å holde sentralleddene i organisasjonen hederlige, er fokus nå flyttet over på lokalleddet, og ansvaret flyttet fra det offentlige til sentralleddet i organisasjonene. Mange organisasjoner er dårligere rustet til dette.
- Vi skulle ønske at bevilgningen ble gjort ut fra en almen vurdering, ikke medlemsantall og antall lokallag!
- Poengberegningssmodellen både for antall medlemmer og antall lokallag er sterkt diskriminerende for store organisasjoner og kan dermed bidra til utilsiktet oppsplitting av disse organisasjonene.
- La oss få tilbake prosjektstøtten!

11.2.2 Frifondordningen

Langt færre organisasjoner, 13 prosent, ser behov for endringer i forvaltningen av Frifondordningen sammenliknet med forvaltningen av grunnstøtten.

De innkomne kommentarene og forslagene dreiet seg om følgende:

- Ansvaret for tildeling av Frifondmidlene bør samles i ett departement for å hindre helt åpenbare økonomiske skjevheter når det gjelder tildeling mellom de forskjellige paraplyorganisasjonene. Kultur- og kirke departementet nevnes som det mest naturlige samlingspunktet.
- Noen av organisasjonene vil ha anledning til å bruke Frifondmidler sentralt for å drifte det lokale arbeidet. En organisasjon hevdet: ”Vår organisasjon arrangerer mange kurs og treff i sentral regi for at medlemmene skal kunne treffes, noe de har stort behov for. Det blir uheldig at vi ikke kan bruke deler av midlene til å arrangere disse treffene”..
- Utbetalingstidspunkt. Hvis det hadde vært mulig, hadde det vært fint om organisasjonene fikk antydning/vår hvilket totalbeløp de ville få tildelt. Det er uheldig å få Frifondmidlene i to omganger, hvor det andre beløpet kommer i slutten av august som ”julekvelden på kjerringa”.

11.3 Endringsområder og endringsforslag

Vi har lagt til grunn at prinsippene i støttepolitikken, slik de er beskrevet i kap 2, ligger fast.

Med dette utgangspunktet har vi vurdert om de statlige støtteordningene i sin innretning, sammenheng og forvaltningspraksis er i samsvar med disse prisnippene.

På bakgrunn av resultatene, analysene og vurderingene i de foregående kapitlene og punktene mener vi å ha påvist at støtteordningene på visse punkter ikke fullt ut svarer til støttepolitikken.

På dette grunnlag framsetter vi følgende endringsområder og konkrete endringsforslag til diskusjon og overveielse:

11.3.1 Klarere skille mellom støtte til sentralledd og til lokalt nivå

Vi tror at i den videre utforming av den statlige støttepolitikken bør denne i klarere grad todeles:

- En del som består av mer generelle støtteordninger som retter seg inn mot de sentrale leddene i de landsomfattende organisasjonene. Disse bør ha en innretning og et omfang som gjør det mulig å opprettholde en bredde og et mangfold blant organisasjonene på en slik måte at de kan både opptre synlig og markert i samfunnsbildet, men også representere den nødvendige støtte, oppfølging og utvikling i forhold til det lokale nivået.
Sentralleddenes funksjoner mht til utforming og gjennomføring av programmer, lederutvikling, kurs og samlinger er av stor betydning, likeså arbeid med verdigrunnlag og arbeidsformer.
Slik støtte må være generell og sannsynligvis basert på medlemstall, dog slik at det både er mulig å opprette nye organisasjoner og legge til rette for at relativt små organisasjoners også kan ivareta disse funksjoner.
I tillegg bør sannsynligvis den statlige støtten til sentralleddet også omfatte ulike former for program- eller aktivitetsstøtte på ulike saks- og emneområder.
- En annen del som innebærer en direkte støtte til det lokale nivå og som viderefører hovedtrekkene i Frifondordningen, men med klare endringer i forvaltningen, se pkt 11.3.5 nedenfor. Støtten til det lokale nivået må likestille lokale lag både med og uten tilknytning til landsomfattende organisasjoner, så vel i støtteformer som i forvaltning og sikre at hele bredden i organisasjons- og arbeidsformer kommer med og likestilles.

Den statlige støtten til lokalt nivå bør i større grad enn nå frigjøres fra det formelle medlemsbegrep og sikre de at ulike former for lokale aktiviteter blir med i tildelingsgrunnlaget.

11.3.2 Klargjøring av begrepsbruk og statlig forvaltningspraksis

Evalueringen har vist at det er et visst behov for å gå gjennom og klargjøre begrepsbruk, spesielt innhold og forskjellene mellom de ulike statlige støtteformer som forvaltes av flere departementer.

Dette vil måtte være en prioritert oppgave for Kultur- og kirke departementet, når det fra 1 januar 2005 får oppgaven som koordineringsdepartement på dette området.

Tilsvarende behov eksisterer for enhetlighet mht forvaltningspraksis for de ulike ordningene.

Det er i dagens situasjon for stor ulikhet og for mange variasjoner mht til utlysinger, søknadsprosedyrer, dokumentasjonskrav, oppfølgings- og rapporteringsrutiner, noe som skaper forvirring og merarbeid for organisasjonene. Lederen for en av organisasjonene som søker og får støtte fra flere departementer satte ord på dette:

Egentlig burde vi hatt en hel stilling i sekretariatet som bare jobbet med dette, som var ekspert på de ulike støtteordningene, som fulgte med på alle utlysinger, søknadsfrister, krav til søknader og dokumentasjon og som kunne følge opp tildelingene ut fra de mange ulike formene for krav til regnskap og rapporteringer!

Også arbeid for å skaffe større enhetlighet på dette området vil måtte være en prioritert oppgave for Kultur- og kirke departementet som koordineringsdepartement.

11.3.3 Samling av all grunnstøtte i et departement – støtte til prosjekter, programmer og drift av tiltak i andre

Med henvisning til at det er mulig for enkelte organisasjoner å motta grunnstøtte eller grunnstøttelignede tilskudd fra flere departementer, se kap 5, pkt 6.1.1 og 11.1.2. bør det overveies en omlegging av den statlige støttepolitikken etter følgende prinsipper:

- Alle grunnstøtte til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene samles i et departement, vurderes under ett, etter samme prinsipper og forvaltes etter likeartede retningslinjer. Vi ser svært få grunner til at den nåværende plassering i Barne- og familiedepartementet bør endres, siden dette departementet har et sektorpolitisk ansvar for barn og unge generelt. Et alternativ kunne være Kultur- og

kirke departementet siden dette departementet nå får et koordineringsansvar overfor frivillige organisasjoner, men dette bør ikke være utslagsgivende.

- Programmer, prosjekter og tiltak, som ut fra de ulike departementenes sektorpolitiske ansvar bør støttes, forvaltes fortsatt av disse departementene, evt gjennom direktorater og lignende.

11.3.4 Lokal, enhetlig tildeling av Frifondmidler

Som det framgår av pkt 11.1.3 mener vi at det forslag til forvaltningsmodell for tildeling av Frifondmidlene som Regjeringen foreslo i Tilleggsmeldingen burde vært lagt til grunn. Vi viser til argumentene under pkt 11.1.3.

På denne bakgrunn foreslår vi en omlegging av forvaltningspraksis hvor midlene til Frifond overføres til det lokale, kommunale nivået og deles ut til alle typer lokale lag og tiltak etter felles retningslinjer, men hvor støtte til tiltak og aktiviteter står sentralt.

En slik prinsipiell holdning kommer også klart til uttrykk i Håkon Lorentzens siste bok: *Fellesskapets fundament*:

I 2003 fordeles hovedtyngden av offentlige støtteordninger til lokale formål fra staten. Lokale tildelinger vil gjøre det lettere å nå fram til det store mangfoldet av sivile aktiviteter. Den enkleste reformen på dette feltet vil være å skape sivile samarbeidsorgan på kommunenivå.⁴⁸

En offentlig støtte som var knyttet til aktivitet ville sannsynligvis virke bedre enn en slik som er relatert til formelle kjennetegn ved organisasjonsstrukturen. Ulempen med en aktivitetsstøtte er at den er vanskelig å kvantifisere på en presis måte.⁴⁹

Det naturlige svaret ... er at offentlige støtteordninger til lokale formål bør administreres på lokalnivået. Det er ikke lett å se viktige argumenter for at staten fortsatt bør stå for disse tildelingene. Eller sagt på en annen måte: Sivile fellesskap som etter hvert går over fra en hierarkisk struktur til nettverk, bør også støttes økonomisk gjennom nettverk og ikke gjennom hierarkiske strukturer.⁵⁰

Vi er enige i denne argumentasjonen og ser følgende tungtveiende grunner for omleggingen:

⁴⁸ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 184

⁴⁹ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 185

⁵⁰ Håkon Lorentzen: *Fellesskapets fundament*. Oslo 2004, s 185

- Støtte til alle typer lokale lag og tiltak bør behandles etter like prinsipper og samlet. Dette betyr opphevelse av skillet mellom Frifond – organisasjon og Frifond – barn og unge.
- Hele bredden i lokale tiltak bør ha en like kort vei til tildelingsinstansen, både for informasjon, søknadsbehandling, veiledning og tildeling. Det er urimelig å opprettholde flere ulike former for forvaltningspraksis for likeartede typer virksomhet.
- Antall ledd i fordeling og viderefordeling av midlene bør reduseres, herunder avvikling av de ulike administrasjonsavgiftene. Nærhet til søkerne bør være et sentralt prinsipp

For de lokale lagene, både med og uten tilknytning til landsomfattende organisasjoner betyr dette ikke noe merarbeid. Også i dag søker de om kommunale tilskudd eller om Frifondmidler til LNU til eller sentralledet i egen organisasjon.

Retningslinjene for tildeling av Frifondmidler til lokale lag og tiltak kan f eks utformes etter følgende prinsipper:

- En to-delt tildeling hvor en del tildeles som et flatt basisbeløp, evt gradert etter størrelse, og en del hvor aktiviteter og tiltak honoreres.
- Støtte bør kunne tildeles proaktivt, dvs også til planer, satsinger, omlegginger og nye tiltak og ikke bare til pågående eller avsluttede tiltak.
- Det bør søkes om begrunnede beløp. Etter tildeling utarbeides en kort rapport som vedlegges neste søknad.
- Det bør ikke forutsettes redegjørelse for totaløkonomi eller for annen offentlig eller privat støtte til laget. Annen støtte til samme tiltak bør det imidlertid redegjøres for. Visse krav til fasthet i organisatorisk struktur mht til ledelse, medvirkning og ansvarlighet må imidlertid stilles.

Slike retningslinjer vil gjøre det mulig å la f eks små lag og grupper med stor aktivitet, evt med satsinger på utadrettede tiltak, på lavterskeltilbud, på utstyrskrevenne aktiviteter, eller på utvidelser av virksomheter overfor nye grupper, få en støtte tilpasset en slik profil og ikke bare ut fra et passivt medlemstall.

Forvaltningen av en slik lokal tildelingsordning kan skissemessig legges opp slik:

- Den lokale, ansvarlige instans for informasjon, veiledning, søknadsbehandling og tildeling kan enten være den lokale, kommunale kultur- eller fritidsadministrasjon eller et utvalg sammensatt etter de samme prinsippene som det nasjonale Fordelingsutvalget med kommunale representanter og representanter valgt av ungdomsråd eller lignende fellesorgan. I det
-

siste tilfellet vil den kommunale administrasjonen måtte yte sekretariat- og saksbehandlerassistanse.

- Det etableres en nettbasert innmeldings- og tildelingsordning mellom det kommunale nivået og det statlige. Det vil sannsynligvis være riktig å la Fordelingsutvalget representere det statlige nivået.
- Etter å ha mottatt søknader fra lokale lag og grupper og foretatt en første vurdering av om de er innenfor retningslinjene, melder den lokale instansen inn det samlede søknadsbeløp over nettet til Fordelingsutvalget.
- Fordelingsutvalget som disponerer det samlede beløp til fordeling, både fra departementet og spillemidlene, fordeler dette på kommunene som en lik andel av innmeldt søknadsbeløp.
- Den lokale fordelingsinstansen som dermed har oversikt over hvilket beløp som disponeres i lokal Frifondstøtte inneværende år, foretar den konkrete søknadsbehandling og tildeler støtten til de lokale lagene og tiltakene.
- Klageinstans kan f eks være en kommunal folkevalgt instans.
- Det bør også for den lokale instansens vedkommende være mulig å disponere en viss prosent til informasjons- og veiledningstiltak samt evt et mindre beløp til generell administrasjon av ordningen.

Mulige innvendinger mot en slik lokalt basert forvaltningsordning kan være:

- Kommunene vil benytte sitt innsyn i denne statlige støtten til å redusere sine tilskudd. Til dette er å si at et slikt innsyn og dermed en slik mulighet eksisterer også i dag. Det vil dermed i så fall ikke være noe nytt problem. Dessuten er det grunn til å minne om resultatene fra både kommuneundersøkelsen og studiebesøkene i kommunene hvor det klart ble sagt at kommunene ikke ville velge en slik reaksjonsmåte.
- I et lokalt fordelingsutvalg hvor det også sitter representanter fra lokale lag vil det kunne oppstå habilitetsproblemer. Til det er å si at en regelmessig står overfor slike spørsmål i den øvrige kommunale forvaltning og at disse forholdene må håndteres på samme måte i denne sammenheng med f eks fratredelse under behandling av søknad fra eget lag eller tiltak.

11.3.5 Systematisk overvåkning av virkninger av tilskuddsordningene

For å imøtekomme forslaget i St.meld.nr. 39 (2001-2002) *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*, pkt 8.3.4:

Det vil... bli stimulert til videre forskning om barne- og ungdomsorganisasjonenes virke og samfunnsmessige funksjon generelt.

foreslår vi at det med regelmessige mellomrom, f eks annethvert år, gjennomføres studier av de statlige støtteordningenes innretning, forvaltning og virkninger.

Målet må være å etablere systematisk kunnskap over tid, bl a for å studere mer langsiktige effekter av støtteordningene og om ordningene virker i samsvar med prinsippene for støttepolitikken.

Slike studier bør legges opp etter prinsippene for god forvaltningsrevisjon og vil også kunne gi materiale til vurdering av omlegginger i ordningene.

Med slike studier vil også mer omfattende evalueringer av samme karakter som denne finne sin plass i et system for overvåking og evaluering.

VEDLEGG 1
LISTE OVER ORGANISASJONER

Oversikt over tilskudd og organisasjoner som inngår i undersøkelsen

Ajourført 21.10.03

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
<i>Partipolitiske</i> ⁵¹			
AUF	Arbeidernes Ungdomsfylking		X
FPU	Fremskrittspartiets Ungdom		X
KrFU	Kristelig Folkepartis Ungdom		X
NUV	Norges Unge Venstre		X
SU	Sosialistisk Ungdom		X
SUL	Senterungdommens Landsforbund		X
UHL	Unge Høyres Landsforbund		X
NKU	Norges Kommunistiske Ungdomsforbund		X
	Rød Ungdom		X ⁵²
<i>Politiske</i>			
EU	Europeisk Ungdom	X	X
N&U	Natur og Ungdom	X	X
NF	Norsk Folkehjelp	X	X
PRESS	PRESS - Redd Barna Ungdom	X	X
SOS-R	SOS Rasisme	X	X
UmEU	Ungdom mot EU	X	X
<i>Kristne</i>			
ACTA ⁵³	ACTA - Barn og Unge i Normisjon	X	X

⁵¹ De partipolitiske ungdomsorganisasjonene mottar støtte via Fordelingsutvalget til internasjonal arbeid. Denne støtten inngår ikke i evalueringen

⁵² Ikke tilskudd i 2003

⁵³ Etter 1.1.2001 er Indremisjonens Barn og unge en del av ACTA

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
	Changemaker		X
DFEF-B	De Frie Evangeliske Forsamlingers Barne- og Ungdomsråd	X	X
FabU	Frelsesarmeens Barn og Unge	X	X
Fri BU	Frikirkens Barn og Unge	X	X
ImF-BUA	Indremisjonsforbundets barne- og ungdomsavdeling	X	X
KABB	Kristent arbeid blant blinde og svaksynte	X	X
KRIK	Kristen Idrettskontakt	X	X
MU	Metodistkirkens Ungdomsforbund	X	X
N KFUK-M	Norges KFUK-KFUM	X	X
NBUF	Norske Baptisters Barne- og ungdomsforbund	X	X
NKS	Norges Kristelige Studentforbund		X
NKSS	Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag	X	X
NLM	Norsk Luthersk Misjonssamband	X	X
NMS-U	Det Norske Misjonsselskaps Barne- og Ungdomsorganisasjon	X	X
NMU-mi	Det Norske Misjonsforbunds Ungdom	X	X
NSSF	Norsk Søndagsskoleforbund	X	X
NUK	Norges Unge Katolikker	X	X
PBU	Pinsevennenes Barne- og Ungdomsarbeid	X	X
<i>Bygd</i>			
HFBU	Håndverkssted for barn og unge ⁵⁴	X	X
N4H	Norske 4 H	X	X
NBU	Norges Bygdeungdomslag	X	X
NFU	Norsk Frilynt Ungdomsforbund	X	X

⁵⁴ Norges Kvinne – og familieforbund er nå en del av Håndverkstedet

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
NMU-må	Norsk Målungdom	X ⁵⁵	X
NU	Noregs Ungdomslag	X	X
<i>Barn</i>			
BM	Blekkulfs Miljødetektiver	X	X
CISV	CISV Norge Int. barneleire	X	X
FRAM	Framfylkingen LOs barne- og familieorganisasjon	X	X
<i>Minoritetsgrupper</i>			
DN	Davvi Nuorra	X	X
DSJ	DoajmmaSiebrre Julev-sábme		X ⁵⁶
LLH	Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring	X	X
NSR-U	Norske Samers Riksforbunds Ungdomsutvalg	X	X ⁵⁷
TRVS	Tamilsk Ressurs og Veiledningssenter	X	
<i>Rusgiftpolitisk</i>			
BKU	Blå Kors Ungdom	X	X
JUV	JUVENTE	X	X
MA-U	Motorførernes Avholdsforbunds Ungdom	X	X
UMN	Ungdom Mot Narkotika	X ⁵⁸	X ⁵⁹
DNTB	Det norske Totalavholdsselskapets Barneforbund		X
IOGT-J	IOGTs Juniorforbund		X
<i>Sang/musikk</i>			
NMF	Norges Musikkorps Forbund	X	

⁵⁵ Støtte fra Fordelingsutvalget har stoppet opp

⁵⁶ Tilskudd gitt 2000 og 2001

⁵⁷ Tilskudd gitt i 2000 og 2001

⁵⁸ Prosess mot organisasjonen. Fikk for mye støtte

⁵⁹ Tilskudd gitt i 2000 og 2001

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
NOBU	Norges Barne- og ungdomskorforbund	X	
NSOF	Norsk Skoleorkesterforbund	X	
UKS	Ung Kirkesang	X	
<i>Elev/student</i>			
SSL	Sosialistisk Studentlag		X ⁶⁰
AFS	Norges Internasjonale Ungdomsutveksling		X
ANSA	Sambandet for Norske studenter i utlandet		X
EON	Elevorganisasjonen i Norge		X
NSU	Norsk Studentunion		X
NyG	Ny Generasjon Elev- og studentunion		X
StL	Studentenes Landsforbund		X
SAIH	Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond		X
BIS	Studentforeningen ved Handelshøyskolen BI		X
	Youth for understanding		X
<i>Funksjonshemmede</i>			
BURG	Barne- og Ungdomsrevmatikergruppen	X	X
HLFU	Hørselshemmedes Landsforbunds Ungdom	X	X
NBFU	Norges Blindeforbunds Ungdom	X	X
NDF	Norges Diabetesforbund	X	X
NDF	Norges Døveforbund	X	X
NEFU	Norsk Epilepsiforbunds Ungdom	X	X
NHFU	Norges Handikapforbunds Ungdom	X	X
NORILC	Norsk Forening for Stomi- og Reservoaroperert Ungdom	X	X
NAAF	Norges Astma- og Allergiforbund	X	X

⁶⁰ Tilskudd gitt i 2000 og 2001

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
PSO-UN	Norsk Psoriasis Forbunds Ungdomsorganisasjon	X	X
LHLU	Landsforeningen for hjerte- og lungesyk ungdom		X
LNT	Landsforeningen for Nyrepasienter og Transplantertes B og Ungdomsorg		X
<i>Speider</i>			
KFUK-S	Norges KFUK-speidere	X	X
KFUM-S	Norges KFUM-speidere	X	X
NSF	Norges speiderforbund	X	X
<i>Hobby og friluft</i>			
DNT-U	Den Norske Turistforenings Ungdom	X	X
NJFRF	Norges Jeger- og Fiskerforbund	X	X
NORB	Norsk Organisasjon for Rullebrett	X	X ⁶¹
USF	Ungdommens Sjakkforbund	X	X
	Norges Frimerkeungdom		X
LUF	Landsforeningen Ungdom og Fritid		X
	Norsk Filmklubbforbund		X
<i>Andre</i>			
NRX	Norges Røde Kors	X	X
UB	Foreningen Ungdomsbedrifter	X ⁶²	X
	Dyrebeskyttelsen i Norge		X
	Foreningen Norden		X
NFSU	Norsk Folkehjelps Sanitets- og ungdomsutvalg		X ⁶³
AISEC	AIESEC Norway		X
FYSIO	Fysioterapeutenes Interesseorganisasjon		X

⁶¹ Tilskudd kun i 2000

⁶² Klagesak til avgjørelse i departementet. Avslått i 2003.

⁶³ Ført dobbelt?

ID	Organisasjon	Tilskudd via Fordelingsutvalget	Tilskudd via LNU
	Handikappede Barns Foreldreforening		X
	Høyres Studentforbund		X
LAG	Latin-Amerikagruppene i Norge		X
	Norges Husflidslag		X
	Norsk Forbund for Fantastiske Fritidsinteresser	X	X
	Ungt Entreprenørskap		X

VEDLEGG 2 OPPLEGG AV EVALUERINGEN

OPPLEGG AV EVALUERINGEN

Generell tilnærming

For å dekke de ulike evalueringsområdene i virkningsmodellen er det benyttet følgende metodiske tilnærming:

- Dokumentanalyser basert på gjennomgang av offentlige dokumenter, retningslinjer, relevante utredninger og forskning
- Informantintervjuer med representanter for sentralledelsen i ti ulike organisasjoner for å fokusere evalueringen, foreta en foreløpig kartlegging av organisasjonenes vurderinger av støtteordningene samt avklare sentrale temaer for spørreundersøkelsen.
- Spørreundersøkelse blant alle frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som får støtte
- Spørreundersøkelse blant et utvalg kommuner
- Casestudier blant seks kommuner i ulike deler av landet

Sammenhengen mellom evalueringsområdene i virkningsmodellen og de forskjellige metodiske tilnærmingene er vist i nedenstående Figur.

	<i>Dokument- studier</i>	<i>Informant- intervjuer</i>	<i>Spørre- skjema 1</i>	<i>Spørre- skjema 2</i>	<i>Case- studier</i>
<i>A. Støtteordningene og forvaltningen av disse</i>					
A.1 Sammenhengen mellom de ulike ordningene	A.1	A.1	A.1		
A.2 Effektiviteten i forvaltningen av de ulike støtteordningene	A.2	A.2	A.2		
<i>B. Effekter på organisasjonenes aktivitet og ressurser</i>					
B.1 Statstøttens andel av organisasjonenes ressurser			B.1		B.1
B.2 Forholdet mellom støtteordninger og medlemsbegrep			B.2		B.2
B.3 Endringer i kommunale bevilgninger			B.3	B.3	B.3

<i>C. Effekter for barn, unge og samfunnsliv</i>				
C.1 Barns og unges deltakelse og innflytelse		C.1	C.1	C.1
C.2 Virkninger på det sivile samfunn og lokalsamfunn		C.2	C.2	C.2

Figur 1 Sammenhengen mellom evalueringsområder og metodisk tilnærming
Nedenfor er de ulike metodiske tilnærmingene kort beskrevet.

Dokumentanalyser

En lang rekke offentlige dokumenter, retningslinjer, relevante utredninger og forskning er gjennomgått.

Informantintervjuer

Ved oppstart av evalueringen ble det gjennomført semistrukturerte informantintervjuer med representanter for sentralledelsen i ti ulike organisasjoner for å fokusere evalueringen, foreta en foreløpig kartlegging av organisasjonenes vurderinger av støtteordningene samt avklare sentrale temaer for spørreundersøkelsen.

Representanter for følgende organisasjoner ble intervjuet:

- Norges Blindeforbunds Ungdom
- JUVENTE
- ACTA – Barn og unge i Normisjon
- Det norske Misjonsforbunds ungdom
- Norges Speiderforbund
- Norske 4H
- Blekkulfs Miljødetektiver
- Natur og Ungdom
- Norske baptisters barne- og ungdomsforbund
- Norsk forbund for fantastiske fritidsinteresser

I tillegg ble representanter for LNU og Fordelingsutvalget intervjuet

Spørreundersøkelse blant alle frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som får støtte

Spørreskjemaundersøkelsen blant de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene ble gjennomført i november og desember 2003.

Spørreskjemaet ble utarbeidet av Agenda med bakgrunn i informasjon innhentet gjennom informantintervjuene blant 10 organisasjoner,

representanter for Fordelingsutvalget, Fordelingsutvalgets sekretariat og LNU. Forslaget til spørreskjema ble også forelagt Barne- og familiedepartementet.

Undersøkelsen omfattet samtlige organisasjoner som mottar tilskudd via Fordelingsutvalget og/eller via LNU. Populasjonen utgjorde 97 organisasjoner med tilskudd i år 2002.

Ved årsskiftet 2003/04 hadde Agenda mottatt til sammen 70 besvarte spørreskjemaer. Dette gir en svarprosent på 72,2 prosent, noe vi anser som tilfredstillende.

Svarene fordelte seg på følgende måte i henhold til Fordelingsutvalgets kategorisering av organisasjonene.

Tabell 11.1 Svar fordelt etter organisasjonskategori

Kategori	Antall svar	Prosent
Partipolitisk	6	8,6
Politisk	6	8,6
Kristen eller religiøs	16	22,9
Bygd	3	4,3
Barn	3	4,3
Minoritetsgruppe	1	1,4
Rusgiftpolitisk	5	7,1
Sang/musikk	4	5,7
Elev/student	6	8,6
Funksjonshemmede	6	8,6
Speider	3	4,3
Hobby og friluft	6	8,6
Annet	4	5,7
Ikke kategorisert	1	1,4
Total	70	100,0

Spørreundersøkelse blant et utvalg kommuner

Det ble i mars 2004 gjennomført i en spørreundersøkelse i 100 tilfeldig valgte kommuner.

Undersøkelsen ble gjennomført av Opinion AS ved hjelp av telefonintervjuer med kultursjefer, kulturkonsulenter, oppvekstsjefer eller andre nøkkelpersoner med ansvar for de kommunale støtteordningene til lokale lag og foreninger.

Formålet med undersøkelsen var å fremskaffe tilstrekkelig datagrunnlag for å belyse problemstillinger og spørsmål knyttet til:

- Oppslutningen om de lokale lag og foreningene

- Kommunenes bevilgninger og tiltak
- Barn og unges deltakelse og innflytelse
- Organisasjonenes betydning for lokalsamfunnet, barn og unge

De valgte kommunene fordelte seg på følgende måte i forhold til landsdeler/regioner:

- Oslo og Akershus 5 kommuner
- Øvrige Østland 25 kommuner
- Sørlandet 9 kommuner
- Vestlandet 33 kommuner
- Trøndelag 8 kommuner
- Nord-Norge 20 kommuner

Under gjennomføring av intervjuundersøkelsen viste det seg praktisk vanskelig å hente ut pålitelige opplysninger fra bydelene i Oslo og Bergen.

I Oslo har man nylig gjennomført en reorganisering av bydelene, hvilket innebærer at det ikke finnes historiske tall for de nye bydelene. Bydelene i Bergen er også av så ny dato at det ikke finnes sammenliknbar informasjon om utvikling av lag og foreninger i bydelene så langt tilbake som vi ba om.

Studiebesøk blant seks kommuner

Som et ledd i arbeidet med å undersøke barn- og unges deltakelse og innflytelse i organisasjonene, virkninger for det sivile samfunn og hva som skjer med den kommunale støtten til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene når det gjøres endringer i støttordningene fra staten, er det gjennomført studiebesøk i følgende 6 kommuner/bydeler:

- Vennesla kommune i Vest-Agder
- Årdal kommune i Sogn og Fjordane
- Porsgrunn kommune i Telemark
- Bydel Grorud i Oslo
- Ringsaker kommune i Hedmark
- Fauske kommune i Nordland

Ved valg av kommuner har vi lagt vekt på å tilfredsstillende krav om at:

- kommunene skal ligge i forskjellige landsdeler,
- representere både bykommuner og landkommuner,
- samt være av noe ulik størrelse.

Fylkeskommunenes kulturavdelinger har vært behjelpelig med å foreslå et bruttoutvalg av aktuelle kommuner. Endelig valg av kommuner er foretatt av Agenda.

Formålet har altså vært å studere de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonens lokale posisjon og funksjon; i forhold til kommunal barne- og ungdomspolitik, til andre tilbud, i lokalsamfunnet og i barns og unges liv.

Det er gjennomført omfattende intervjuer samt innsamling av relevant dokumentasjon i hver kommune.

Intervjuene har vært med:

- Offentlige etater som sosialkontor, barnevern, oppvekst/skoleetat, lensmann/politi, skoler, prester/kateketer
 - Kommunale tiltak som fritidsklubber, utekontakter
 - Representanter for ulike barne- og ungdomslag og foreninger
 - Representanter for 8-9 klassinger gjennom intervjuer i skoletiden
-

VEDLEGG 3
LITTERATURLISTE

Litteraturliste

Berg, Christin, Nødland, Svein Ingve og Opedal, Ståle (2002): *Hørt om Frifond!?* – evaluering av ny støtteordning for lokalt frivillig virke blant barn og unge. Rogalandsforskning

Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner. Kartlegging, vurdering og utviklingsområder (2004). Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner. Mai 2004

Lorentzen, Håkon (2004): *Fellesskapets fundament*. Oslo

Rapport 2003/067 *Idébanken for integrasjon*. Evaluering av en støtteordning for reduserte skiller mellom norsk ungdom og minoritetsungdom (2003). Rogalandsforskning

Rossow, Ingeborg (2003): *Ungdommen nå til dags – tall fra "Ung i Norge 2002"*. Tidsskrift for samfunnsforskning 2003. 1: s 89 - 97

St.meld.nr. 27 (1996-97) *Om statens forhold til frivillige organisasjoner*

St.meld. nr. 44 (1997-98) *Tilleggs melding om statens forhold til frivillige organisasjoner*

St.meld.nr. 39 (2001-2002) *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*

Supporting young people in Europe. Principles, policy and practice (2002). Council of Europe. Strasbourg

Wollebæk, Dag og Selle, Per (2002) *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Fagbokforlaget

Youth Policy in Norway (2004). Council of Europe. Strasbourg
